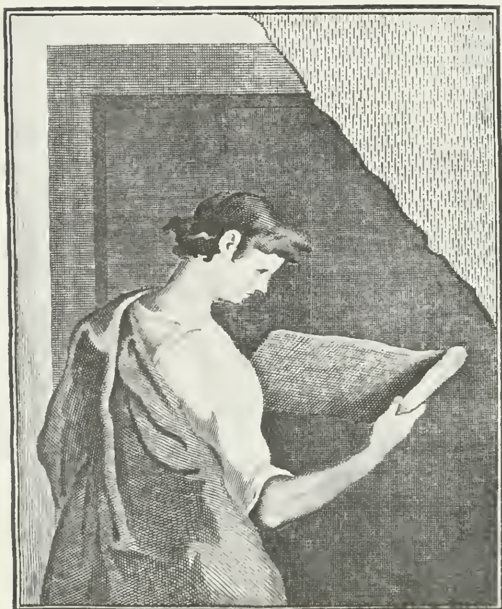

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

OD PRAVĚKU DO POČÁTKU XIX. STOLETÍ.

VYDÁVÁ

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE
PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

ŘÍZENÍM SVÉHO PŘEDSEDY

JOSEFA HLÁVKY.

XXII.

POLITICKÝ OKRES POLIČSKÝ.

NAPSAL

ZDENĚK WIRTH.

V PRAZE 1906.
NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V POLITICKÉM OKRESU

POLIČSKÉM.

NAPSAL

ZDENĚK WIRTH.

(SE 155 VYOBRAZENÍMI A 10 ZNAČKAMI V TEXTU.)

V PRAZE 1906.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE,
KNIHTISKAŘE ČESKE AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

PŘEDMLUVA.

Politický okres Poličský, v nejvýchodnějším skoro cípu království Českého a vklíněný do moravského území, jest z části hornatý a obydlen chudým lidem. I jeho umění jest chudé, ale nelze mu upříti jistého osobitého rázu, na nějž měly vliv i národnostní poměry; zasáhát sem německý živel z Moravy dosti hluboko. Vedle tohoto vlivu závisel jinak okres ve svých potřebách kulturních na kraji Chrudimském, jsa jeho částí. Význačnějších památek jest v okresu jen několik; zejména umělecký průmysl jest chudě zastoupen. —

Materiál k Soupisu jsem snesl během srpna r. 1901 a zpracoval jej slovně do vánoc téhož roku. Zásady, vyslovené v úvodě svého Soupisu Vysokomýtského (Soupisu v král. Českém sv. XVI.), hleděl jsem dodržeti i v tomto svazku. Milým spolupracovníkem byl mi opět p. *Antonín Martínek,* professor c. k. reálky v Jičíně, jenž provedl všechny potřebné výkresy. Fotografie k reprodukcím (až na obr. čís. 150., zhotovený dle fotografie p. Fr. Lipky) dodal pan *Antonín Berger*, fotograf ve Vysokém Mýtě.

Za ochotu všude mi v plné míře projevenou vzdávám díky všem, zejména pak pánům: *J. Kašparidesovi* a *J. Netolickému* v Poličce, *Josefu Kryšpínovi* v Bystrém, *Jos. Kovandovi* ve Vítějovsi, *Fr. Samkovi* ve Svojanově, *Jos. Klimšovi* ve Sv. Kateřině, *Fr. Jelínkovi* v Korouhvi, *Edv. Neumanovi* v Rohozné, *F. Lipkovi* v Boskovicích, *J. Schindlarovi* ve Vys. Mýtě, úřadům obecním v Poličce a Bystrém a správám velkostatků v Bystrém a Svojanově.

V Mladé Boleslavi 20. prosince 1901.

Poněvadž došlo k tisku této knihy až letos, hleděl jsem případné změny, zatím nastalé, do textu zanésti; nemohu však ručiti za úplnost těchto oprav. Doufám, že mi bude omluvou nynější má vzdálenost od popisovaných míst. Za důkladné a rychlé informace mezi tiskem o změnách v Poličce děkuji srdečně p. professorovi *Ant. Slámovi* v Poličce.

V Praze 6. února 1906.

Zdeněk Wirth.

Balda.

(Zlatá Studně, Goldbrunn, Goldbrünnel, Waldl.)

Das heilsame sog. Gold-Brünnel, ... theoretice und practice beschrieben von Dr. W. Balth. Petržilka (s. l. 1748, po druhé nezm. otisk 1768), Die Minerallquelle das Goldbrünnel von Dr. J. Eiselt (Tábor 1837), V. Hejtmánek: Lázně Zlatá Studně čili Balda (Polička 1898), Sommer V. 210, Pam. arch. I. 357, Čechy XIII. 141, Světozor 1881, 244 sq., Lumír 1854 čís. 22, Ottův Slovník N. X., Č. Č. Musea 1831. 80 sq., Mor. Nár. Listy 1853. čís. 48–50; viz i lit. u hesla: Polička.

Rytina F. Spannera dle kresby M. Trappa, lith. R. M. Röhrera v Brně, 1855.

Vznik lázní spadá do konce XVII. století. Roku 1740 vystavěl hrabě F. Rudolf z Hohenembsu dům lázeňský (přestavěn 1833); roku 1747 až 1748 vystavěna kaple P. Marie a zámeček, jež opraveny v letech 1833 a 1879.

KAPLE PANNY MARIE, obdélná, třemi boky uzavřená, valeně se sedmi lunetami sklenutá; klenbu nesou úseky římsy v rozích oblomené. Čtyři okna oválová a dva vchody. Vnitřek 8·20 *m* dl., 4·82 *m* šir., 6·35 *m* vys. Kruchta visutá, dřevěná. Stěny hladce omítnuty, kolem otvorů chambrany, střecha šindelová s vížkou. (V západ. průčelí nová soška P. Marie.)

Oltář nový. Ze starého zbyl obraz na plátně (1·60 × 1·10 *m*), zasklený; visí na kruchtě. P. Maria s rukama sepjatýma, nad ní andílkové nesou korunu; u nohou v levo dům lázeňský, v pravo kaple a znak pánů z Hohenembsu. Kolem hlavy aureola z pozlacené mědi, s nepravými drahokamy, na prsou měděný hierogramm IHS vysekávaný a medaile z r. 1743. Slušný v komposici i barvě.

Kopie Chrudimského Salvatora (původně na tabernaklu starého oltáře), darovaná r. 1814 Jos. Demuthem. Obraz: Rodina Páně, na plátně (1·15 × 0·90 *m*), z pol. XVIII. stol., hrubý.

Votivní obraz na plátně (0·4 4× 0·35 *m*): V síni otevřené do hornaté krajiny klečí muž, žena a dvě dítky s růženci a leží nemluvně v peřince; všichni v selském kroji své doby; modlí se k P. Marii stojící na oblaku v otevřených nebesích. Pod obrazem nápis čtyřřádkový:

Zu Lieb und Ehr der Unbefleckten Jungfrau und Mutter Gottes Maria = | von Karlshof habe ich Jakob Bittner von Stangendorf dieße opfer = | Tafel daher machen laßen, weil ich hier bei diesen gnaden brunn | durch vorbild Mariä gnad erlangt hab. EX VoTo 1745, den 13 = Juni.

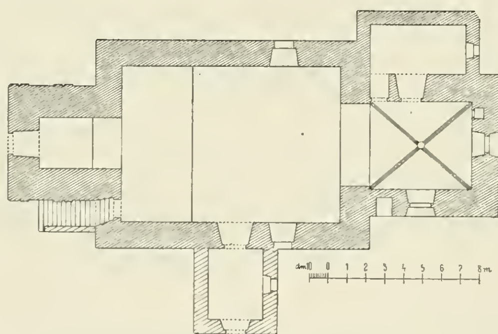
Několik podobných votivních obrazů odstraněno a spáleno.

Dva svícny cínové z poč. XVIII. stol. Zvonek ve vížce z r. 1885.

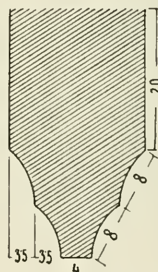
Banín. (Bohnau.)

Schaller XI. 163, Sommer V. 211, Pam. arch. I. 275, IX. 755, Čechy XIII. 136, Kniha pamětní na faře v Bystrém od r. 1682, Knihy pamětní fary Banínské od r. 1727 a od r. 1853, Matriky od r. 1727.

KOSTEL SV. BARBORY (farní) připomenut po prvé k r. 1350. Od XVI. stol. (již 1556) byl filiální do Bystrého, od r. 1727 zase farní. Přestavěn byl 1488 (zdá se, že jen nově sklenut), věž vystavěna 1559.

Obr. 1. Banín. Kostel sv. Barbory. Půdorys.

Obr. 2. Banín. Kostel sv. Barbory. Profil žebra.

Dle nápisu na zvoně vyhořel kostel asi r. 1639. Opraven 1901, při čemž kostnice sbořena. R. 1677 měl dva kalichy stříbrné, stříbrný a mosazný krucifix, dva missály a 3 zvony.

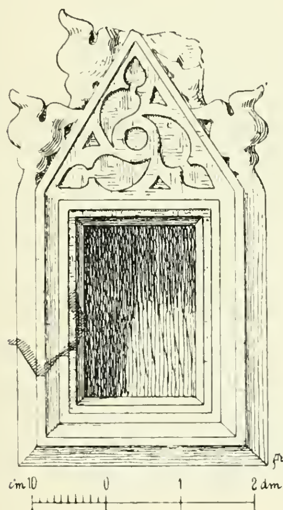
Stavba orientovaná, jednolodní, gotická, z lámané žuly (obr. 1.); stojí na hřbitově, obehnaném hmotnou zdí, krytou šindelovou stříškou; ve východním rohu zvonice o zděném spodku, valeně sklenutém, a s podsebitím, krytým valbou s vížkou, na níž spočívá cibulovitá stříška.

Zvenčí stěny kostela hladce omítnuty, nad zdivem kněžiště i lodi roubení jako podsebití, spočívající na krokvicových krákorcích, s okénky. Nad obloukem triumfálním vyzděn vysoký štít; jihových. roh lodi podepřen opěrákem s podbrádkovou římsou. Valba šindelová, nad lodí sanktus.

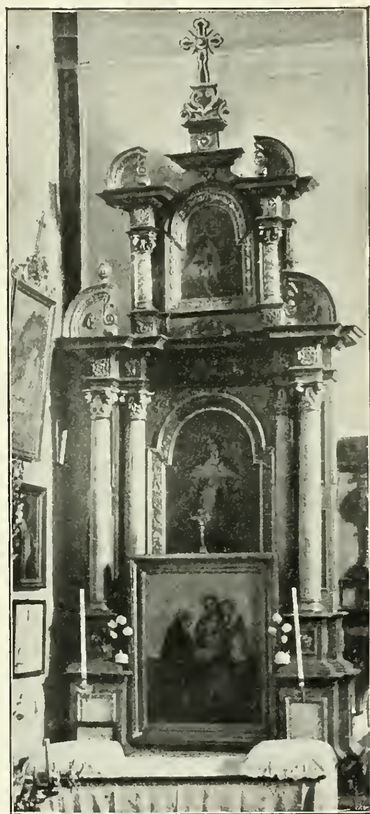
Věž pětipatrová přiléhá na západě k lodi, poněkud do jejího zdiva zasahujíc: čtyřboká (strana 6·30 *m* dl.), bez ústupků ve zdivu. Přízemí a 1. patro sklenuto a opatřeno střílnami, páté tvoří podsebití dřevěné na krákorcích; prkenná římsa pomalována (motiv: hrozny), střecha kuželová.

Kněžiště s plochým závěrem, 6·90 *m* dl., 4·66 *m* šir., má okna na východ a jih zvětšená; křížová klenba, 5·30 *m* vys., žebra štíhlá o dvou žlábcích, bez konsol, ve výši 1·80 *m* u stěny zahrocena (obr. 2.), svorník kruhový, hladký. Sanktuarium, 0·70 *m* vys.: výklenek orámován, nad ním trojhranný štítek s žabkami, panelovaný (tři plaménky do kruhu). (Obr. 3.).

Vchod do sakristie pravoúhlý, sakristie kryta ploše, nad

Obr. 3. Banín. Kostel sv. Barbory. Sanktuarium.

Obr. 4. Banín. Kostel sv. Barbory. Postranní oltář P. Marie z r. 1685.

ní patro se střílnovitými okny. Oblouk triumfální polokruhový, hladký.

Loď obdélná, 11·76 *m* dl., 7·20 *m* šir., ploše krytá, s rozšířenými okny. Na jihu vchod s předsíní, na západě otevřena obloukem do valeně sklenutého přízemí věže. Kruchta dřevěná na nových železných sloupech.

Hlavní oltář empirový má dřevěnou tumbu, sochy sv. Barbory na tabernaklu a čtyři sochy andělů kolem obrazu; zábradlí před ním z pískovce, ballustrové.

Postranní oltáře z r. 1685 a 1689, stejné nástěnné architektury: rakvovité tumby dřevěné, nízká predella, kládí na párech korinthských sloupů,

ozdobené lištnami a rozvilinami akanthovými, nad kládím podobné polopatro, ukončené křížem. Na levém obraz P. Marie, v polopatře anděl strážný, na pravém Obětování Krista v chrámě, v polopatře sv. Šebestian, v nástavci pod křížem Vera ikon. Všechny obrazy přemalovány. (Obr. 4.)

Obr. 5. Banin. Kostel sv. Barbory. Kazatelna z konce XVII. stol.

Kazatelna z konce XVII. st., s visutým čtyřbokým řečništěm, sloupky děleným, mezi nimiž lištnami orámované obrazy sv. evangelistů na plátně: krátká gallerie vede k otvoru ve zdi (obr. 5.).

Varhany nové. Křtitelnice ze XVII. stol., celek 0·86 *m* vysoký. Noha, pískovcový balustr na osmiboké desce, s patkou, kolem stvolu stojaté akanthy, hlavice korinthská; mísa 0·60 *m* v průměru, členěná na spodu píšťalami; víko dřevěné, barokní, s řezbou křtu Ježíšova. (Obr. 6.)

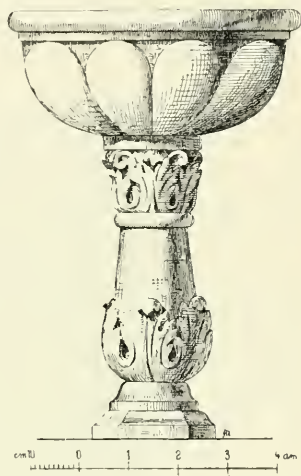
Krucifix barokní, ze dřeva řezaný. Nad triumfálním obloukem ve výklenku s mušlovitou konchou barokní soška sv. Floriana. Dvě lucerny z XVIII. stol. mají tyče řezané ze spletených větví a baňaté spodky s ozdobou akanthů.

Obrazy na plátně: sv. Petr, Pavel, Jan Nep., Trojice Boží, Korunování P. Marie — z počátku XIX. stol.

Na kruchtě dva kotly z r. 1828.

Zvony. Na věži: 1. Výška 1·12 *m*, průměr 1·16 *m*. Ucha hladká, kolem koruny nápis opjatý pásem palmett a visutých akanthů, vkládaných mezi ovocné guirlandy a festony: ☞ SANCTE MAXIMILIANE ORA PRO NOBIS + + + Na plášti relief P. Marie v svatozáři, s podpisem:

MIT DEINER HILF SICHE VNS AN, HVNGER VNDT PEST WENDE HIN DAN | VORN FEINDT BESCHITZE VNS FORDAN, INTODES NOHT NIMB DICH VNSER AN.

Obr. 6. Banín. Kostel sv. Barbory. Křtitelnice ze XVII. stol.

Na druhé straně znak Martiniců a nápis:

ANNO 1669 DOMINANTE BISTRÆ

MAXIMILIANO S : R : I : COMITE DE MARTINITZ LEOPOLDI PRIMI IMP : | CVBICVLARIO INTIMO CONSILARIO ET REGNI BOH : S : PRÆFECTO DOMINO | IN SMECZNA, SLANA, PLANITZ, HOGENSDORFF, HASSENSTEIN ET BISTRI | FILIO IAROSLAI QVONDAM COMITIS DE MARTINITZ S : BVRGRAVII QVI IN | REBELLIONE PRO RELIGIONE ROMANO CATHOLICAE CANCELLARIÆ | FENESTRA PRAGÆ A HÆRETICIS ABIECTIS EIECTVS A DEO ELECTVS | ET EVECTVS SVRREXERAT INCOLVMIS.

Na dolním okraji řada stojatých akanthů a nápis:

☞ NACH DER FEYWERS BRVNST HAD MEIN STIM GEWERD XXX IAHR BIN WIDERVMB GOSSEN WORDEN DVRCH + DAVID IACOB STRECKSFVS VON BRIN IN 1669 IAHR + LVCAS ELISCHKENER VON SCHÖN BRVN DER ZEIT SCHVLMEISTER +.

Na srdci letopočet: 1735.

2. Výška 0·80 *m*, průměr 0·89 *m*. Ucha s ženskými maskami, u koruny opakuje se rostlinný ornament, pod ním nápis: (rosetta) PAVLVS REIMER GOSS MICH IN OLLMUTZ IM IAHR 1688 DEN 4 TEN AVGVST.

Pod tím guirlandy z masky vycházející. Na plášti relief: Kalvarie a nápis, orámovaný stuhou z vavřínu:

ZU DER EHR GOTTES MARIÆ UND
DER H. BARBARÆ HAT IACOB MICHA
EL DER ZEIT KIRCHENVATTER IN
BOHNA SAMBT SEINER EHEWIRTIN

IVSTINA DIESE GLOCKEN AVF EYGENE UHNKOSTEN GISSEN LASSEN (rosetta) MIT BEYHILF DES LORENTZEN EHRENBERGERS VON RODMIHL. ⁓

Na dolním okraji závitnicový ornament.

3. Výška 0·51 *m*, průměr 0·58 *m*. Ucha s maskami, u koruny nápis ovitý pásy rokokového ornamentu: ☛ SANCTA BARBARA SIS TUTRIX NOSTRA OPTIMA ⁓. Na plášti relief sv. Barbory, Vavřince a nápis: ☛ BIN GEGOSSEN WORDEN IN PRAG AO: 1666 ZERSPRVNGEN AO: 1774 WIDERVM VBERGOSSEN WORDEN IN OLMITZ DVRCH VALERIUM OBLETTER AO: 1775.

Na dolním okraji: ☛ SVB IOSEPHO SCHVBERT CVRATO ET THADÆO SCHVBERT CAPELLANO BOHNENESI ⁓.

Ve zvonici: 4. Výška 0·41 *m*, průměr 0·43 *m*. Ucha hladká, nápis kolem koruny mezi pásem stuhového ornamentu a řadou stojatých akanthů: ☛ S. IOSEPHE ORA PRO NOBIS. Na plášti relief P. Marie Čenstochovské v původním rámci a sv. Josefa, na dolním okraji: ☛ C. K. IN BRINN 1741.

V sanktusu: 5. Výška 0·37 *m*, průměr 0·385 *m*. Ucha hladká, u koruny mezi dvěma pásy palmett: ☛ GLORIA IN EXCELSIS DEO.

Na plášti relief sv. Petra a Pavla, na dolním okraji: ☛ B. F. IN BRÜNN. 1751.

Na návsí SOCHA P. Marie na toskánském sloupu, na jehož podstavci vyryto: 1721.

KAPLIČKA (u cesty k Lavičnému) — hranol z lámaného kamene, na soklu, římsou přerušený, nad ní výklenky s obrazy: P. Maria a Ecce homo! XVIII. stol.

Německá Bělá. (Deutschbielau.)

Schaller XI. 164. Sommer V. 196. Pam arch I 275, II. 209, IX. 755. Čechy XIII. 137. Pamětní kniha farní od r. 1837. Matriky od r 1670.

KOSTEL VŠECH SVATYCH (farní). Byl filiální do Svojanova (1683), pak spravován Františkány z Mor. Třebové, pak patřil do Vítějovsi; ve válce třicetileté byl rozbořen; od roku 1720 jest farní. Roku 1677 měl stříbrný kalich, kamennou křtitelnici a 4 zvony. Roku 1751 začal stavěti nový kostel svým nákladem hrabě Frant. z Walderode z Eckhausenu, ale stavba r. 1756 zastavena; teprve r. 1767 dostavěny věže.

Barokní zděná budova, orientovaná, s křížovou lodí a dvěma věžemi, omítnutá. (Obr. 7. a 8.).

Stěny hladké, rohy skulaceny; nad soklem široké liseny nesou římsu, kolem otvorů chambrany. Nad okapní římsou v západním průčelí zdvihají se po stranách věže o něco z líce stěny vystupujíce; mají římsu nad středy stran obloukem vypjatou a jsou kryty nízkým komolým stanem. V průčelí v ose portál s pravoúhlým rámem pískovcovým a volutovým klenákem, nad ním okno, mezi věžemi vzad ustouplý štít, ukončený segmentovým nástavcem se soškou P. Marie. Kostel kryt břidlicovou valbou se sanktusem.

Kněžiště 11·10 *m* dl., 6·25 *m* šir., uzavřeno třemi boky a zaklenuto valeně. Tři okna segmentem sklenutá. Na jihu přiléhá klenutá sakristie. Oblouk triumfální polokruhový.

Obr. 7. Německá Bělá. Kostel Všech Svatých. Pohled od jihu.

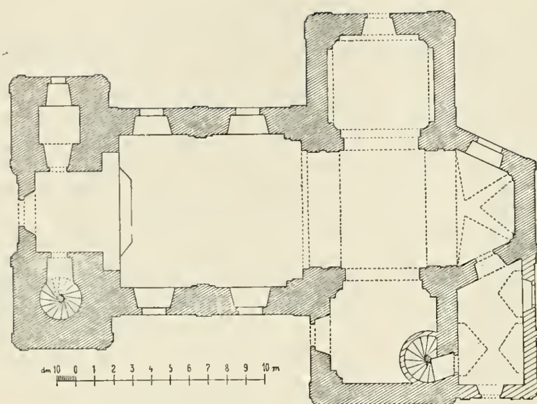
Loď křížová 18·45 *m* dl., s oknem na severu a vchodem na západě; sklenuta valeně, v jižní části do výše členěna oratoří se šnekem do kouta stavěným.

Loď podélná 10·5 *m* dl., 8·15 *m* šir. jest ploše na rákos kryta a osvětlena šesti okny. Kruchta v patře mezi věží otevřena sem obloukem polokruhovým, podkruchtí ploše kryto. Klenby spočívají na pilastrech římsových hlavic s kládím oblomeným; v lodi jsou sice též vyzděny pilastry, ale klenba již nedokončena.

Zařízení vnitřní částečně nové. Z původního: Varhany s řezbou vinutin barokních, oltářík s kamennou Pietou (přenesenou ze zrušené kaple v Podlesí), 1 *m* vys., dvěma sochami andílků a osmi řezanými svícny.

Křtitelnice pískovcová, celkem 1·16 *m* vys.: na stupních balustrová noha, o baňatých článcích, nese osmiboký kalichovitý kotel 0·60 *m* v průměru.

Obrazy: Kristus, na plátně, z pol. XVIII. stol., v rámě barokně vykrojovaném; sv. Josef, přemalovaný; Všichni svatí (obraz z býv.

Obr. 8. Německá Bělá. Kostel Všech Svatých. Půdorys.

hlavního oltáře), slušný, množství hlav dobře individualisovaných. 2. pol. XVIII. století.

Korouhev s obrazy sv. Antonína a Barbory z 2. pol. XVIII. století.

Bílý ornát rokokový, hedvábím vyšívaný.

Kuppa a nodus kalichu z poč. XVIII. stol., 0·084 *m* v průměru, stříbrná, zlacená; na pláštíku akanthové rozviliny kolem tří medaillonů s reliefy znaků z Walderode a nápisem: S · KATHARINA. (Přenesen z Vítějovsi.) (Obr. 9.)

Nádobka k omývání prstů, kruhová, cínová, s nápisem: D . D . 1726.

Na kruchtě dva měděné kotly, poznamenané:

IOSEPH : LEAL-
KU : SCH : MEIS :
IN : TRÜ-
BAU
1803.

Svícny barokní: dva 0·49 *m*, dva 0·295 *m*, dva 0·60 *m*, čtyři 0·57 *m*, dva 0·19 *m*, podobné ornamentikou, cínové.

Zvony. Ve věži: 1. Výška 0·77 *m*, průměr 0·80 *m*. Ucha hladká, kolem koruny dva řádky nápisu mezi řadou stojatých a visutých akanthových listů:

☛ ZV · EHREN · ALLER · HEYLIGEN · IST DISE · GLOCKEN · ZV · DETTHZ WIL A · GOSSEN · WORDEN · A : 1665 · DEN · 29 IVLY.

IACOB · NEIMAN · DER · ZEIT · HAVBTMAN · IOHANNES · CHRISTOPH · MIKYSKA · RICHTER · MATTHIAS · HRADSKY · SCHVLM :

Plášť hladký, u dolního okraje řada stojatých akanthů a opis:

Obr. 9. Německá Bělá. Kostel Všech Svatých. Kalich z počátku XVIII. století.

☛ DVRCH · DAS · FEIER · BIN ICH · GEFLOSSEN · DAVID · IACOB · STRECKSFVS · VON BRINN · HADT · MICH · GEGOSSEN + + +

2. Výška 0·71 *m*, průměr 0·75 *m*. Ucha s pletencem a dvěma perlovci, kolem koruny jednořádkový nápis gotickou minuskulí:

Obr. 11. Německá Bělá. Socha sv. Jana Nep. z r. 1768., opravená 1816.

Leta (větvička) panie + tisyce° + cccce° + xvi° + tento + zwon + mA + byti + do bieLe + ke cti + A wssem + swatym (větévka). (Obr. 10.) Plášť hladký.

V sanktusu: 3. Výška i průměr 0·46 *m*. Ucha s pletencem, kolem koruny pás: větvička ovinutá kol tyče, plášť hladký. XVII. stol.

4. Umíráček. Výška i průměr 0·29 *m*. Ucha hladká, kolem koruny střídá se šest hlav andílčích s akanthovými listy, na plášti reliefy: sv. Prokop, Petr a Pavel, u dolního okraje: ☛ I· L· 1774.

Na hřbitově náhrobky z poč. XIX. stol.: desky s nápisy, pyramidy na kulových podstavcích, komolé jehlany atd., umělecky bezvýznamné.

Leta + panie + tisyce° + cccce° + xvi° + tento + zwon + ma + byti + do biele + ke cti + A wssem + swatym

Obr. 10. Německá Bělá. Kostel Všech Svatých. Nápis na zvonu čís. 2.

U vchodu hřbitovního SOUSOŠÍ sv. Jana Nep., z pískovce, 4 *m* vys., z r. 1768. Světec hledí k nebi, po stranách nesou andělé biret a zámek. Podstavec hmotný, ořímsovaný, na dvou schodech, z předu v kartuši:

ERNE VERTES
DENK MAL
CHRISTLICHER
EHRER BIETHVNG.
HIESIGER
INSASZEN (= 1816). (Obr. 11.)

Před západním průčelím kostela KRUCIFIX z pískovce, 6 *m* vys., konventionelní. Na podstavci:

DEITSCH BIELA HAT DIR CHRISTE
IESV DAS KREVZ BEIGELEGET (= 1811).

FARA z druhé pol. XVIII. stol., ZÁMEČEK s úpravou z téže doby, prosté.

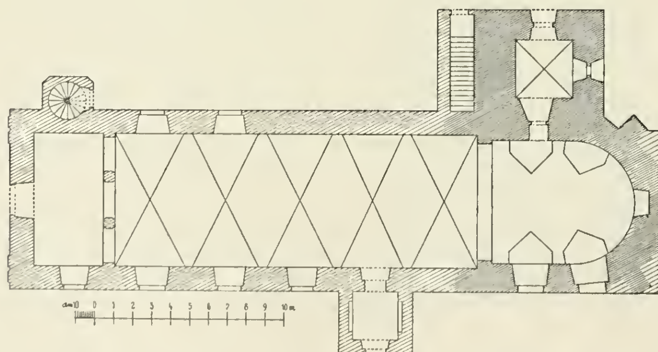
Nová Bělá viz Lavičné.

Borová.

Pam. arch. IX. 754. Čechy XIII. 176. Ter. Nováková, Z nejvýchodnějších Čech (Polička 1898). Pamětní kniha na faře od r. 1806.

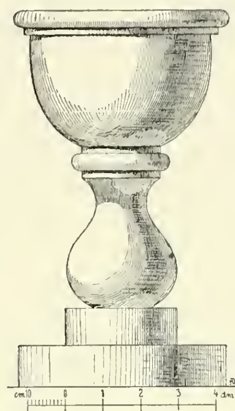
KOSTEL SV. MARKÉTY (farní) připomínán jest jako farní roku 1350, pak byl filiální k Poličce a stal se opět farním r. 1786. Přestavován koncem XVI. nebo počátkem XVII. století. (Z té doby i kostnice.) R. 1677 měl stříbrný kalich a 4 zvony.

Orientovaná stavba jednolodní, z lámaného kamene, původně gotická. (Obr. 12.) Stěny hladce omítnuty, kol oken pásy; na západě trojhranný štít. Kněžiště 6·96 *m* dlouhé, 6·45 *m* široké, zvenčí s rovným závěrem

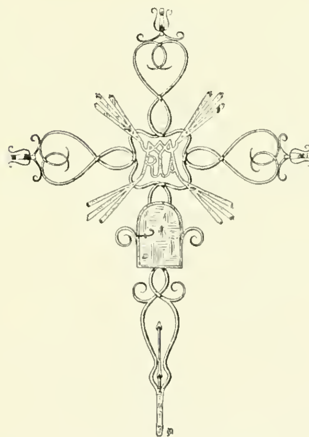

Obr. 12. Borová. Kostel sv. Markéty. Půdorys.

uvnitř polokruhem ukončeno; dvě okna segmentová, klenba barokní, valená, o pěti lunetách. Na severu přiléhá **věž** dvojpatrová, zděná, se střílnami (strana měří 6·70 *m*). V přízemí jest klenutá **sakristie**, po straně přistavěno novější schodiště, svrchu podsebití

Obr. 13. Borová. Kostel sv. Markéty. Křtitelnice.

Obr. 16. Borová. Kříž na hřbitově.

dřevěné na krákorcích; stanová šindelová střecha přechází v kužel. V rohu mezi věží a kněžištěm zbyl gotický opěrák.

Oblouk triumfální polokruhový, hladký.

Loď obdélná, 23·60 *m* dlouhá, 7 *m* široká, s šesti okny a dvěma vchody (jižní má zděnou předsíň), zaklenuta valeně o 12 lu-

*letha:pane m°:d°:xxix°:tento:zwon:gest:slit:ke:czti:kchwale:panu:bohu:swaty:markyte*v:mist
ra: mathege*

Obr. 14. Borová. Kostel sv. Markéty. Nápis na zvoně č. 2.

Anno xpi m°cccc hec cāpana fusa est ad laudem dei omnipotentis et beate marie virginis alme
do borowe

Obr. 15. Borová. Kostel sv. Markéty. Nápis na zvoně čís. 3.

netách se svorníky z malty. Cípy klenby vytrácejí se ve zdi. Kruchta moderní na traversách, s novým schodištěm na severu zvenčí přistavěným.

Zařízení částečně nové (varhany, lavice, křtitelnice). Hlavní oltář (s novým obrazem), dva postranní (s novými sochami), dvě zpovědnice široké, nevkusné a kazatelna — běžné rokokové výrobky truhlářské, s empirovými nămětky.

Křtitelnice pískovcová, 1 *m* vys., renaissanční, kalichovitá, hladká, na dvou deskách a baňaté noze. Kotlík (v průměru 0·41 *m*) měděný má na víku vytlačeno: + IHS 1788. (Obr. 13.)

V sakristii řezaný krucifix ze dřeva, rokokový.

Zvony. Ve věži: 1. Přelit r. 1850 od *L. F. Stanke* v Olomouci.

2. Výška 0·88 *m*, průměr 0·95 *m*. Ucha s hrubým pletencem, kolem koruny nápis minuskulí (obr. 14.):

letha : pane m° : d° : xxix° : tento : zwon : gest : slit : ke czti : k chwale : panu : bohu : swaty : markytie + v : mist +

na svrchní ploše: ra : mathiege +. Na plášti relief: Kalvarie (0·16 *m* vys.), na srdci značka kovářská.

3. Výška i průměr 0·85 *m*. Na uchách pletenec a perlovce, u koruny řádek nápisu minuskulí (obr. 15.):

Anno xpi m° ccccc8 hec capana fusa est ad laudem dei omni potentis et beate marie vginis alme, na plášti: do borowe. Na srdci značky:

4. Přelit r. 1861 od *Wolfganga Strauba* v Olomouci.

V sanktusu: 5. Výška i průměr 0·30 *m*. Ucha hladká i plášť. Kolem koruny v ovrubě z gotických lilií: GLORIA IN EXCELSIS DEO.

Na hřbitově zděná KOSTNICE osmihranná, s kuželovou střechou. Na omítce stopy rustiky a škrábaného nápisu z poč. XVII. stol.:

HODIE MIHI
CRAS . . . . (Sbořena r. 1901.)

Tři kříže z počátku XIX. století, kuté starou technikou z železných prutů kruhového profilu, s novými nămětky. Nejpěknější jest kříž faráře Jos. Švába z r. 1820, ladných tvarů závitnicových, s vysekávaným monogramem MARIA ve středu (obr. 16.).

KOSTEL EVANGELICKÝ z r. 1783, obdélný, s devíti okny a třemi vchody, plechem krytý; štít trojhranný. Zařízení současné, chudé. V čele hřbitova pseudoantická stela na hranolovém podstavci.

Brněnec (Brünnlitz).

Na dřevěné zvoničce ZVONEK, přelitý ze staršího od *W. F. Stanke* v Olomouci r. 1843.

Bukovina.

KAPLIČKA SV. JANA NEPOM. u myslivny, vystavěná r. 1828 od poličského lesníka Jana Harricha. Čtyřboká, s šindelovou střechou; ve věžičce zvonek z r. 1795 s reliefem P. Marie.

Bystré (Bistrau).

Schaller, XI. 161., Sommer, V. 203 sq., Č. Č. Mus. 1847 I. 540. Pam. arch. I. 353 sq., III. 335, VII. 335 sq, IX. 753., Aug. Sedláček, Hrady a zámky české I. 239 sq., Čechy XIII. 156., O. Slovník Naučný IV., XI. 467., Jitřenka XII. 145 sq., Pamětní knihy na faře od r. 1682, 1750 a 1853., Matriky od r. 1677., Na radnici: *a*) Dějepisný seznam příběhů v Bystrém. *b*) Dějiny zámku v Bystrém. (Rukopisy Čeňka Federsella.) Archiv Musea v Poličce (opisy listin). Viz i lit. u hesla: Balda.

Bystré, ves s poplužním dvorem a tvrzí, patřilo ke Svojanovu. V XIV. stol. obdrželo znak a stalo se městem. Po vystavění zámku vzkvétalo a bohatlo. Počátkem 18. stol. vystavěn kostel, fara, nová radnice, zřízeny pouti, kvetly cechy; ale již koncem století město schudlo, zejména po vymření Hohenembsů.

KOSTEL SV. JANA KŘTITELE (farní) již v XIV. století byl farní. Původní kostel — gotický, s dvěma věžemi, dle chudého popisu ve farní knize pamětní ze XIV. století — několikráte vyhořel, opraven důkladněji r. 1653,*) ale již r. 1721 až na věž sbourán. Nynější kostel vystavěn v l. 1722—3 nákladem Frant. Rudolfa z Hohenembsu a zařízen do r. 1729. Severní věž pojata ze starého kostela. K stavbě vztahuje se nápis na pískovcové desce (0·55 × 0·44 *m*), vsazené v kostele pod kazatelnou do zdi:

L. MDCCXXII
ZA PANOWANI
P: P: FR: RV: HRA=
BĚTE Z HOCHENEM
SV TIt · P: FAR: IAN · HEſ=
ſA TENTO KAMEN
ZALOZEN GEST
DNE VIII. JuNy.

(Škapulířové bratrstvo, založené již r. 1683 od Anny Kateř. z Martinic, rozené z Bukůvky, zařídilo zde slavné pouti, jež r. 1795 zrušeny.) Kostel opraven r. 1863 nákladem E. z Langetu.

Kostel, barokní orientovaná stavba s křížovou lodí, dvěma věžemi v západním průčelí a řadami kaplí po stranách podélné lodi, stojí na ná-

*) R. 1677 byly tu dva kalichy, dvě ciboria, monstrance, kamenná křtitelnice a 4 zvony.

městí. (Obr. 17.) Budova jest v půdorysu obdélná; vystupují z ní jen věže a postranní křídla lodi křížové; stěny hladce omítnuty, rohy zaobleny, kolem oken chambrany s kapkami, portály mají pískovcová hladká opažení a v trojhranných štítcích nadpražních plastický hrozen. Střecha, šindelová mansarda se sanktusem.

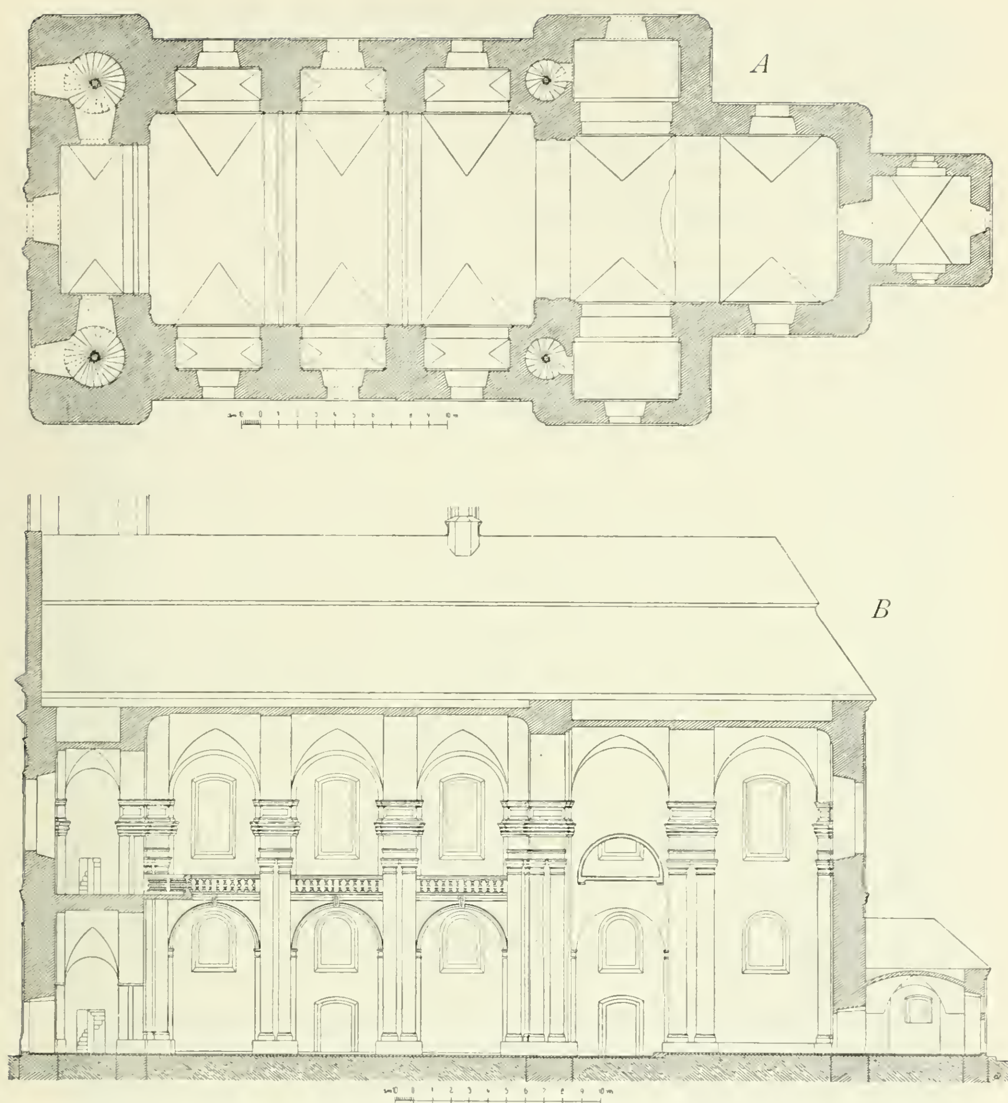
Západní průčelí do široké prostory obrácené, s mírně vystouplým středem, členěno do výše okapní římsy v souhlasu se stěnami podélnými:

Obr. 17. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Pohled od severovýchodu.

z mohutného pískovcového soklu vystupují nástěnné pilastry, přerušené kordonovou římsou, a nesou těžkou římsu okapní; rohy zaobleny. V přízemí ve středu hlavní portál s pískovcovým orámováním, po stranách pilastry, na nich římsa. Nástavec tvoří deska, vroubená barokními volutami (ve volutách plastické trofeje), s nápisem původně zlaceným:

TEMPLVM
AB ILLVSTRI · FRANC RVDOLFO ·
S : R : I : DOM · DE HOHENEMBS ·
A · MDCCXXIII ÆDIFICATVM ·
ET SVB PATRONA · I: B: DOMINA
ERNESTINA DE LANGET · A · MDCCCLXIII
RENOVATVM EST.

Obr. 18. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. *A.* Půdorys. *B.* Podélný řez.

Deska svrchu ukončena římsou a korunovaným erbem p. z Hohen-embsu a tesanými listy akanthu. Postranní vchody pravoúhlé, prostě orámované. V patře nad portálem okno se štukovou ozdobou, římsa segmentem vypjatá na pilastrech; po stranách prostší lichá okna s trojhranným štítkem. Nad hlavní římsou vypíná se štít (v něm ciferník hodin) s kládím, ukončený svrchu tympanem segmentovým na pilastrech. Věže po jeho stranách mají rohy skulaceny, pilastry zdola pokračují po jich hranách a nesou kládí s triglyfy ve vlysu. Kryty jsou šindelovými cibulemi s lucernami a báněmi.

Obr. 19 *A*. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Pohled do kněžiště.

Kněžiště uvnitř 8·50 *m* dlouhé, 8·75 *m* široké, jest rovně zakončeno a osvětleno čtyřmi okny po stranách nad sebou položenými; spodní jsou polokruhem, vrchní segmentem sklenuta; páté okno za hlavním oltářem, nad vchodem do klenuté pravoúhlé sakristie.

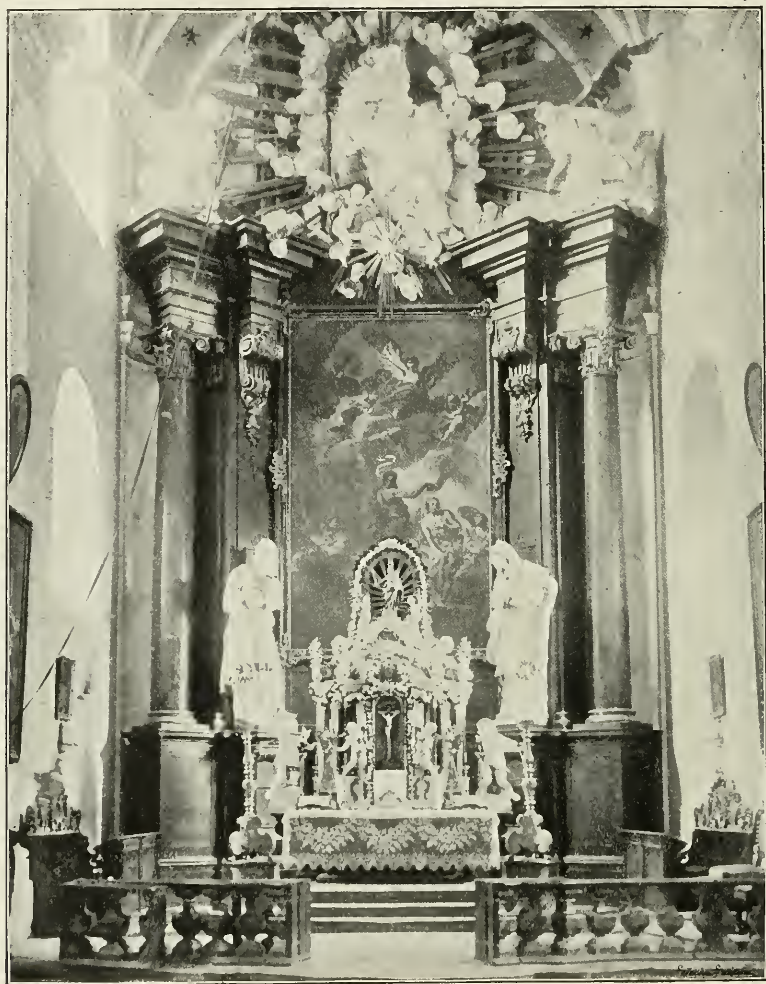
Loď křížová 19 *m* dlouhá, má vchod v severním a okna v obou křídlech, polokruhová. V síle zdi vedou točité schody k oratořím v obou křídlech umístěným a otevřeným oblouky segmentovými, jež jsou lemovány chambranami s kapkami.

Obr. 19 *B*. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Pohled do lodi.

Loď hlavní, s podkruchtím 25·30 *m* dlouhá, 11·40 *m* široká, oddělená obloukem triumfálním 8·20 *m* širokým, jest širší a o něco i vyšší než kněžiště. Po stranách v síle zdiva umístěno proti sobě po třech kaplích 2·40 *m* hlubokých, 4·52 *m* širokých a 7·80 *m* vysokých a nad nimi po třech nižších (7·30 *m*) emporách, s dřevěnou balustrádou a průchody ve zdivu vespolek spojených. V kaplích okna polokruhová, na emporách segmentová. Na západě v mezivěží sklenuta kruchta; z podkruchtí valeně klenutého vedou vchody na kůr a do věží. Balustráda kruchty silně segmentem vyložená nese v předu menší skříň varhanovou a má dělící sloupky balustrové

ověšeny řezanými festony. V rozích, mezi kaplemi, na obloucích a pilířích přizděny ploché nástěnné pilastry na vysokých podstavcích s římsovitou hlavicí, na nich úseky hladkého kládí s oblomenou a silně vyloženou římsou, nad ní méně pádné druhé římsoví, na němž spočívá klenba, v kněžišti 17·60 *m*, v lodi 18·20 *m* vysoká. Všechny prostory sklenuty valeně s lu-

Obr. 20. Bystré. Kostel sv Jana Křt. Hlavní oltář.

netami, jichž hrany vyznačeny štukem. Archivolty oblouků s vyznačenými středními klenáky zdobeny štukovými rámy, středy kleneb zrcadly, rosettami, otvory chambranami. (Obr. 18. *A*, *B* a 19. *A*, *B*.)

Zařízení většinou současné.

Hlavní oltář (obr. 20.) jest běžná dřevěná architektura nástěnná: tumba pískovcová, podoby rakve, v předu na ní vytesán znak p. z Hohen-

embsu; tabernakl kaplovitý, ovinutý římsou na pseudojonských sloupcích, kolem tabernaklu sošky andělů, na stříšce soška Panny Marie. Vzadu na stěně, po stranách obrazu v pravoúhlém rámu, diagonálně postavené pilastry a sloupy barokně jonské na hmotných piedestalech nesou těžké

Obr. 21. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Oltář sv. Karla Boromejského.

kládí. Nad ním podobné nízké patro se sochou Boha otce, holubicí a sborem andělů. Po stranách obrazu sochy Zachariáše a Alžběty v životní velikosti, řezané *Bartol. a Janem Heinrichův* z Litrbachu. Obraz na plátně (asi 7 × 3·50 *m*) maloval r. 1751 *Josef Rotter* z Brna. Představuje křest Ježíšův: Kristus s aureolou kolem hlavy, nahý, jen kolem beder roušku

si přidržuje a pravici na prsa klada stojí ve vodě, vedle sv. Jan Křtitel obrovské postavy, černovlasý, v červeném rouše, v levici kříž, lije naň ze škeble vodu; na břehu zástupové lidu — v levo muž se starcem sedě rozpráví a levicí na výjev v potoku ukazuje, vzadu pod velkým stromem

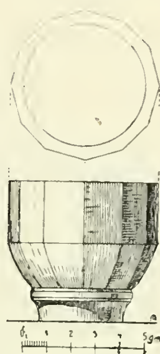
Obr. 22. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Kazatelna.

skupina žen s dětmi, v pravo ženy pod palmou; shora snášejí se andělé v oblacích. Pěkná komposice, barvy jasné, ale utrpěly opravami.

Postranní oltáře vespolek korrespondují v křídlech lodi křížové a ve čtyřech kaplích:

1. V křížové lodi: nástěnné architektury s kládím, na tumbách znak p. z Hohenembsu; nátěr mramorový; obrazy na plátně (2·50 × 1·65 *m*)

malovány r. 1753 od *Josefa Rottera* z Brna. V levo sv. Antonín Paduánský: světec v černém rouše mnišském, s rukama na prsou skříženýma pohlíží k nebi, odkud na oblacích sestupuje děcko — Kristus, v průvodu andělů; u nohou andílek v modrém rouše, s lilií v ruce, sedí vedle hromady knih nakupených; pozadí činí krajina a vása na podstavci. V pravo sv. Karel Boromejský: v nádherné komnatě stojí světec v šarlatovém rouše biskupském před krucifixem na stole; levicí naň ukazuje a pravicí odmítá peníze, jež sluha na míse vchodem v pozadí přináší; na stole vedle kříže hodiny, bambitka, vedle na skříni rouchem pokrytá rozevřená kniha, na zemi

Obr. 24. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Křtitelnice č. 1.

Obr. 23. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Krucifix č. 3.

Obr. 25. Bystré. Kostel sv. Jana Křt Lavabo v sakristii.

v neladu rozmetány berla, kříž, koruna, pergamenová listina a klobouk biskupský. Oknem u klenby vlétají do komnaty andílkové. Vzrušená, dramaticky působící scéna. (Obr. 21.)

2. V prvních kaplích: pískovcové rakvovité tumby, na nízké predelle prohýbané, s rokokovými řezbami, rám omezený polokruhy a segmenty s obrazem na plátně (3·30 × 1·60 *m*); po stranách sochy, svrchu nástavec. V levo Vzkříšení Lazara: Lazar polonahý vztyčuje se na lůžku, vedle něho sv. Maří Magdalena, vzadu anděl nese kaditelnici; Kristus s rukou pozdviženou, v předu modlí se okřídlený anděl, u nohou sekera, pila a několik prken, měsidlo a amfora. Po stranách obrazu sochy sv. Jiří a Floriána, svrchu v oblacích nese anděl kříž, kolem zástup andělíčků, z nichž jeden nese v koši tesařské nástroje. V pravo sv. Jan Nepomucký almužník; maloval r. 1753 *Josef Rotter*. Světec v rouše mešním stojí na prahu chrámu, před bohatě vyvinutou barokní portálovou architekturou, ku předu vybíhá balustráda schodiště s vásou. Na prahu za ním stojí kostelník s křížem a hoch s mísou peněz, kolem světce z mísy rozdávajícího zástup sedících mužů i žen s berlami, ruce spínajících a o pomoc prosících, na stupni schodiště matka s děckem. Po stranách obrazu sochy sv. Prokopa a Vojtěcha, svrchu nese sv. František relief P. Marie v oválovém terči.

3. V druhých kaplích: slabé architektury rokokové s baldachýnem a reliefy, po stranách sochy; v levo (oltář zřízen r. 1747 nákladem Fr. Freislebena) relief sv. Anny s P. Marií, po stranách andělé s palmou a hořícím srdcem, výše sv. Josef a Jan, v nástavci oko Boží; v pravo (zřízen r. 1747 nákladem cechu tkalcovského) relief: anděl dává přijímati sv. Barboře, po stranách sochy andělů s lilií a mečem, výše sv. Kateřiny a Ludmily, v nástavci ucho Boží.

Oltářík P. Marie na triumfálním oblouku; na mense nová dřevěná socha P. Marie v zasklené skříni, po stranách sošky, nad skříní v ploše rokokově orámované relief: mučení v pekle spínají ruce k reliefu P. Marie. V nástavci hierogramm MARIA.

Kazatelna rokoková: schodiště s bohatou branou, řečniště okrouhlé vyduté, stříška s lambrekinem a soškami. Na ohybech a rozích nasazeny vásy, na plochách mřížky a rocaille, sochy sv. evangelistů a andělů, erb p. z Hohenembsu a hierogrammy MARIA a IHS, vše bílé a zlacené. (Obr. 22)

Varhany*) s prostou řezbou z r. 1817; dvě lavice patronátní, rokokové, dubové, s intarsií, nadhlaví řezaná (lambrekiny, znak p. z Hohenembsu); zábradlí před hlavním oltářem, dubové, ladně zakřiveno; v sakristii skříň dubová, intarsovaná.

V rozích u triumfál. oblouku sochy životní velikosti: Pietà pod křížem, s nástroji umučení a Mater dolorosa pod krucifixem — barokní práce, theatrální posy.

Krucifixy: 1. (na levé oratoři) skoro životní velikosti, barokní, 2. (v sakristii) 1 *m* vys., s reliefem P. Marie na podstavci, 3. (na oltáři

*) Zhotoveny v Brně, staré si varhanář vzal.

sv. Anny) 0·86 *m* vys., výtečné práce; na podstavci emblemy mučení a smrti a kalich. Konec XVII. stol. (Obr. 23.)

Na hlav. oltáři dva reliquiáře, zasklené pyramidy; ozdoby z bouillonu. Podstavec k svícnu, renaissanční, válcovitý, s plochým geometrickým ornamentem, 0·50 *m* vys. Šest svícnů empirových, řezaných. Vše ze dřeva.

Křtitelnice pískovcové: 1. gotická; kotel 0·58 *m* vys. a 0·50 *m*

Obr. 26. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Útěk do Egypta.

Obr. 27. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Kristus v zahradě Olivetské.

v průměru, 0·30 *m* hluboký, jest dvanáctiboký, dolů sešikmen a oblounem přepásán. Noha válcová. (Obr. 24.)

2. barokní; celek 2 *m* vys. Spodek na stupni, s profilovaným plinthem a baňatou nohou, kotel s píšťalami. Na dřevěném víku výjev křtu Ježíšova.

Lavabo z červeného mramoru (v sakristii): mušle trojdílná, nad ní stěna barokně vykrajovaná, nahoře škeblovitá akroterie; po stranách dřevěné sošky andílků. (Obr. 25.)

U vchodů barokní kropenky z červeného mramoru, škeblovité, rýhované.

Obrazy: Cyklus*) deseti obrazů ze života Kristova: Navštívení P. Marie, Návštěva u Alžběty, Narození Páně, Obětování Ježíše, Kristus učí v chrámě, Útěk do Egypta (obr. 26.), Kristus modlí se v zahradě Olivetské (obr. 27.), Kristus klesá pod křížem, Kristus vstává z mrtvých, Korunování P. Marie. Případný výběr momentů ze života Kristova; obrazy malovány s vervou, v duchu své doby — polovice XVIII. století —, jsou v barvě tvrdé, ale překvapujících někdy effektů světelných.

Řada 11 portraitů apoštolů, na plátně, v oválných rámech. Jednotlivé hlavy apoštolů (s emblemy řemesel, věd a umění v rukou) výrazně individualisovány, snad podobizny.

Křížová cesta, poznamenaná na XIV. zastavení: Johan Dittman
Jednotlivá zastavení nestejné ceny. sen. pinx.
$\frac{22.}{2.}$ A. D. 1833.

Od téhož *Dittmanna* z roku 1834. Večeře Páně, se znakem p. z Hohenembsu.

Obraz tabulový (0·88 × 0·56 *m*), na dubovém prkně olejem malovaný, z poč. XVII. stol. Svatá rodina: V sloupové síni s ornamentovanými pilíři a sloupky u stolu (na něm ovoce: jablka, třešně a mísa hroznů) sedí P. Maria s malým Ježíškem na klíně; ten sáhá po jablku, vedle něho sv. Josef vousatý, nad nimi andílek v košili nese čepici s mušlí nad hlavou Mariinou; v pozadí oknem otvírá se pohled na město s arkádami a kopulemi. (Obr. 28.).

Křest Páně (nákl. cechu krejčí), P. Maria a František, sv. Kryšpín a Kryšpinián (nákl. cechu ševců) Jan Nep. (nákl. potrav. spolku) — bezcenná plátna z konce XVIII. a poč. XIX. stol., některá ve starších barokních rámech.

Monstrance 0·68 *m* vys., plechová, z poč. XIX. stol, chudá.

Kalichy**): 1. Rokokový, 0·28 *m* vys., stříbrný, zlacený; noha s tepanými rocailly, nodus protáhlý, vasovitý, pláštík na kupě, měřící 0·09 *m* v průměru, s tepanými růžemi v kartuších. (Obr. 29.).

2. Empirový (ze zámecké kaple), 0·235 *m* vys., stříbrný, zlacený; na noze hrozny s listy, na kupě (0·087 *m* v průměru) řada mečíkovitých listů.

3. Z pol. XIX. stol., 0·277 *m* vys., zlacený; noha hladká, kupa (0·102 *m* v průměru) i baňatý nodus pokryty filigránovým ornamentem jemné práce, z listových motivů; v mezerách porcelánové oválové destičky s malbami vypálenými: (na noze) Narození Páně, Nanebevstoupení P. Marie, Maria v nebi; (na kupě) Z mrtvých vstání Páně, Korunování P. Marie, Navštívení P. Marie. (Obr. 30.)

---

*) Některé detaily označovaly by též *Josefa Rottera* jako autora, ale bez výhrady nelze mu tento cyklus přičísti

**) Dle pamět. knihy byl kalich, r. 1558 darovaný paní Kateřinou Žehušickou z Nestajova, r. 1690 přelit.

R e l i q u i á ř e: 1. rokokový, 0·44 *m* vys., podoby kříže na podstavci, pod křížem Pietà, na ramenech a ve středu ostatky orámované rocailly. Zlacená měď. (Obr. 31.)

Obr. 28. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Obraz svaté rodiny z poč. XVII. stol.

2. 0·38 *m* vys., paprskový, z 1. pol. XIX. stol.

Věčná l a m p a empirová, mosazná, s tepanými meandry a nasazenými rosettami a vavřínovými festony.

Dva barokní s v í c n y cínové (před hlav. oltářem), 1·67 *m* vys., na třech spárech; podstavec dřevěný, trojboký, s vyřezávanými plochami. Noha

s tepaným ornamentem rostlinným kolem tří oválných medaillonů, na nichž nápisy: 1. Nůžky, nad nimi koruna, pod: 1 · 7 · 5 · 3 · , po stranách: · W · I · — S · D ·

2. SCHNE
IDER : Z
: ÖH :
· M · D ·

3. · F · mon. TS ·
· I L ·
· I D

Značka (s letop. 1749). (Obr. 32.).

Čtyři svícny renaissanční, lité, bronzové (dva 0·46 *m*, dva 0·445 *m* vys.), trojnohé; stvoly baňaté, na vydutých plochách nohy ryté nápisy:

Obr. 29. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Kalich č. 1.

Obr. 30. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Kalich č. 3.

1. Emblem řeznický v kartuši, po stranách 16 — 93.

2. SIMON — FINDEGS A
STORSSY · CZEMISTR

3. WACZLAW – NIEMCZV
MLADSSŸ — CZEMISTR. (Obr. 33.)

Barokní cínové svícny: 14 ornamentovaných na plochách noh, 6 hladkých.

Kříž ze železa kutý, z konce XVIII. stol. (na oratoři), 1·70 *m* vysoký. Kresba ze spirál (oblého profilu) slušná, souměrná, konce prutů vytepány v listy, na koncích ramen ulámány z plechu vysekávané sošky. (Obr. 34.)

Zámky a štítky na dveřích, kování skříní, vše běžné formy barokní.

Zvony. Ve věži: 1. Výška 0·93 *m*, průměr 0·97 *m*. Ucha s dvojnásobným perlovcem, kolem koruny řádek nápisu gotic. minuskulí:

+ ano + domi + millesimo + quingentesio + vigesio + feria + quita + purificacionis + marie + hec + campana + fcta + p + mgrm + ma ihia + sacramen. (Obr. 35.)

Na plášti relief: Kalvarie (0·08 *m* vys.), nad ním: ihs.

2. Výška 0·75 *m*, průměr 0·80 *m*. Ucha hladká, kolem koruny nápis mezi pásy rokokového ornamentu:

☛ EX SVRGE MARIA SVCCV RRE TVIS VOTO DEVOTIS.

Na plášti relief krucifixu a P. Marie, na dolním okraji:

☛ C · K · IN · BRINN 1743. Přelit ze staršího.

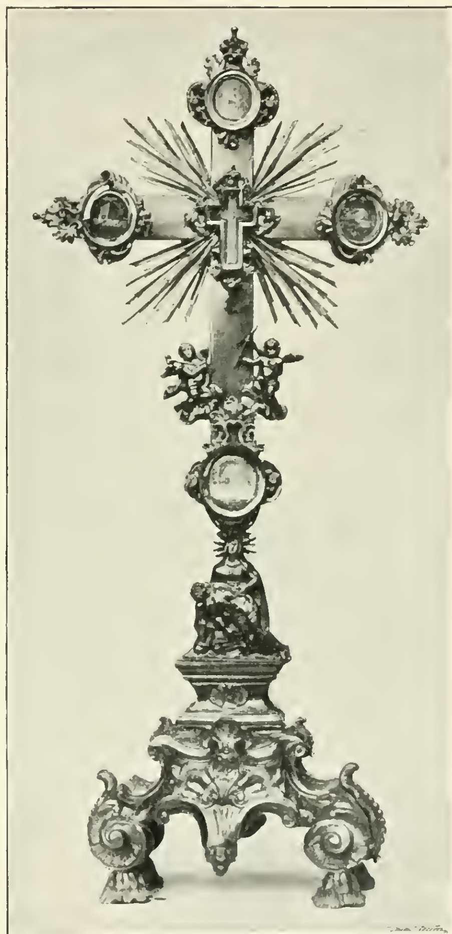
3. Výška 0·68 *m*, prům. 0·75 *m*. Ucha s maskami, kolem koruny:

☛ IN HONOREM SANCTI FLORIANI VT INTERCEDAT PRO OPPIDO NOSTRO.

Pod tím rokokový ornament; na plášti v kartuši nápis:

MICH ·
HAT · GEGOSSEN ·
WOLFGANG · SRAVB ·
· IN OLLMITZ
17 67.

a reliefy krucifixu a sv. Floriána. Přelit ze staršího; na věži byl již roku 1727.

Obr. 31. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Reliquiář čís. 1.

V sanktusu: 4. Výška 0·41 *m*, průměr 0·44 *m*. Ucha hladká, na plášti liliovitá ozdoba a medaillon sv. Jana evangel., u dolního okraje v slabém reliefu: SS · Johannes wyznaw. XVII. stol.

5. Výška 0·37 *m*, průměr 0·385 *m*. Ucha hladká, u koruny ornamenty liliovité, mezi nimi: ☛ A = 1717. GOSS MICH SIGMUND KERCKER IN PRINN. Na plášti reliefy sv. Barbory a P. Marie.

Náhrobky: 1. Zapuštěný v severní zdi kostela, pískovcový; 0·62 *m* šir., 1 *m* vys. Nahoře kalich s křížem, dole nápis:

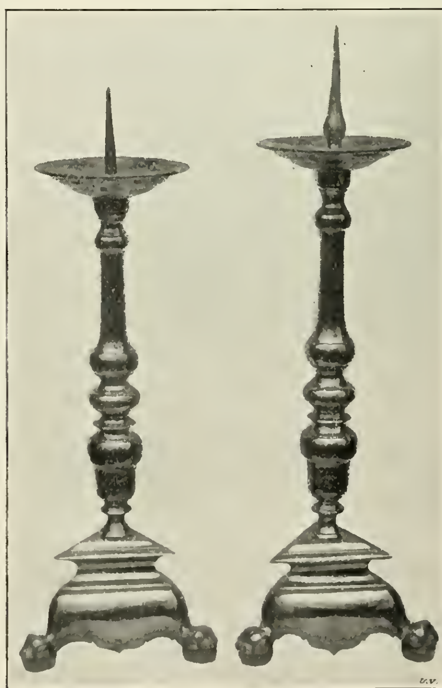
ANNO MDCCLXXXVI DIE XXIV
MAJI OBIIT
VENERABILIS D. FRANCISCVS
SEBESTIANY DE
C · · · ASTOWIT CVRATUS BISTRENSIS
ÆTATIS SUÆ ANNO LXIV
ORATE PRO EO.

2. Podobný předešlému, vedle pohozený, s nápisem:

NOLITE OBLIVISCI
HIC
QVIES GENTIS VENERABILIS
IOANNIS SCHLESINGER
CVRATI LIMBERGENSIS.

Obr. 32. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Barokní svícen.

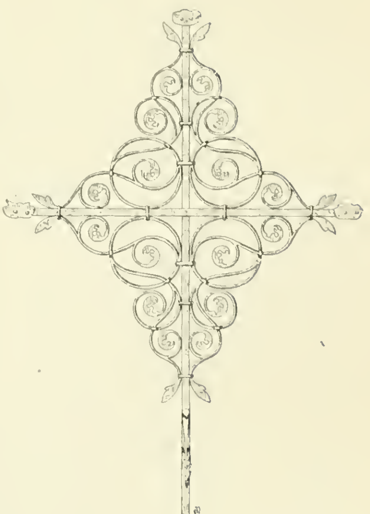
Obr. 33. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Renaissanční svícny.

Obr. 37. Bystré. Radnice. Otisk městského pečetidla z poč. XVI. stol.

Obr. 36. Bystré. Radnice. Velum z r. 1641.

Obr. 34. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Kříž železný z XVIII. stol.

✠ano✠domi✠millesimo✠quigetsio✠vigesio✠feria✠qnta✠purificacois✠marie✠hec✠campana✠fcta✠p✠mgrm✠mathia✠sacramen

Obr. 35. Bystré. Kostel sv. Jana Křt. Otisk nápisu na zvoně čís. 1.

Na škole relief pískovcový P. Marie, oválný, barokní, z bývalé KOSTNICE, jež zde až do r. 1828 stávala.*)

FARA, jednopatrové stavení, vystavěna r. 1690—1692 od hraběnky Kateřiny z Martinic. Na průčelí alianční znak pánů z Martinic a Bukůvky s letop. 1692 v korunované akanthové kartuši, v nadpraží vchodu IHS s křížkem. Přízemí sklenuto.

V chodbě obrazy: portrait faráře Jana Cypriana Bezuchovského z poč. XVII. stol. a jiného faráře z konce XVIII. stol. Dva pendanty výjevů ze života Šalamounova, z pol. XVIII. stol., slušné.

RADNICE původní vyhořela r. 1715, nynější postavena r. 1717 až 1719 nákladem hraběte Jakuba Hannibala z Hohenembsu. K stavbě vztahuje se nápis na západní stěně zasedací síně (obnovený):

X Sit Nomen Domini Benedictum
R Ex hoc nunc eiusq'in Seculum.

Anno Christi 1717 Ist bey Glorwüdigster Regierũg Caroli VI. Römischen Kaÿsers Undt Unterglückl. Regierũng mit ondalicher | beÿ hilff Ihro Excells deſs hoch Gebohrnen herrn, herrn Jacob Hannibal deſsheÿl: | Röm. Reichs Graffen von undt zu derhohen Embs ſundt Gallara, Herrn | z̃u dorrnbirn Widnaw haſslach vndt des Reichs Loff luſsnaw, herrn der herrscht | Bystrÿ der Röm: Kaÿ: ũndt Königskatho-lischen Maÿ: würcklicher Geheimber Rath vndt | Camerrer unſers gnädigen herrn herrn dieſes Rathauſs z̃u bawen angefangen vndt in 3 Jahre | In gegenwärtigen Standt gebracht worden. Gott der Aller Höchste Wohle gnädigst Ihro | Excell. Sammt dero hoch Gräffl. Erben beÿ Glück Re-gierũng Allzeit erhalten | biſs an der Weldt Ende.

Na chodbě nad oknem delší nápis, jehož první řádek obsahuje chronogramm: ConserVabItVr MagIstratVs beneDICtIone · · ·(= 1719).**)

Jednopatrová budova, šindelem krytá, s dřevěnou vížkou pěkné silhouetty; plechová cibule s lucernou. Vchod orámován pískovcem, kolem oken chambrany, na stěnách liseny. Uvnitř stropy povalové v chodbách, přízemek sklenut, v patře stropy rákosové.

Na městském úřadě:

Sbírka privilegií a listin s malovanými znaky a pečetmi, sbírka práv rychtářských z kůže pletených, městská truhlice dubová, z r. 1713, se zámkem a rytým kováním, pomalovaná koncem XVIII. stol. olejovými obrázky (ku př. na víku Tobiáš).

Velum plátěné, vyšívané hedvábím (lidový ornament) a znamenané:

S · V · K — 1 · 6 · 4 · 1
A M · B · (Obr. 36.)

---

*) Býval v ní oltář, přenesený sem ze zámecké kaple r. 1799.

**) V budově bylo mnoho nápisů, ale všechny zabileny; jeden citován v Pam arch. l. c.

Pečetidla: 1. Městské, bronzové, 0·046 *m* v průměru, s překlopným držadlem z volut. Znak ve štítku, opis na folii: pecze ◦8◦ | miesta ◦ ◦ | bistri ◦ | ho ◦ Poč. XVI. století. (Obr. 37.)

2. Městské, železné, oválové, osy 0·035 × 0·03 *m*; kolem znaku opis: PECZET MIESTECZKA BISTRIHO KR: CZESKEHO. — XVII. stol.

3. Cechu krejčovského, kruhové, mosazné, 0·039 *m* v průměru, s opisem: PECZIET · CECHV · KREICZOWSKEHO MESTI · BISRIHO · — Začátek XVII. stol.

(Pečetidla cechu mlynářů a ševců v měst. museu v Poličce.)

Hodiny z r. 1838 od *Tomáše Bielka* z Rožínky u Pernštýna.

Cymbály ve vížce: 1. Výška 0·27 *m*, průměr 0·32 *m*; na plášti liliovité ozdoby, nápis: ☞ MICH HAT GEGOSSEN SIGMUND KERCKER | IN BRINN 1721 — a relief sv. Floriana.

2. Výška 0·20 *m*, průměr 0·23 *m*. U koruny v páscích liliovitého ornamentu: S · K · IN BRINN 1722. (*Sigmund Kercker.*)

Zvonek poplašní, 0·27 *m* vys., 0·28 *m* v průměru, hladkých uch i pláště, z XVIII. stol.

ZÁMEK, na východ od města. (Disposice zámku obr. 38., pohled obr. 39.) V Bystrém stála tvrz, patřící k Svojanovu. Nynější zámek vystavěl — dle Aug. Sedláčka l. c. — kolem r. 1547 Jan Žehušický z Nestajova, — dle Schaffra — asi r. 1580—1584 Jan Bezdružický z Kolovrat s ženou Bohunkou Zárubovou z Hustiřan. Od Kolovratů přešel statek r. 1650 v ruce rodu Martiniců; Maxmilian Valentin vystavěl u zámku na místě bývalé tvrze t. zv. menší zámek v letech 1654—1655. Dědici paní Anny Kateřiny, rozené z Bukůvky, prodali r. 1686 statek Janovi Pavlu hrab. z Walderode, po něm koupil jej Liechtenstein a zaměnil r. 1710 s Jakubem Hanibalem von Hohenembs. Rod tento vládl zde až do r. 1868, kdy jmění spadlo právem odúmrtním na rakouského císaře.

Hohenembští upravili zámek barokně (snad Fr. Vilém Rudolf) a zřídili z části chodby kapli. R. 1833 sbourána křížová klenba v přízemí menšího zámku (snad zbytek tvrze), snesena věž v průčelí — viz pohled na zámek z r. 1806 u Schaffra l. c. — po střechu zámku, hodiny dány do Limberku na kostel a za cymbály a zvony koupena stříkačka.

Jednopatrová budova trojkřídlá kolem obdélného dvora; na čtvrté straně kolny. K zámku přiléhá na jihu poplužní dvůr »Ratejna« (Ratina), na severu anglický park, založený r. 1850—1852 od Ern. de Langet na místě letohrádku panského, nyní sbořeného.

Křídla severní a západní (obr. 40) zachovala se v disposici i vnějšku v původním stavu: na stěně rustika, sdružená okna s profilovanými římsami (obr. 41), nadpraží portálků a hladké klenby křížem v přízemku. Strany do nádvoří otevřeny arkádami na hranolových pilířích. Patro s úpravou XVIII. století: arkády částečně zazděny, místnosti sklenuty valeně nebo kryty ploše na rákos. Ve středním sále strop štukový: oválové

Obr. 38. Bystré. Zámek. Disposice zámku s parkem a dvorem.

zrcadlo, po stranách v medaillonech poprsí oděnců a znaky p. z Hohenembsu s vojenskými trofeji, v rozích stropu festony z dubových listů, kolem zrcadla guirlandy z dubů, akanthů a růží. Ostatní stěny a stropy malovány od *Edv. Schwoissera* r. 1853—1854.

K ř í d l o j i ž n í a menší část k ř í d l a z á p a d n í h o r. 1833 zmodernisovány, původní klenba v přízemí snesena a visutá dřevěná pavlač v patře nahrazena korridorem, napodobeným dle křídel ostatních.

Z části loggie v patře severního křídla zřízena k a p l e P. M a r i e. Nad vchodem zvenčí plastická ozdoba štuková, obhroublá: znak pánů z Hohenembsu, po stranách trofeje, výše fafrnochy z barokně stylisovaných

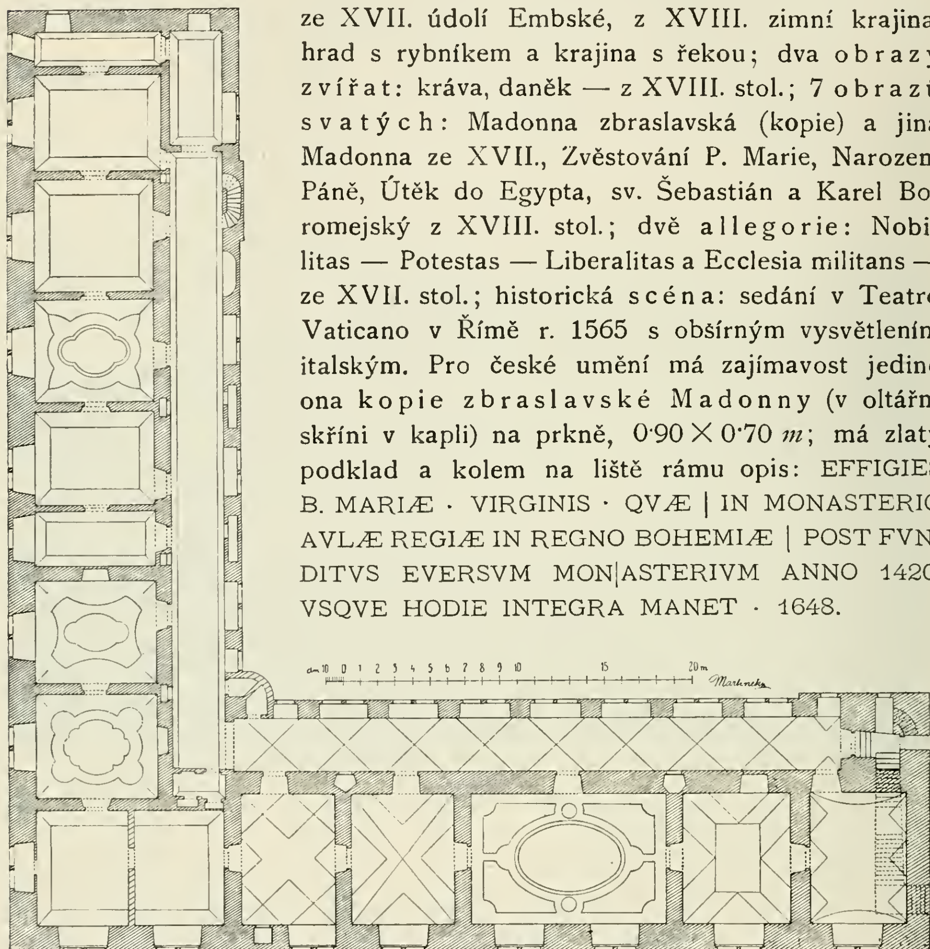
Obr. 39. Bystré. Zámek. Pohled od města.

akanthů. Ve výklenku empirový o l t á ř, ve špaletách výklenku a okna stuhové ornamenty, hlavy andílčí a poprsí (kněz, P. Maria, sv. Jan) ze štuku; kruchta vyložená plochým segmentem. Dva s v í c n y z pol. XVII. století, 0·37 *m* vysoké, bronzové; baňaté články, na noze hlavy andílčí.

O b r a z á r n a*) (Viz: W. Schaffer: »Die Gemälde-Sammlung im Schlosse Frischberg des A. H. K. K. Privatgutes Bistrau in Böhmen.« Wien, 1881. Tištěno jako rukopis.) Obrazy rozvěšeny na korridorech, ve velkém sále a kapli — celkem 92 kusy, z čehož 90 malováno na plátně olejem, dva na prkně; skoro všecky s nápisy latinskými a italskými, některé značně — ke své škodě — restaurovány. Z autorů podepsán jen *Anthoni Boys Antwerpianus* (při restauraci

*) Obrazy byly — ve větším počtu — do r. 1803 v paláci Vaduzském ve Vorarlbergu a tehdy přeneseny sem s knihovnou, jež později odvezena do Kunwaldu a tam rozprodána. Zprávu Sommrovu, již i A. Sedláček l. c. opakuje, že zde byly i obrazy Van Dyckovy, Le Brunovy a Tizianovy, Schaffer rozhodně vyvrací.

chybně opraveno: *Baiis*) na třech a dva mu Schaffer připisuje. Z obrazů jest: 75 portraitů členů rodiny pánů z Hohenembsu a spřízněných rodů (Truchsess-Waldburg-Zeil, Madruzzo, Harrach, Harrach-Rohan, Medicis) i skupin portraitových (18 z XVI., 43 ze XVII., 10 z XVIII. a 4 z XIX. stol.); 5 krajinomaleb: z XVI. století hrady Embs, ze XVII. údolí Embské, z XVIII. zimní krajina, hrad s rybníkem a krajina s řekou; dva obrazy zvířat: kráva, daněk — z XVIII. stol.; 7 obrazů svatých: Madonna zbraslavská (kopie) a jiná Madonna ze XVII., Zvěstování P. Marie, Narození Páně, Útěk do Egypta, sv. Šebastián a Karel Boromejský z XVIII. stol.; dvě allegorie: Nobilitas — Potestas — Liberalitas a Ecclesia militans — ze XVII. stol.; historická scéna: sedání v Teatro Vaticano v Římě r. 1565 s obšírným vysvětlením italským. Pro české umění má zajímavost jedině ona kopie zbraslavské Madonny (v oltářní skříni v kapli) na prkně, 0·90 × 0·70 *m*; má zlatý podklad a kolem na liště rámu opis: EFFIGIES B. MARIÆ · VIRGINIS · QVÆ | IN MONASTERIO AVLÆ REGIÆ IN REGNO BOHEMIÆ | POST FVNDITVS EVERSVM MON|ASTERIVM ANNO 1420. VSQVE HODIE INTEGRA MANET · 1648.

Obr. 40. Bystré. Zámek. Půdorys 1. patra původních dvou křídel, severního a západního.

Cymbály, jež prodány 1833, měly nápisy: 1. HERTWIK ZIHVSSICKY Z NESTAGOVA A NA SWOGANOWIE GIRZIK HRVSSKA Z LIMBERKA AVRZADNIK SWOGANOWIE 1578.

2. MAXIMILIANVS S · R · IMP · COMES DE MARTINITZ REG · BOHEMIÆ SVPERPRÆFECTVS ANNO 1677. GOSS MICH NIKOL · LÖW IN PRAG.*)

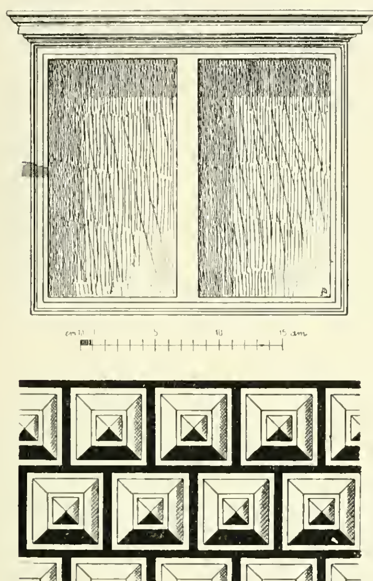
Zvon**) měl nápis: SLIT HRADCZI LETA PANIE MDXXXXVI.

*) Dle A. Rybičky, O českém zvonařství, 31, z r. 1667.

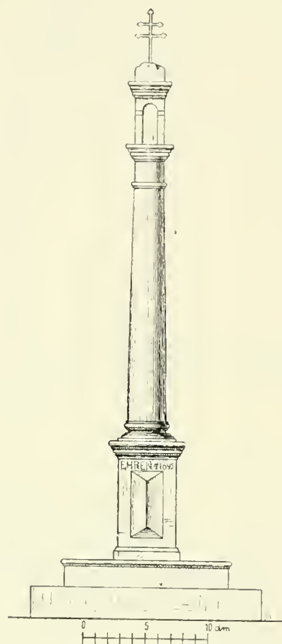
**) Dle Rybičky l. c. 55, slil jej *Václav Konvář*.

BOŽÍ MUKA (u Ráčkovy cesty) bez kříže 4·30 *m* vys., z pískovce. Dva podstavce, stylobat s římsou, sloup s attickou patkou a toskánskou hlavicí nese kapličku s křížem. Na stylobatu: GOTT VND DEM | HEILIGEN | IOSEPHO ZV | EHREN A. 1695. (Obr. 42.)

SOCHY sv. Šebastiána a Prokopa (proti sobě po stranách silnice k zámku) v životní velikosti, z pískovce, 2 *m* vys. Na podstavcích stuhy a akanthy, ve středu: ANNO 1714.

Obr. 41. Bystré. Zámek. Sdružené okno a schema rustiky.

Obr. 42. Bystré. Boží muka z r. 1695.

SOCHY sv. Petra z Alcantary (odstraněna a nahrazena moderní sochou sv. Václava) a sv. Jana Nepomuckého proti sobě na mostě. Podstavce jako u soch předešlých, na soklu:

1. IN TE SPERO SANCTE IOANNES
   NON COME VN DAR IN ÆTERNVM (= 1713).
2. S: PETRUs VON ALCANTARA FRAN
   CIsCANER ORDENS WAR VON HO=
   HER BETRACHTUNG VNDT LEBT
   GANTZ STRRENG WESZEN CLIENten
   GOTT GEWISZ ERHEREN THUT.

ANNO
1713.

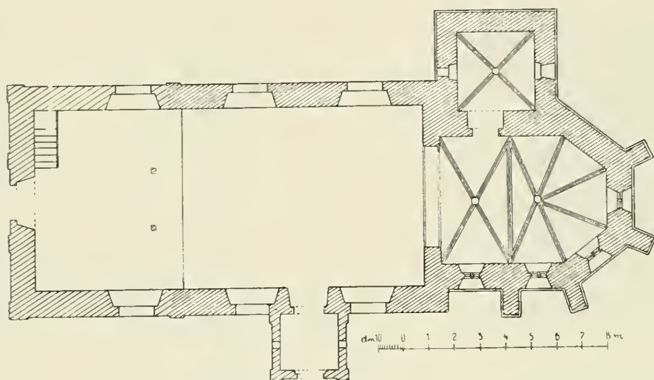
SOCHA Sedmibolestné P. Marie, z pískovce, 2 *m* vys., z r. 1725; zběžná práce barokní.

KRUCIFIX z pískovce, z r. 1816, bez ceny.

Široký Důl (Breitenthal).

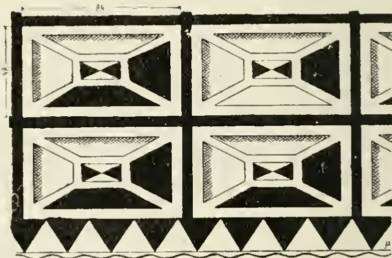
Pam. arch. IX. 752, Čechy XIII. 179, J. M. Hovorka, »Sebranice a obce přifařené (Polička 1892), 51—56.

KOSTEL SV. JANA KŘTITELE (filiální do Sebranic) byl r. 1350 farním; po r. 1620 stal se filiálním. R. 1677 měl stříbrný kalich, mosaznou monstranci, kamennou křtitelnici a 3 zvony. V XVII. století upravován a rozšířen v lodi; nová oprava r. 1823.

Obr. 43. Široký Důl. Kostel sv. Jana Křt. Půdorys.

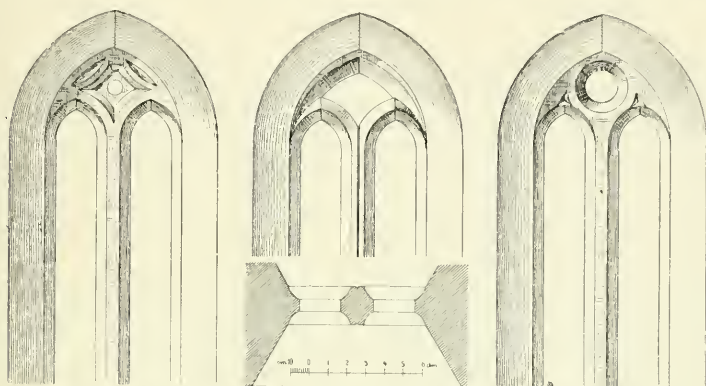
Orientovaná, zděná, gotická budova z konce XIV. stol., jednolodní, bez věže (obr. 43.). Opuka, lícní strany opěráků, sokl a detaily z pískovce. Kněžiště obíhá sokl skosený, 0·60 *m* vysoký; na rozích čtyři opěráky 0·65 *m* šir., o ústupku s podbrádkovou římsou (obr. 47) a strmou kosinou; římsa okapní prostě sešikmena. Kolem přilehlé sakristie obíhá sokl vyšší, 0·90 *m* vys. Loď obdélná, s předsíňkou, na západě vysoký, trojhranný štít. Na hladkých stěnách rustika — na lodi jen do pův. dvou třetin délky (obr. 44). Střecha na celé budově — sedlo šindelové, nad kněžištěm sanktus, nad lodí věžička na krovu stojící, čtyřboká, s kuželovou střechou. Vnitřek kněžiště 6·85 *m* dlouhý, 4·95 *m* široký, 5 *m* vysoký, uzavřen pěti stranami osmiúhelníka — strana 2·05 *m* dlouhá — a sklenut závěrem a obdélným travée; žebra (obr. 47) 0·20 *m* široká, hruškovitá, kruhové svorníky hladké; konsoly — jehlany komolé o třech ústupcích, jinde podélně rýhovány; u triumfálního oblouku žebra prostě do stěny zabíhají (obr. 47). Čtyři okna hrotitá, 1·85 *m* vysoká, 0·65 *m* široká, dvojdílná; ostění žlábkováno, kružba tvořena nosy, čtyřlistem a kruhem (obr. 45). V severní zdi vede portálek (z počátku XVI. stol.) do sakristie; ostění jeho profilováno pruty v rozích protknutými (obr. 46). Sakristie 3 *m* šir., 3·10 *m* dlouhá, sklenuta křížem o hruškovitých žebrech.

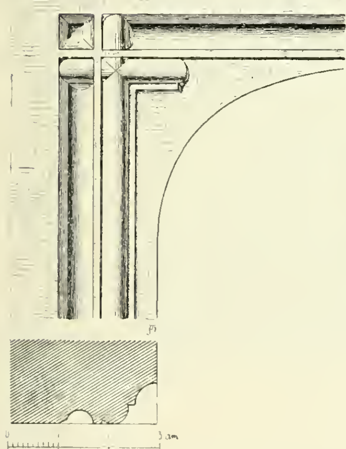
Obr. 44. Široký Důl. Kostel sv. Jana Křt. Schema rustiky.

Oblouk triumfální, nad 3·85 *m* rozpjatý, 0·66 *m* silný, hrotitý, má hranu od náběhu skosenu.

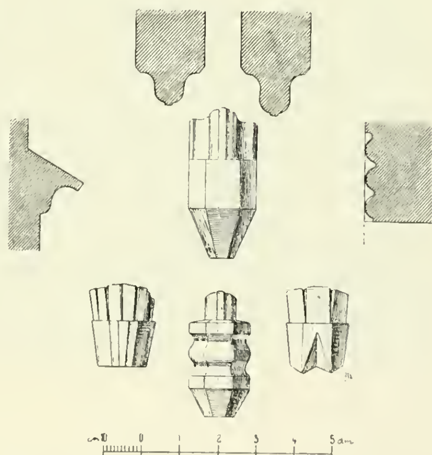
Loď 15·30 *m* dlouhá, 7 *m* široká, prodloužená, má šest zbarokisovaných oken, portálek na jihu, 2·16 *m* vysoký, 0·58 *m* široký, s polokruhovým obloukem, profilovaným třemi pruty (obr. 47);

Obr. 45. Široký Důl. Kostel sv. Jana Křt. Okna s kružbami v kněžišti.

Obr. 46. Široký Důl. Kostel sv. Jana Křt. Ostění portálku do sakristie.

Obr. 47. Široký Důl. Kostel sv. Jana Křt. Profil žeber (v kněžišti a sakristii), římsy na opěráku a portálku v lodi; konsoly v kněžišti.

druhý vchod moderní na západě. Prostý, dřevěný strop tabulový ze XVII. století. Kruchta dřevěná, moderní.

Hlavní oltář, kazatelna a varhany moderně gotické; u všech tří oltářů zděné mensy.

Postranní oltáře mají oválné rámy, řezané z akanthů s vplétanými stuhami; na levém obraz: Zvěstování P. Marie, bez

ave ✠ maria ✠ gracia ✠ plena ✠ dominus ✠ tecum ✠ benedicta ✠ tu in mulieribus

Obr. 48. Široký Důl. Kostel sv. Jana Křt. Otisk nápisu na zvoně čís. 1.

ceny, na pravém nový. Na nejmenším, rokokovém oltáříku nová socha P. Marie.

Obraz P. Marie Čenstochovské s ozdobou bouillonu. XVIII. stol.

Svícny renaissanční, bronzové (dva 0·38 *m*, 0·42, čtyři 0·375 *m*, prostší, čtyři 0·33 *m* vys.); barokní, cínové (dva 0·42, dva 0·38, dva 0·455 *m* vys.), hladké; na noze vyryto ve věnci: ·: P · L :· / ·: I · G :·, na nejmenších ještě letopočet: · 1 · 6 · 7 · 6.

Na půdě: Oltář z konce XVII. stol. Na predelle nápis: Anno Reparate Salutis MDCLXXV Altare Hoc Arte Sculptoria et | Pictoria Illustratum in Laudem SS. Trinitatis, Beatæ Mariæ Virginis | S : Patroni Ioannis Baptiste Omniumq Electorum Dei Cum Parochum Catholicum ageret hic et Sebrancÿ Reuerendus D : Laurenti, Ignati, Gierziczka Erectum est : |

Na predelle dva sloupky (s hlavami andílčími) na stylobatech nesou kládí, nástavec vyřezáván, nad ním poprsí Boha Otce. Obraz (1·43 × 1 *m*) na plátně, přilepený na prkně, olejem: sv. Jan Křtitel nese v pravici knihu, v levici kříž s nápisem na stočené folii: ECCE AGNVS DEI ECCE QVI TOLIT PEC: Oděn koží. Po stranách: (v levo) Navštívení P. Marie, nad tím skála s hradem, (v pravo) Křest Ježíšův, vzadu krajina s městem a had na kříži, svrchu holubice v otevřeném nebi. K tomu patří sochy P. Marie a dvou apoštolů.

Stříška kazatelny současná. Dřevěné kartuše s malovanými poprsími světců, z XVIII. stol.: sv. Jan Nep., Václav, sv. Rodina, nejsv. Trojice.

Obrazy na plátně: sv. Maří Magdalena z XVIII. stol., sv. Florián, Josef a Anna z poč. XIX. stol.

Zvony. Ve vížce nad lodí: 1. Výška 0·72 *m*, průměr 0·78 *m*. Ucha s pletencem, kolem koruny řádek gotic. minuskulí (obr. 48): x ave x maria x gracia x plena x dominus x tecum x benedicta x tu in mulieribus.

Na plášti relief P. Marie, 0·07 *m* vys. XV.—XVI. stol.

2. Výška 0·49 *m*, průměr 0·505 *m*. Ucha s torem, u koruny řádek gotic. minuskulí: + ave (✳) maria ✳ gracia ✳ plena +dominus x tecum + in + Plášť hladký. XV.—XVI. stol.

V sanktusu: 3. Výška 0·34 *m*, průměr 0·36 *m*. Ucha hladká, kolem koruny ornamenty z akanthů, na plášti relief Ježíše a P. Marie, na dolním okraji: :⁓: I : G : K : 1767. (*Johann Georg Kühner.*)

Hartmanice.

Sommer V. 208, Pam. arch. I. 352, IX. 751, Čechy XIII. 156. Pamětní knihy na faře Bysterské.

KAPLE SV. JANA NEPOMUCKÉHO (farou k Bystrému) stojí na vysokém návrší. Vystavěna na místě starší kaple nákladem Byster-

ského statku; r. 1705 v květnu položeny základy, r. 1708 vysvěcena. Opravena r. 1901.

Centrální stavba barokní, zděná, osmiboká, sklenutá kopulí, v jejímž středu otevřen výhled do osmiboké lucerny, hojně okny osvětlené a římsované. Kruchta na západě nesena valenou klenbou; vchod na západě se štítovými úseky v nadpraží, mezi nimi kamenná socha sv. Jana. Po

Obr. 49. Hartmanice. Kaple sv. Jana Nepom. z r. 1708.

stranách menší vchody, jižní s předsíní. Stěny omítnuté, kryt šindelový, nad předsíní cibulová věžička. (Obr. 49.)

Oltář barokní, současný; v oblomovaném rámu relief: sv. Jan modlí se z knihy, nad ním andělé nesou glorioli, biret a lilii; kolem reliefu sochy: sv. Zigmunda, Václava, Vojtěcha, Víta, Prokopa a Ludmily, andělů s knihou a jazykem na oblacích, nasazené mezi akanthovými rozvilinami, nejvýše nová soška anděla strážného. Kazatelna osmiboká a varhany*) prosté; ostatek nové.

*) Varhany sem prý dány ze Staršova, oltáře z kostela Bysterského.

Obrazy na plátně: sv. Antonína z XVIII. stol., sv. Rocha a Šebestiána z roku 1713, sv. Anny, sv. Maří Magdaleny a sv. Josefa z r. 1837 od *J. Dittmanna sen.*

Na dveřích slušný zámek. Zvenčí ve východní zdi zazděn náhrobek Rebeky z Harrachů († r. 1806) z r. 1835. Zvonek ve vížce z r. 1846, slitý od *Karla Stanera* v Brně.

Ve vsi KŘÍŽ kamenný z poč. XIX. stol. s reliefy P. Marie a Jana Nep. na podstavci.

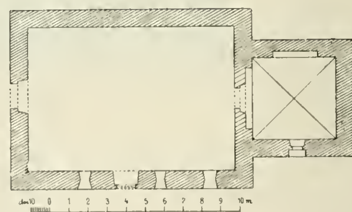
Hlásnice (Wachteldorf, Wachtendorf).

Sommer V. 209, Pam. arch. I. 350, Čechy XIII. 152, Jitřenka XVI. 204, XIII. 7, Historické rozhledy, 1900.

KAPLE SV. MAŘÍ MAGDALENY z r. 1826 dle letop. na stěně za oltářem: A. D.
MDCCC
XXVI.

K této absidovité kapli, jako kněžišti, přistavěna širší loď obdélná r. 1874. Pět oken, vchod na západě. Šindelová valba s vížkou. Zařízení současné: oltář s novým obrazem (starý, bezcenný, visí pod kruchtou), empirový pacifikal 0·275 *m* vys., z plechu; ostatek nové. Zvonek 0·38 *m* vys., 0·40 *m* v průměru. Ucha hladká, u koruny perlovec a pás rokokových krajek, mezi tím: ☛ GOSS MICH IOHANNES SCHLICHTINGER IN BRINN A: 1763. Na plášti relief P. Marie Čenstochovské a sv. Jana, pod tím: ☛ WENZESLAVVS NEMEZ WOHLTHÆTER. ☚

Nedaleko vsi na vrchu »na kostelíčku« KAPLE P. MARIE t. zv. »Majdalenka«, vlastně kněžiště sříceného kostela, dle lidové tradice zbytek panenského kláštera. Zanikl ve válkách husitských a stal se útulkem poustevníků (r. 1655 zmínka o poustevníku Jiřím Horském). R. 1653 Svojanovští kostel opravili (prosebný list purkmistra o podporu na stavbu v archivu města Bystrého), ale v stol. XVIII. spustl velice, až r. 1786 byl zrušen, zařízení prodáno a jeho jmění dáno na stavbu farního kostela ve Svojanově. Zanikla i poustevna, pramen a lázně u něho. Zvony dány dle jedné verse do Korouhve, dle druhé jeden do Rohozné, druhý do radnice Svojanovské, kde rozlit požárem r. 1842.

Obr. 50. Hlásnice. Kaple P. Marie. »Majdalenka«. Půdorys.

Půdorys (obr. 50.) a zdivo orientované budovy, z lomové žuly, jsou gotické, s opravami ze XVII. stol. Kněžiště (kaple) poměrně za-

chovalé, 5 *m* dl., 4·20 *m* šir., sklenuto v XVII. stol. hladce křížem; na jihu okno, po stranách výklenky.

Oblouk triumfální barokní, zazděn až na malý otvor dveřní. Loď širší, obdélná, 10·70 *m* dl., 7·65 *m* šir., nepokrytá (zdivo 1 *m* silné, částečně — na severu — sřícené); v záp. zdi vchod bez ostění, v jižní dvě okna polokruhem sklenutá, ukazující na starší původ, 1 *m* vys., 0·40 *m* šir., mezi nimi vchod s opažením pískovcovým ze XVII. stol., k západu menší okno na bývalou kruchtu a jedno (u triumfálního oblouku), zřejmě barokní.

V kapli oltář, přenesený sem ze Svojanova, empirový, s poprsími dvou sv. Otců a s bezcenným obrazem sv. Maří Magdaleny.

Hradisko.

O TVRZI, zde stávající, viz u A. Sedláčka l. c. I. 121. a v Pam. arch. I. 351.

Chrastoves

(Chrastovec, Chrastavec).

Kaple nejsv. Trojice vystavěna r. 1867. Zařízení nové. Nedaleko v lese rozvalená ZEĎ na maltu.

Jedlová (Schönbrunn).

Sommer V. 209, Pam. arch. I. 357, IX. 754, Čechy XIII 143. Pamětní kniha na faře od r. 1843.

KOSTEL NAVŠTÍVENÍ P. MARIE (farní) byl již r. 1350 farním; po r. 1620 stal se filiálním k Limberku, pak do Bystrého; farním jest opět od r. 1792. R. 1677 měl stříbrný kalich, mosaz. křtitelnici a 4 zvony. Opraven r. 1901.

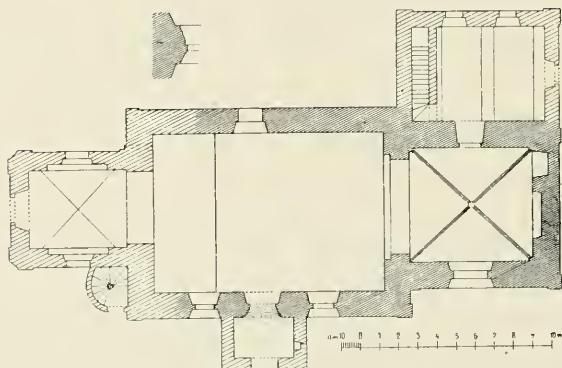
Gotická zděná budova jednolodní, orientovaná (obr. 51.). Na západě prostý štít z XVIII. stol., stěny hladké, šindelová valba, nad lodí dřevěná věžička. Kněžiště 7·40 *m* dl., 5·90 *m* šir., ukončeno rovným závěrem; východní okno zmenšeno, jižní rozšířeno (část pískovcového ostění oken nalezena v dlažbě, viz obr. čís. 51.); na severu vchod pravoúhlý do sakristie s patrem — oratoří —, přistavěné r. 1833—38. Klenba křížová; žebra otupených hran, 0·165 *m* šir., sbíhají se ve svorníku 0·30 *m* v průměru, kruhovém, s plastickou čtyřlistou rosettou (obr. 52.); konsoly všechny otlučeny, snad masky, od nichž dolů sbíhají oblé přípory, 0·90 *m* vys.

Oblouk triumfální, hrotitý, hladký, bez soklu, 1 *m* silný, 5·05 *m* šir. Loď 12·30 *m* dl., 8·40 *m* šir., plochým tabulovým stropem krytá, s třemi

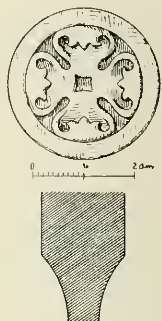
rozšířenými okny. Kruchta dřevěná na sloupech, původně o dvou postranních křídlech, r. 1792 zmenšena o křídla. K lodi přistavěna na západě předsíň valeně klenutá, otevřená obloukem polokruhovým; v síle její zdi šnek na kruchtu. Na jihu portál (obr. 53.) 2·67 *m* vys., 1·37 *m* šir., profilovaný na ostění třemi hruškovitými pruty, dvěma oblouny a pěti žlábky; pruty a oblouny stojí na patkách válcových, čtvrtkruhových; před portálem zděná moderní předsíň.

Hlavní oltář z r. 1799, slušná sloupová architektura s reminiscencemi na empire; na postranních vchodech sochy sv. Kateřiny a Barbory z r. 1808, obraz nový.

Postranní oltáře nové. Kazatelna chudá, rokoková, s reliefy: rozsévač, beránek Boží, cesta do Kafarnaum.

Obr. 51. Jedlová. Kostel Navšt. P. Marie. Půdorys.

Obr. 52. Jedlová. Kostel Navšt. P. Marie. Svorník a profil žebra.

Křtitelnice 1 *m* vys., z pískovce; kalichovitý kotel na balustrové noze. XVII. stol. Víko dřevěné z poč. XIX. stol.

Varhany (přední skříň v balustrádě) mají trojdílné skříně s rokokovou řezbou.

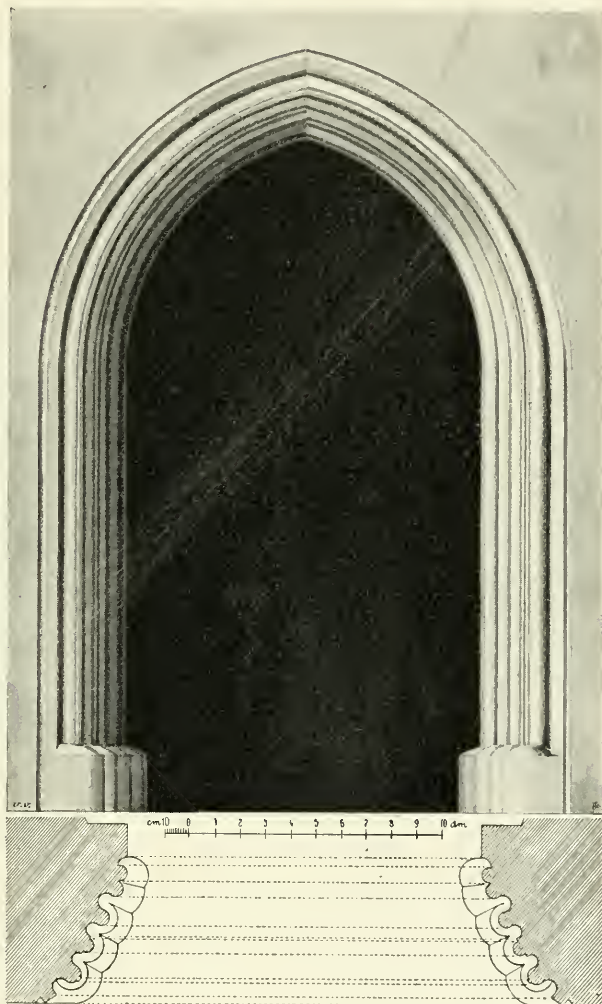
Socha Madonny, dřevěná, 1·55 *m* vys., z konce XVI. až počátku XVII. stol., s novou polychromií. Stojí na srpku měsíce. Obličej plochý, ústa malá, vlasy rozpuštěné; v loktech Ježíš. Na hlavách obou královské čapky. Podstavec barokní. (Obr. 54.) Na protější zdi stejně vysoká socha sv. Františka Paduánského, barokní, z XVIII. stol.

Tyče korouhví a lucerny řezané ze dřeva, vrtulové, z XVIII. stol. Dvě tyto korouhve jsou ozdobeny dřevěnými, řezanými kříži a obrazy na plátně: sv. Jan, Josef, Navštívení P. Marie, Václav a Florián. XVIII. stol.

Zvonice se zděným spodkem, čtyřboká; dřevěné patro kryto šindelovou cibulí s lucernou. Zvony: 1. Výška 0·98 *m*, průměr 1·03 *m*. Ucha s peckami, kolem koruny řádek gotic. minuskulí (obr. 55.): hoc ✠ opus ✠ factum ✠ est ✠ anno ꝺ milesimo ✠ quingentesimo : vicesimo ✠ sexto: in honore ✠ gloriosissime: virg ✠ | inis ✠ marie.

Na plášti relief Madonny v svatozáři a Kalvarie, 0·16 *m* vys.

2. Výška i průměr 0·85 *m*. Ucha s ženskými maskami, kolem koruny mezi pásy stuhového ornamentu nápis: ❀ ZV EHREN DER ALLER-

Obr. 53. Jedlová. Kostel Navšt. P. Marie. Portál v lodi.

HEILIGSTEN UHNTHEILBAHREN DREY FALTIKEIT · GEGOSSEN AVFF SCHENBRVN.

Na plášti relief: Kalvarie, pod ním ve vavřínovém, pravoúhlém rámu:

PAULUS REIMER
GOSS MICH IN OL
MUZ IM IAHR 1688.

Na druhé straně pod plaquettou sv. Trojice nápis:

DER ZEIT GESC
WORNER HAIN
RICHTREIDEL.

Na dolním okraji pás závitnicového ornamentu.

V lucerně: 3. Výška i průměr 0·40 *m*. Ucha hladká, u koruny rokokový ornament, pod tím: ☛ UNTER DEM PFARRER IOHAN WERNHART. Na plášti relief krucifixu a Madonny, pod tím: IOSEPH WANIEK GLOCKEN — GISSER IN SLAUPNICZ. Na dolním okraji: DIESES GLoERL IST ERICHTET WORDEN VON GVT THETERN DER GEMEINDE SCHÖNBRVN. 1821.

Ve vížce nad lodí: 4. Slit r. 1858 od *Vojtěcha Hillera* z Brna.

5. Výška i průměr 0·47 *m*. Ucha s pletencem, plášť hladký. XVI. až XVII. století.

Obr. 54. Jedlová. Kostel Navšt. P. Marie. Socha P. M. z XVI.—XVII. st.

KAPLE SV. JANA NEP. u hřbitova a KAPLE NEJSV. TROJICE z XVIII. st.; KAPLE SV. ANNY z poč. XIX. století.; SLOUP s kapličkou na cestě ke Stašovu, z XVIII. stol. — vše s bezcennými oltáříky, obrazy a soškami.

KRUCIFIX před kostelem, z pískovce, s emblemy umučení a reliefy P. Marie, Floriána a Josefa; vzadu: I : S : ANNO 1821.

KŘÍŽ t. zv. Cyrillomethodějský, na silnici k Poličce, 1·20 *m* vysoký, 0·70 *m* široký, hrubě z pískovce tesaný. Zpředu vyryta dvě kladiva křížem, vzadu stopy nápisu (?).

ECCE HOMO z pískovce, na cestě ku Svojanovu, celek 3 *m* vys. Podstavec, úzký hranol s vyloženou římsou. Socha 1 *m* vys, neumělá, sedící na skalisku, hlavu opřenu pravicí o koleno. Na přední straně podstavce:

GOTT ZVE
REN · WIRDT
DISES PILDT
AVF GERicht
MICHEL KINT
ZEL ANNA
KINTZLIN
Anno 1714.

V levo pod nápisem značka (kameníka?): WM

hoc + opus + factum + est + anno : millesimo + quingentesimo : nicesmo + sexto : in honore + gloriosissime : virg + inis + marie

Obr. 55. Jedlová. Kostel Navštivení P. Marie. Otisk nápisu na zvoně čís. 1.

Svatá Kateřina.

(U svaté Kateřiny.)

Sommer V. 228, Čechy XIII. 176, Pam. arch. IX. 754, J. V. Štefka, Král. věnné město Polička (Polička 1893) 25, Ter. Nováková, Z nejvýchod. Čech (Polička 1898).

KOSTEL SV. KATEŘINY (filiální k Borové) z počátku stol. XIV. (?), r. 1668 přestavěn (dle Sommera 1660). R. 1677 byl tu stříbrný kalich a dva zvony. R. 1889—90 sbořen a vystavěn nový, moderně gotický r. 1890—93. Byl gotický, jednolodní, orientovaný; kněžiště bylo ukončeno polygonem s opěráky o ústupku, okna rozšířena. Loď širší, obdélná, se zděnou předsíní na jihu. Nad celou budovou šindelový kryt, strmý, s plechovým sanktusem.

Lampa a kaditelnice, dřevěná socha sv. Kateřiny z oltáře — uloženy v městském museu v Poličce. (Viz dále.)

Svícny barokní, cínové (dva 0·47, dva 0·57 *m* vys.), kropenka z mramoru, mušlovitá, barokní.

Zvon (ukraden se sanktusníkem r. 1847, ale opět nalezen). Výška 0·53 *m*, průměr 0·61 *m*. Ucha s liliovitými ozdobami, u koruny řádek gotickou minuskulí: leta + pany + tys + cccc + xx + sydmyh° + tent° + zwon + gest + slyt + tu so +; na svrchu koruny: bohu + pred + sylwe (obr. 56). Plášt hladký.

Obr. 56. Svatá Kateřina. Kostel sv. Kateřiny. Otisk nápisu na zvoně.

Starý Katrštein.

O TVRZI, jež zde snad stávala, viz u A. Sedláčka l. c. I. 93 (s plánem) a v Pam. arch. VIII. 463.

Korouhev (Kurau).

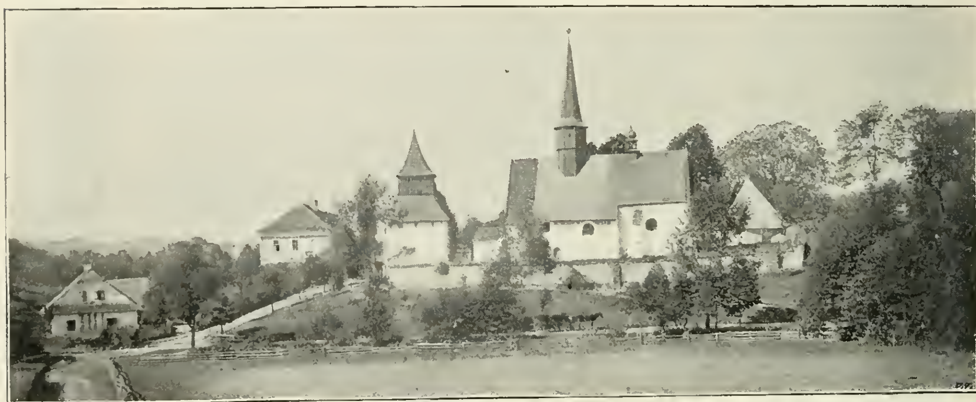
Sommer V. 210, Pam. arch IX. 754, Čechy XIII. 163, Kniha pamětní na faře od r. 1836. Matriky od r. 1783. Farní kostelní inventář z r. 1790.

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA (farní) byl r. 1350 farním (Korouia), po r. 1623 stal se filiálním do Bystrého. R. 1677 byly tu dva stříbrné kalichy, mosazná monstrance, kamenná křtitelnice a 4 zvony. Od r. 1783 lokalie, farním zase od r. 1856. Opravován byl r. 1616 dle listiny v museu poličském, jíž žádají občané město Poličku o podporu na stavbu a dle nápisu na kruchtě (již odstraněného), jenž uváděl, že »tyto kruchty byly postaveny roku 1616 nákladem Jiří Slívy z Korouhve a prací *Jiří Strejčka* z Jimramova«; dále následoval výčet rychtáře, konšelů, kostelníků a rektora scholae. Znovu opraven 1734 a 1892.

Gotická budova jednolodní, orientovaná, z lámaného kamene; detaily z pískovce. Opravy a doplňky většinou náležejí zač. XVII. a konci XVIII. stol. (Obr. 57 a 58.)

Kněžiště s rovným závěrem; na jižním nároží diagonální opěrák 0·86 *m* široký, o ústupku, druhý opěrák na jižní zdi mezi okny ukazuje snad na původní úmysl, sklenouti kněžiště na dvě travée. Římsy ústupku a kosiny podbrádkové. (Obr. 60.)

Loď hladkých stěn, opřena na jihozápadním rohu opěrákem 0·95 *m* širokým, diagonálním, o jednom ústupku. Na západě moderní předsíň, na jihu šnekovité schodiště na kruchtu. Oba štíty (východní i západní) trojhranné, hladké, s kamennými kříži ve vrcholu. Střecha, strmé šindelové sedlo, z jehož slemene nad kněžištěm vyčnívá sanktus s cibulí, nad lodí

Obr. 57. Korouhev. Kostel sv. Petra a Pavla. Pohled od jihu.

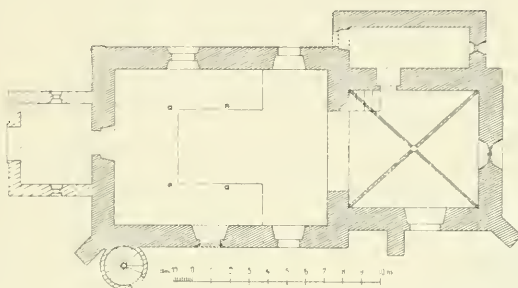
osmihranná vížka se střechou v kužel přecházející; na východní straně přibita na ní z plechu čísla letopočtu: 1824.

Vnitřek kněžiště 8 *m* dlouhý, 6·25 *m* široký, osvětlen oknem v závěru, lomeně klenutým, 1·90 *m* vys., 0·62 *m* širokým, dvojdílným, s kružbou čtyřlistu nad nosy (obr. 59) a oknem na jihu, barokním. Klenba křížová; žebra 0·24 *m* široká, s dvojitým žlábkem; na kruhovém svorníku dvanácticípá rosetta; konsoly v rozích jsou třístranné jehlany s panelem troj- a čtyřlistu. (Obr. 60.) Sedile (1·80 *m* vys., 0·52 *m* šir., 0·365 *m* hluboké) s polokruhovým obloukem, jehož archivolta na hranách skosena. (Obr. 61.) Sanktuarium 0·50 *m* vys., 0·45 *m* šir. Výklenek obřímsován (profil: vně hrana, uvnitř žlábek), nad schránkou lomenicový štítek s panelem čtyřlistu, končící v kříž. Mříž z prutů plochých, křížem kladených, na jich styku rosetty. (Zakryto obrazem.)

Vchod pravoúhlý vede do sakristie sklenuté valeně goticky, s oknem lomeným na východ. (Na dveřích slušný zámek.)

Oblouk triumfální hrotitý, hladký, 4·60 *m* široký, 1·14 *m* silný.

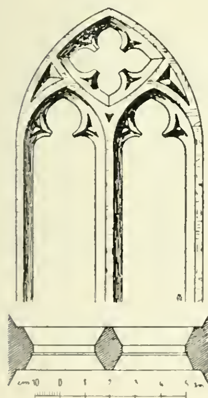
L o ď obdélná 11·35 *m* dlouhá, 8·35 *m* široká, kryta tabulovým stropem, ze XVII. stol. Pět oken rozšířených, nový vchod na západě; původní portálek na jihu, 2·12 *m* vysoký, 1·10 *m* šir., s archivoltou lomenou a profilovanou hmotným prutem hruškovitým, dělícím dva žlábky. (Obr. 60.) Kruchta dřevěná, na čtyřech sloupech, s dvěma postranními křídly a kuželkovou balustrádou.

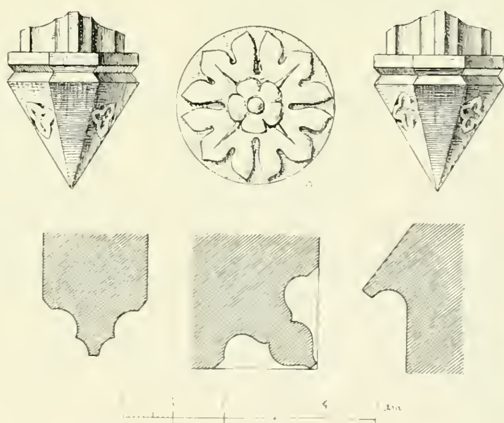
Obr. 58. Korouhev. Kostel sv. Petra a Pavla. Půdorys.

H l a v n í o l t á ř nový; na půdě ze starého s o c h y sv. Jana Kapistrána a sv. Fr. Xaverského.

Na p o s t r a n n í c h o l t á ř í c h zděné mensy; na pravém nový obraz, na levém (koupeném s hlavním r. 1787 ze zrušeného kláštera v Pardu-

Obr. 59. Korouhev. Kostel sv. Petra a Pavla. Kružba okna v kněžišti.

Obr. 60. Korouhev. Kostel sv. Petra a Pavla. Konsoly, svorník a žebro v kněžišti, profil ostění jižního portálku a římsy na opěráku.

bicích) dole obraz stigmatisovaného sv. Františka, slušný, z pol. XVIII. stol., a nad ním obraz: P. Maria stojící na hadu, slabé práce.

K a z a t e l n a z poč. XVIII. stol., barokní: na poprsnici sloupky oddělené sošky evangelistů, kládí oblomené, stříška s anděly, na stěně nad řečništěm obraz Dobrého pastýře na plátně. V rozvrhu slušná, sochy slabé.

Z p o v ě d n i c e z poč. XIX. stol., bez ceny, se sochou sv. Jana Nep.

Křtitelnice; spodek pískovcový z r. 1847, víko dřevěné, s výjevem křtu Ježíšova, z r. 1787.

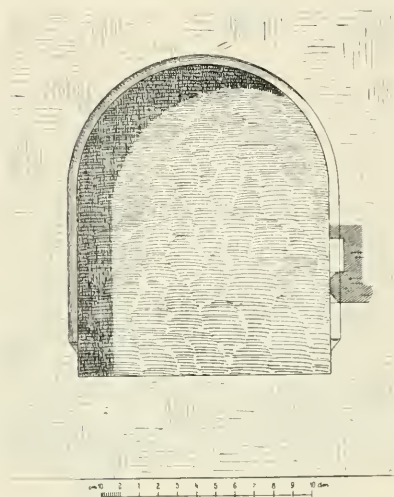
Barokní krucifix, 2 *m* vysoký, slabý, Kalvarie ze dřeva řezaná, 0·84 *m* vysoká. — XVIII. stol.

Korouhve z 2. pol. XVIII. stol., s dřevěnými řezanými křížky a s obrazy na plátně: sv. Václava, Jana Nep., Floriána a křtu Ježíšova.

Monstrance sluncová, měděná, stříbřená a zlacená, z konce XVIII. stol.

Kalich 0·185 *m* vysoký, noha roccaillová, nodus a kupa (0·09 *m* v průměru) stříbrné, empirové.

Ciborium měděné, hladké, z poč. XIX. stol., současný pacifikál 0·35 *m* vys.

Obr. 61. Korouhev. Kostel sv. Petra a Pavla. Sedile.

Krucifix dřevěný s mosazným korpusem, 0·20 *m* vys., jiný cínový, 0·31 *m* vys., z XVIII. stol.

Miska cínová s vyrytým letop.: 1758 a značk. s l. 1738.

Svícny renaissanční, bronzové, na třech spárech, hladké, s baňatými stvoly (dva 0·39 *m*, dva 0·49 *m* vys.); dva barokní, kroužených stvolů, 0·325 *m* vys.

Zvonice hranolová; spodek zděný s dřevěným přistavěným schodištěm, svršek vyložen jako podsebití na dubových krákorcích, střecha stanová; římsa okapní z prken, pomalovaná. Dessin: hlavy andílčí mezi rostlinným ornamentem. XVII. stol.

Zvony*): Na zvonici: 1. Výška 1 *m*, průměr 1·165 *m*, váha 12 centů. Ucha s dvojitým perlovcem, kolem koruny dva řádky renaissanční majuskulí: (větévka s ovocem) LETA ʔ PANYE ʔ THYSITIHO § PYETYSTEHO ʔ TRZICZATHEHO ʔ DRVHEHO | SLITEI ʔ GIEST ʔ ZWON ʔ TENTO ʔ KE CZTZI ʔ A CHWALE ʔ MILEMV ʔ BOHV § A WSSEM ʔ SWATIM ʔ Na plášti relief: Kalvarie, 0·15 *m* vys., pod tím listový ornament. Na rukověti vyřezáno: 1·6·7·7· O · R ·

2. Výška 0·78 *m*, průměr 0·805 *m*, 5 centů. Ucha hladká, u koruny ovíjejí dva pásy rokokového ornamentu nápis: ☛ TENTO ZWON Z NAKLADEM CELI OBCZE KORAVWY TOHO CZASU PANA RICHTARE GOSEF BEZDEKA RAN: MACH. U dolního okraje: ☛ FRANCZ WANIEK ZWONNAR W SLAUPNICI · 1818. Na plášti reliefy sv. Jana Nepomuckého a krucifixu.**)

---

*) Viz: Method IV. 69 a VI. 35.

**) Přelit ze staršiho, jenž měl — dle inventáře z r. 1790 — nápis: Ke cti a chwale pane marii matcze bozi a wssem swatym. tisycym pietistym trzicatym ctwrtym.

3. Nový, z r. 1876.

Ve vížce nad lodí: 4. Dle pověsti přenesen sem z »Majdalenky«. Výška 0·65 *m*, průměr 0·76 *m*, 3 centy. Ucha s šupinatou ozdobou, kolem koruny nápis gotickou minuskulí, jejž nutno čísti obráceně: ꝫ sestelho ✠ syna ꝫ bozyho ꝫ stirystelho ꝫ od narozeni ꝫ pietystho. (Obr. 62.) Plášť hladký.

V sanktusu: 5. Výška 0·21 *m*, průměr 0·255 *m*. Ucha hladká, u koruny řádek nápisu gotickou minuskulí, pomíšený,

m v o b a v n n g b g b n a b v l

bez dělítek; plášť hladký. XV.—XVI. stol. Na hlavě: A. F. 1827.

Na hřbitově dva kované kříže železné z poč. XIX. stol.

KOSTNICE zděná, osmihranná; prostý oltářík s řezaným rámem. XVIII. stol.

U silnice k Poličce POKLONA: zděný, třístranný hranol s šindelovou stříškou a výklenky. XVIII. stol.

Obecní MUSEUM: sbírka předmětů národopisných a řemeslných výrobků od XVIII. století.

Obr. 62. Korouhev. Kostel sv. Petra a Pavla. Otisk nápisu na zvoně čís. 4.

Lačnov.

KAPLE P. MARIE čtyřboká, zděná, s dřevěnou střechou a vížkou, z XVIII. stol.

Oltář z konce XVII. stol.; obraz na plátně: P. Maria v nádherném oděvu, s žezlem v ruce, stojí na půlměsíci, hadu a kouli; rám řezaný z vavřínů, okraje kartušovitě vyřezány. Obraz zvěstování P. Marie na plátně, sešlý, z XVIII. stol.

Zvonek 0·32 *m* vys. a široký. Kolem koruny: ☛ NAKLADEM OBYWATELV LACZNOWA; pod tím cípatý ornament. Na plášti relief P. Marie a sv. Maří Magd., kolem dolního okraje: ☛ SWVLY P : P : KARLA HRONA · DIEKANA—LIBOR MARTINV Z BRNA LYL. (= 1775).

Lavičné (Nová Bělá).

KAPLE SV. JANA A PAVLA z konce XVIII. stol. Zakončená polokruhem, se dvěma okny oválovými, krytá šindelem, s vížkou.

Na oltáři bezcenný obraz světců z poč. XIX. stol.; křížová cesta na skle malovaná, s německými nápisy, naivní výrobek domácího průmyslu z okolí Moravské Březové. Ostatek vše nové.

Zvonek 0·42 *m* vys., 0·46 *m* v průměru. Ucha s maskou, kolem koruny mezi pásy z akanthů a volut nápis: ☛ SS: IOHANNES ET PAVLVS MM: S: FLORIANVS M: FVSA A: D: 1775. Na plášti reliefy sv. Jana a Pavla a Floriána a nápis:

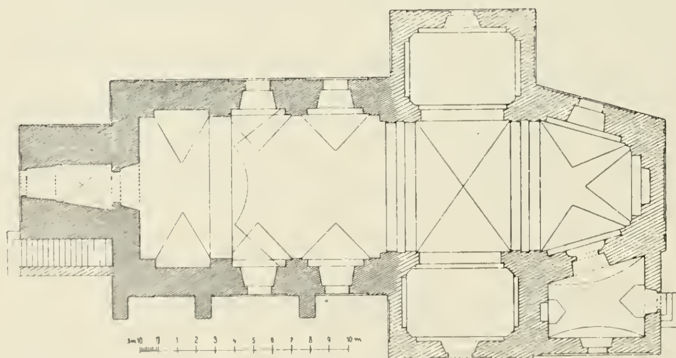
DIESE
GLOCKEN HAT
GEGOSSEN
VALLERIVS
OBLETTER
IN OLMITZ
ANNO.

na dolním okraji: ☛ SVB P: IOSEPHO SCHVBER CTVRATO ET P: THADÆO SCHVBERT CAPELLANO BONENSI. ⁓.

Limberk (Lubendorf, Laubendorf).

Schaller XI. 163, Sommer V. 210, Pam. arch. I. 357, IX. 754, K. Čermák: Od Doubravky a z Polabí (1896), 54–9, Čechy XIII. 135, Pamětní kniha na faře od r. 1836, Matriky od r. 1690.

KOSTEL SV. JIŘÍ MUČEDLNÍKA (farní) byl již roku 1350 farním. Po r. 1620 stal se filiálním do Bystrého a zase farním r. 1727. R. 1677 byl tu stříbrný kalich, kamenná křtitelnice a kazatelna a 3 zvony. Roku 1748 kněžiště sbouráno, vystavěno nové (nákladem Hanibala hrab. z Hohenembsu) a po straně jeho kaple; r. 1780 svrchní, dřevěné patro věže povystavěno z kamene.

Obr. 63. Limberk. Kostel sv. Jiří. Půdorys.

Původně gotická stavba jednolodní, orientovaná. (Obr. 63.) Z ní posud zdivo lodi s třemi opěráky na jižní straně, 0·80 *m* šir. — poslední k západu o jednom ústupku, mající pod kosinou zbytek pískovcové římsy podbrádkové — a věž do 2. patra, hranolová (strana

6·10 *m* dl.), s pískovcovým soklem a úzkými střílnami; třetí a čtvrté patro přistavěno. Tato budova někdy koncem XVII. st. (po požáru?) v lodi zvýšena a sklenuta (na věži zbytek nižšího a strmějšího západního štítu); kněžiště teprve r. 1748 rozšířeno o křížovou loď a přistavěno k zvýšené lodi. Stěny hladké s širokými lisenami, kolem oken chambrány, vchody s pískovcovým opažením, římsa na věži na skulacených rozích oblomena. K věži na jihu přistavěno schodiště na kruchtu. Valba šindelová se sanktusem, na věži cibule s lucernou.

Vnitřek kněžiště 6·80 *m* dl., 7·70 *m* šir. zavřen třemi boky; dvě okna segmentem klenutá; v pobočných stěnách dva absidovité výklenky, v pravém vchod do klenuté sakristie, v levém křtitelnice.

Loď křížová s dvěma okny a vchody, 16·80 *m* dl.; oblouk triumfální segmentový.

Loď podélná 14·50 *m* dl., 8·50 *m* šir., má šest oken a vchod na západě; předsíň tvoří valeně sklenuté přízemí věže; kruchta na valeném klenutí. Celý prostor sklenut: kněžiště závěrem, křídla příčné lodi plackou, křížení lodí hladce křížem, loď podélná valeně (velmi ploše), s výseči nad okny. Cípy klenby zachyceny úseky bohatě oblomeného kládí, jež nesou římsovité pilastry, v kněžišti ozdobené ještě festony a čabrakami ze štuku.

Hlavní oltář rokokový, predella po stranách tabernaklu vykládána skly, na postranních vchodech sochy sv. Václava a Floriána, vzadu na stěně nový obraz, po stranách andělé, svrchu koruna, v kartuši monogramm IHS; kamenná tumba rakvovitá.

Oltář sv. Jana Nepom. z r. 1793, chudý, má obraz zkažený přemalováním, sošky sv. Petra a Pavla a dva reliquiáře s ozdobou bouillonu.

Oltář P. Marie s obrazem Nanebevzetí (částečně přemalovaným) a sochami sv. Anny a Joachyma. Konec XVIII. st.

Varhany současné. Kazatelna běžné rokoko; na řečništi reliefy evangelistův.

Křtitelnice žulová, 0·90 *m* vysoká, napodobí gotickou: noha s podvalem, oblounem přepjatá, kotel kalichovitý, na plášti kulaté medaillony hladké, v jednom letop.: 1728. Víko a podstavec nové.

Obrazy na plátně: Narození Páně, Dětství Ježíše (sv. Josef teše, Ježíš nosí dříví P. Marii) — z lunetty — slušná malba z pol. XVIII. stol.; sv. Jan Nep., zdařilá práce 2. pol. XVIII. stol.; čtyři obrazy křížové cesty (z r. 1774) nevelké ceny; sv. Jiří, v oválovém rámu, z počátku XIX. stol.

Obr. 64. Limberk. Kostel sv. Jiří. Otisk nápisu na zvoně čís. 1.

V sakristii na dveřních křídlech skříně temperou malované (po obou stranách) obrazy 12 apoštolů, z konce XVI. nebo z počátku XVII. stol., nevelké ceny.

Monstrance z r. 1798, 0·50 *m* vys., bez ceny.

Svícny barokní, cínové: dva 0·615, dva 0·50, dva 0·415 *m* vys.

Zvony: Na věži: 1. Výška 0·90 *m*, průměr 1 *m*, 20 centů. Ucha žlábkována, u koruny dva řádky gotic. minuskulí (obr. 64.): aue maria gracia plena dominus tecum benedicta tun in mulieribus et benedicts fructs fentris } | 1511. Plášť hladký.

2. Výška i průměr 0·77 *m*, 14 centů. Ucha s hrubým provazcem, u koruny řádek pomíšených got. majuskulí, dělených křížkem (obr. 65.). Plášť hladký. XIV. — poč. XV. stol. (Tvar zvonu na obr. 66.)

Obr. 65. Limberk. Kostel sv. Jiří. Otisk nápisu na zvoně čís. 2.

3. Výška 0·53 *m*, průměr 0·565 *m*, 2 centy. Ucha s torem, kolem koruny nápis gotic. minuskulí (zpět čteno): iohnes + matheus x marcus (korunka) lucas (korunka) pod tím: ❀ maria ❀

sacul sucram : suehtam + sennhoi
airam

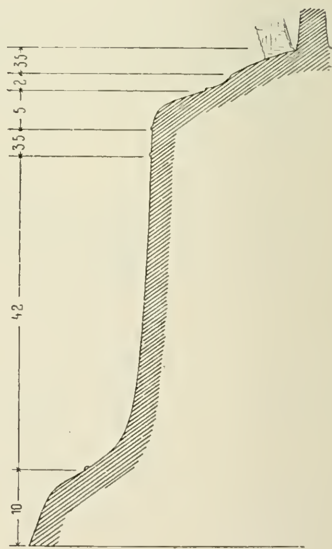
Na plášti relief Madonny, 0·10 *m* vysoký, pod ním obrácené h. XV.—XVI. století.

V sanktusu: 4. Výška 0·43 *m*, průměr 0·45 *m*. Ucha i plášť hladké. XVII.—XVIII. století.

KOSTNICE se zvonkem, oboje nové; stojí blíže vchodu hřbitova.

TVRZ (nyní sýpka, kde dosud udržel se název: Schlössel) pánů z Limberka, vystavěna snad od Zdislava Abdona Bezdružického z Kolovrat, připomínaného k r. 1587. (Viz u Al. Sedláčka l. c. I. 134.) Brána do průjezdu ze XVII. stol., s pískovcovým polokruhovým obloukem, nad nímž vytesána korunovaná kartuše, akanthy lemovaná, se znakem a vyrytým letopočtem 1692.

Novější zděná kaplička nad SOUSOŠÍM sv. Trojice z kamene, s letop. 1717, neumělým.

Obr. 66. Limberk. Kostel sv. Jiří. Zvon čís. 2. Řez kolmý.

Majdalenka viz Hlásnice.

Modřec (Riegersdorf).

(Modrc, Modřice.)

KAPLE NEJSV. TROJICE (farou k Limberku); původní kaple (podobná kapli v Baldě) z počátku XVIII. století stržena r. 1868 a nový kostel postaven r. 1868—1871.

Z původní kaple křížová cesta z poč. XIX. stol., na plátně, chudá.

Zvony: Ve věži: 1. Slit r. 1893 od *Jana Hilzera* ve Víd. Novém Městě. V sanktusu: 2. Výška 0·45 *m*, průměr 0·47 *m*. Ucha hladká, u koruny ornament páskový a nápis: ☛ LIBORIVS MARTINV IN BRINN ANNO 1766. Na plášti relief sv. Jana Nep. a plaquetta: Korunování P. Marie.

Podlesí.

KAPLE P. MARIE zrušena r. 1811. Kamenná socha P. Marie přenesena do kostela v Něm. Bělé (viz str. 7).

Polička.

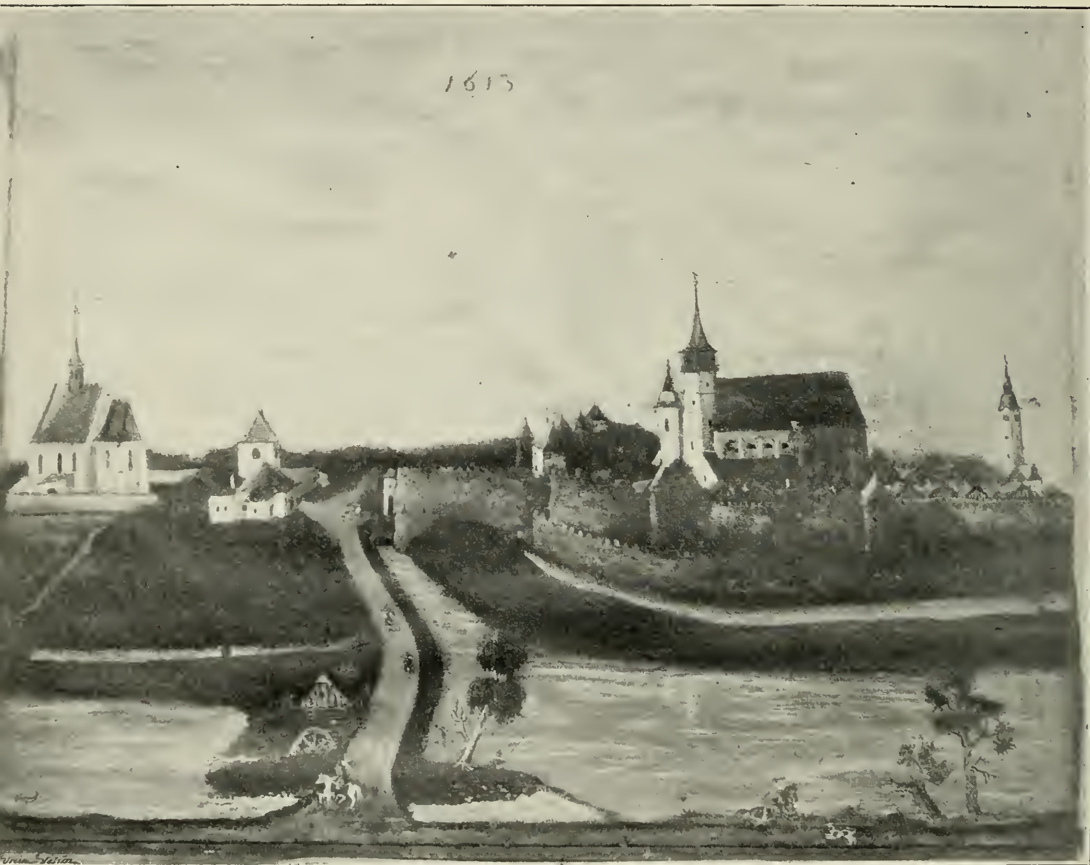
J. V. Štefka: Král. věnné město Polička v přítomnosti a minulosti (Polička 1893), P. A. Hájek: Král. věnné město Polička do r. 1838 (Polička I. 1889, II. 1890.) Dr. J. Eiselt: Policzka, k. b. Leibgedingstadt, in histor.-medic.-topograph. Beziehung. (Prag 1833 a 1845), J. V. Justin Michl-Drašar: Polička (Praha 1848), Dr. J. Eiselt: Die königl. böhm. Leibgedst. Polička von, während und nach dem Brande am 10./6 1845, J. Cupal: Popis okresu Poličského. (Polička 1893), J. V. Justin Michl: Výjimky z archivu města Poličky 1474—1630. (Polička 1848), Týž: Květy škol. poličských s kostelem spojených. (Králové Hradec 1856), Schaller XI. 166, Sommer V. 211. K. Adámek: Chrudimsko (1878) a v Č. Č. Musea 1901. 138, 1905. 87, Čechy XIII., 124. Zl. Praha 1884, čís. 8.—9., Jitřenka (roč. I.—XIX.). Viz též: Zprávy chlapecké školy v Poličce 18?5 a 1880, Ochotnické divadlo v král. v. městě Poličce 1819—1894. (Polička 1894). Pamětní knihy: 1. Josefa Sedliského od r. 1702 (v městs. museu). 2. sboru literátského od r. 1826 a 1874. 3. pověžného od r. 1865. 4. na děkanství od r. 1760—1846 a od r. 1853. 5. cechu tkalcovského od r. 1861. Archiv městský (úřad místní), musejní a farní (matriky od r. 1642).

Vyobrazení města: Nejstarší (?) obraz, prý z XVI. stol., na prkně malovaný — požár Poličky r. 1421 znázorňující —, shořel v kostnici u sv. Michala r. 1845. Pohled na město od jihu, z r. 1613, umístěný na literátském kůru u sv. Jakuba, shořel rovněž r. 1845, ale zachován v kopii, malované *J. Kašparidesem* (obr. 67.)

Ostatní pohledy nejsou starší než z XVIII. a XIX. stol.: Náměstí v Poličce — dvě tušové kresby *Josefa Šembery* z r. 1825 (obr. 68. a obr. 69.); Požár Poličky r. 1845, kolorov. kresba *Jos. Šembery* v městs. museu ve Vys. Mýtě (dle toho rytina *C. Henniga)*; mědirytina z poč. XIX. stol. na výučním listě dle kresby *V. Douska* (pův. deska v městs. museu); rytina *A. Jos. Wallnera* z konce XVIII. stol. (0·145 × 0·12 *m*); rytina *C. Henniga* dle kresby *Witkovy* na pozvání ku vzpomínkové slavnosti na korunovaci Ferdinanda I., z r. 1838. (Všechny v museu místním.) Několik rytin v Eiseltově mono-

grafii, dle nichž provedeny obrazy na omítce v soudní kanceláři, v panském domě a obraz na plátně (od *Bohdanského*) v radnici. Četná vyobrazení města a jednotlivých budov z doby po požáru (1845) — jako veliký pohled na město s věže děkanského chrámu od *J. Vinklera* — nemají pro účely této knihy významu.

Založení města dlužno klásti před rok 1265, kdy — 27. září — nařizuje král Přemysl Otakar Kunratu z Löwendorfu místo nově osaditi a jmenuje jej dědičným rychtářem. (Jar. Čelakovský: Privilegia II., str. 42—6.)

Obr. 67. Polička. Kopie pohledu na město z r. 1613.

Město stalo se královským a ještě koncem XIII. stol. ohrazeno; r. 1307 stalo se věnným. Jak se brzo vzmohlo, ukazuje vystavění chrámu sv. Jakuba již na rozhraní XIII. a XIV. stol. Vedle vnitřního města (dosud velkostatek) vznikla později předměstí: horní a dolní se hřbitovem a kostelem sv. Michala. Po válce třicetileté město zase zkvetlo, zejména řemeslem soukenickým v XVIII. stol.

Utrpělo mnoho požáry r. 1421, před r. 1523, r. 1613, 1736, 1797, 1820, a nejvíce r. 1845, kdy ztráveno takřka celé město a setřen zevnější starobylý ráz skoro úplně.

TVRZ, o níž mluví listiny století XVI. zřejmě, stávala zde snad od založení města jako dům správcův a rozbořena ve válkách husitských. (A. Sedláček l. c., I., 134. J. Michl: Květy škol poličských, Jitřenka IV. 300 a 331—2.)

Obr. 68. Polička. Náměstí s radnicí, sousoším P. Marie a kašnami. Pohled od východu. (Kresba Jos. Šembery z r. 1825.)

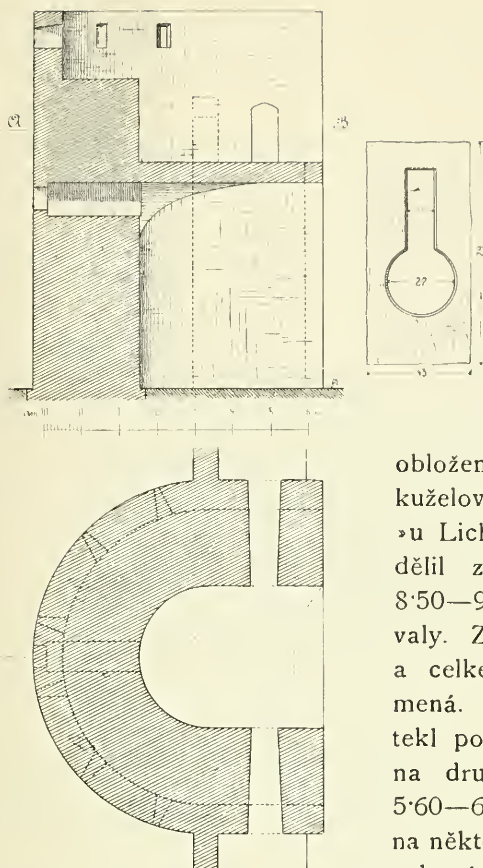

Obr. 69. Polička. Náměstí s radnicí. Pohled od jihozápadu. (Kresba Jos. Šembery z r. 1825.)

HRADBY (A. Sedláček l. c. I. 134, s ill.; J. Štefka l. c. 54—6 Jitřenka XIV. 104) obkličovaly vnitřní město v elipse (obr. 70.). Město rozloženo pravidelně kolem čtyřhranného náměstí a kolem menšího prostranství s kostelem v rohu jihozápadním; z velkého náměstí vedou čtyři ulice k branám a čtyři uličky spojovací.

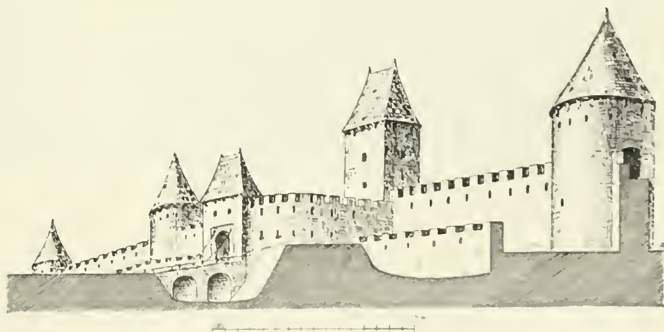
Obr. 70. Polička. Dispesice vnitřního města v hradbách a hřbitovní kostel sv. Michala. (Hradby naznačeny až na litomyšlskou bránu v nynějším stavu.)

Obr. 71. Polička. Hradby. Bašta »u Lichtáků«. Půdorys a řez. Střílna z bašty bývalé brány litomyšlské.

Hradby utrpěly velice požárem r. 1613, kdy shořely tři brány a 14 bašt; r. 1698 byly opraveny. Zbudovány jsou z nelícné žuly (valounů). Kolem města táhla se vnitřní zeď 2 *m* silná, 10 *m* vys., s cimbuřím a střílnami, ztužená 19 baštami, asi 12 *m* vysokými, o dvou patrech, půdorysu polokruhového, o poloměru 7—8 *m*; bašty byly uvnitř valeně goticky sklenuty, měly úzká okénka, obložená tesaným pískovcem, a byly kryty kuželovými střechami (viz řez baštou »u Lichtáků« na obr. 71.) Od zdi vnitřní dělil zeď vnější parkán průměrně 8·50—9 *m* šir., do něhož bašty vystupovaly. Zeď vnější byla asi 0·70 *m* silná a celkem 3·50 *m* vys, střílnami prolomená. Kolem zdí v prvním příkopu tekl potok Jordán, místy až 10 *m* široký, na druhé straně nasypaným valem 5·60—6 *m* šir. zadržovaný. Za tímto valem na některých místech (zejména na severu) vykopán ještě druhý příkop, značně užší.*)

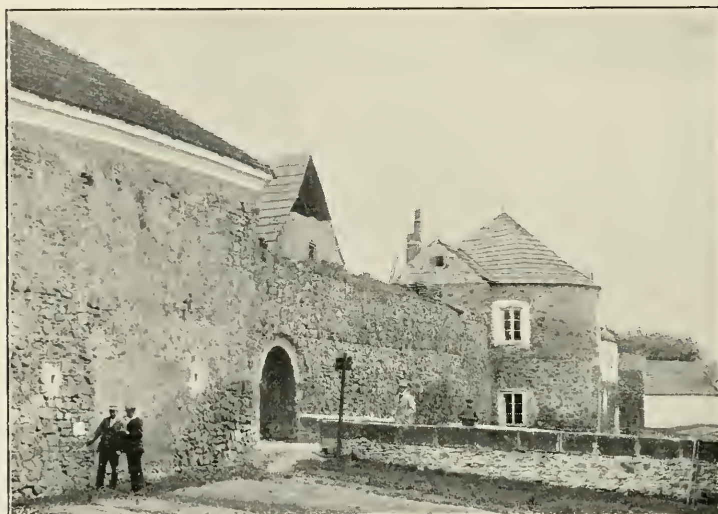
V hradbách byly čtyři brány: na sever Litomyšlská, na jih Kamenecká, na východ Limberská, na západ Starohradská — a dvě fortny: v ulici Novosvětské a Pivovarské. (Otvor proražený v ulici Šatlavní jest nový, z r. 1890.) Brány byly dvojité: vnitřní, dvojpatrové, ve zdi hradební, vnější, jednopatrové, na valu; měly vchody s hrotitým obloukem, po stranách menší branky, v patrech střílnovitá okna, střechy sedlové, vysazené na krákorcích. U vnějších bran byly

Obr. 72. Polička. Ideální nákres hradeb a bran městských a řez příkopy s valem.

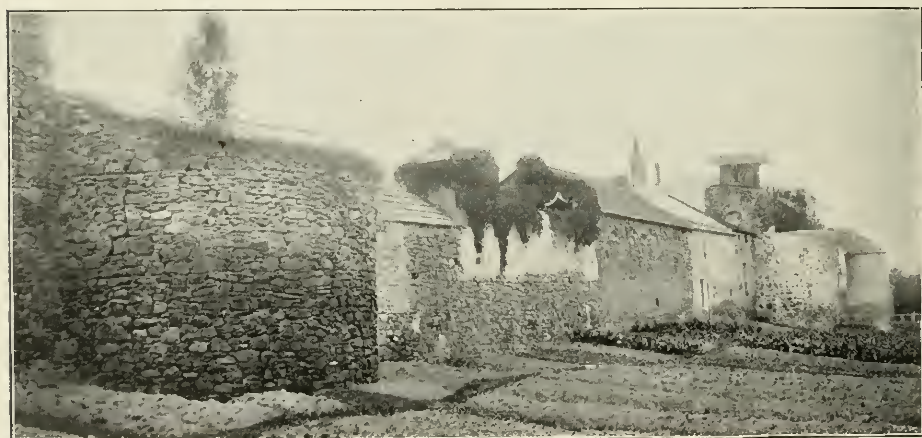
*) Měřeno na zachovaných zbytcích. Míry uváděné v citované literatuře jsou často nesprávné.

zdvihací mosty a nad vchody městské znaky. (Obr. 72.) Všechny brány sbořeny: limberská r. 1835, kamenecká r. 1836, starohradská r. 1838 (vyhořela 1820) a litomyšlská r. 1843.

Obr. 73. Polička. Zachované hradby na jihu s fortnou.

Hradby dosud zachovány nejvíce na jižní straně (obr. 73. a 74.), kde přilehlý rybník Sinský (Svinský) bránil stavění domků a rozšíření města, pak na zahradě děkanské a střelnici. Zbývá skoro všude ještě zeď

Obr. 74. Polička. Zachované hradby s baštami na jihu.

vnitřní s 19 baštami, částečně snesenými (jedna proměněna v sladovnu pivovaru) a osamělá část bašty vnější brány litomyšlské, jednopatrová; v přízemí střílna (obr. 71.), v patře okénka obložená pískovcem. Bašty

slují dle domů, za nimiž stojí (děkanská, pivovarská, u Lichtáků atd.); někde upraveny na altány a proražena do nich velká okna (obr. 75.).

CHRÁM SV. JAKUBA (děkanský).

Pam. arch. I. 48., IX. 752., Světozor 1879. 352. Obrazy kostela na celkových pohledech, na malbě v panském domě, dva pohledy malované po ohni *Jos. Kašparidesem* (viz obr. čís. 77 a 77 *A.*), rytina *J. Harnische* dle kresby *F. Šlerky*, lith. *C. W. Medau-a* v Praze: pohled do kněžiště. (V místním museu).

Vystavěn byl brzo po opevnění města, na rozhraní XIII. a XIV. stol. Poprvé zmínka o něm k r. 1350. Vyhořel r. 1421, pak opravován: r. 1473 soused

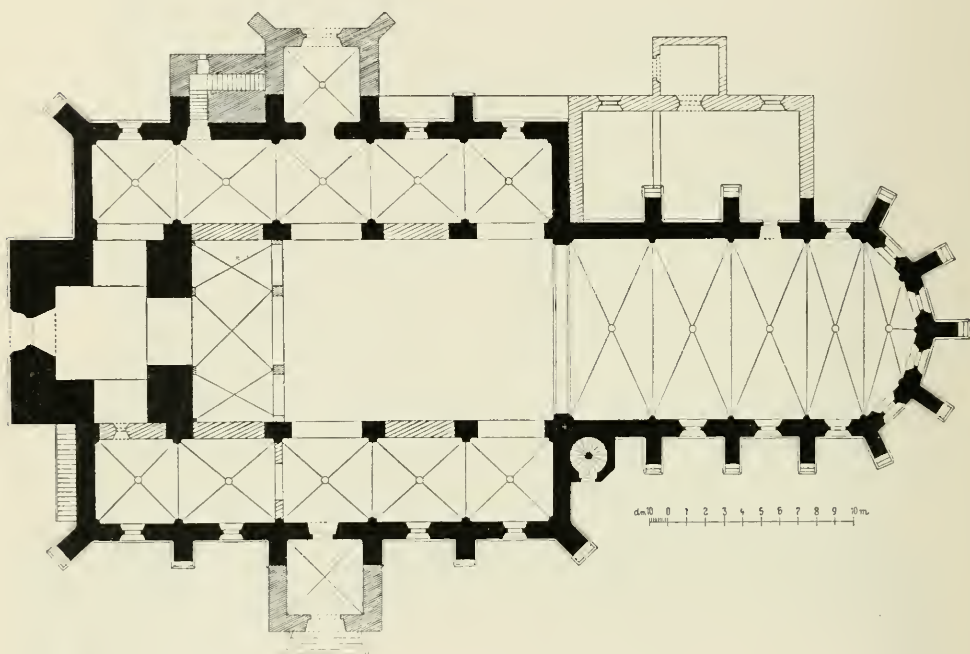

Obr. 75. Polička. Nejvyšší zachovaná bašta, na Novém Světě.

Jakeš dal svým nákladem okno a zasklení, r. 1478 klenuto bylo nad kůrem, r. 1485 postavena velká archa. Nové opravy r. 1563, r. 1575 pobita věž západní mědí, r. 1585 zvonice na severu zvýšena a vystavěn kůr literátský. Opravený kostel utrpěl škody ve válce třicetileté a již před tím ohněm r. 1613. R. 1650 nasazena na věž nová báně s orlem a sluncem z plechu, r. 1740 přistavěna ke kněžišti na severu sakristie nákladem 1290 zl., r. 1746 zřízen nový, plochý strop v lodi, r. 1734 sklenuta pod dlažbou hrobka nákladem 166 zl. (s oltářem), r. 1771 sakristie přehrazena, r. 1775 rozšířena a zvýšena opět zvonice na severu a sražena větrem báně s orlem s věže, načež znovu zdvižena r. 1776 *Jos. Prosilem.* R. 1779 snesena střecha věže (plech prodán) a na zdivo postaveno ještě dřevěné patro pro hlásného, r. 1822 vystavěno však z cihel polírem *Janem Linhartem* z Bystrého; krov zhotovil *Martin Faimann* z Poličky (jeho nákres a půdorys v měsťs. museu),

báň a měděnou krytbu *Martin Panoška* z Litomyšle a pozlatili *Jos. Čermák*, puškař, a *Jan Paigr*, hodinář; kříž zhotovil *Josef Sedliský* — celkem nákladem 7713 zl. Během XIX. století podniknuto několik jen menších oprav vnitřního zařízení, krytu atd.

Vnitřní zařízení: Hlavní oltář z r. 1752 (s velikým tabernaklem pod lambrekinem a sochami sv. Václava a Floriána na postranních branách a velikým obrazem na stěně) řezal *František Wailich* z Poličky a *Fr. Pacák* z Litomyšle za 380 zl., obraz: Stětí sv. Jakuba maloval r. 1753 *Ondřej Andršt* z Poličky za 100 zl., nátěr od *Fr. Jaške* z Litomyšle

Obr. 76. Polička. Kostel sv. Jakuba. Ideální půdorys, sestrojený dle obrazů a údajů pamětníků.

myšle z r. 1764 za 1000 zl. Třináct oltářů postranních z 1. polovice XVIII. stol., nástěnných architektur; z těch oltář sv. Karla a Jana Nep., s kostrami sv. Prudentia a Deodata v zasklených tumbách, pořízeny r. 1738 nákladem děkana Nepaura. R. 1789 jich šest prodáno a koupeny za ně dvě zpovědnice, k nimž třetí pořídil děkan Hron.

Kazatelna z r. 1738, se sochou Dobrého pastýře od *Jiří Pacáka* z Litomyšle za 140 zl. Křtitelnice mramorová, kalichovitá, s dřevěným víkem. Lavice patronátní z r. 1746 za 87 zl. Cyklus obrazů ze života sv. Jakuba maloval *Leopold Felix* z Poličky. Křížová cesta (ve výklencích, vyzděných mezi opěráky kostela) — 14 zastavení s dřevěnými sochami v životní velikosti, z r. 1748, řezaná *Fr. Pacákem* z Litomyšle za 650 zl.

Bohoslužebné náčiní: r. 1499 daroval měšťan Jakub z Černé Hory kalich, r. 1677 přip. se 5 kalichů, stříbrná monstrance, stříbrná puška, cínová křtitelnice a 4 zvony, r. 1783 ukradeny čtyři stříbrné kalichy, ciborium, monstrance, ornáty a prádlo, r. 1810 skonfiskovány: zlatý prsten, dvě korunky pozlacené, gotická pozlacená monstrance, dva barokní pacifikály, čtyři celé kalichy s patenami, dvě nohy kalichů a noha a víčko ciboria, čtyři krabičky na oleje, talíř s dvěma konvičkami, stříbrná kaditelnice, dvě loďky a spony missálu — celkem 20 liber, 31 lotů; zbyly jen: monstrance, tři zlacené kupy kalichů a ciboria, tři pateny, tři krabice na oleje. Téhož roku koupeny nákladem Jana Mikoše: kaditelnice s loďkou, talíř s konvičkami a stříbrný kříž k pohřbům.

Celá budova i se zařízením a náčiním shořela r. 1845. Zachovány jen oltáře sv. Barbory a Antonína Paduánského, poslední zastavení křížové cesty, tři zpovědnice, monstrance, cechovní korouhve, náhrobek děkana Hrona, zvon Medián, některé předměty z kůru literátského, sochy Kalvarie (nyní v kostnici) a spodek varhan (nyní ve Vamberku).

Zdi starého kostela strženy*) r. 1848 a nový vystavěn dle plánů *Antonína Vacha* řízením *Fr. Schmoranze* v letech 1853—65.

Původní chrám byla gotická stavba orientovaná, trojlodní s věží na západě, krytá sedlovou střechou se sanktusem (obr. 76. a 77. a 77 *A*). Material: kněžiště, schodiště, postranní lodi a ostění oken z kvádrů pískovcových, ostatek z opuky, omítnut.

Celek trojlodí 44 *m* dl., 20 *m* šir.; výška klenby 16 *m*. Kolem celé budovy vinul se sokl a pod okny podbrádková římsa. Kněžiště ukončeno na hranu polygonem ze čtyř stran pravidel. osmiúhelníka; na rozích 11 opěráků o dvou ústupcích, opatřených podbrádkou, nahoře skosených. Deset oken hrotitých (jedno v závěru zazděno, dvě na severu zkrácena sakristií, jedno na jihu oltářem) s kružbou dvou nosů, nad nimiž střídal se kruh, čtyřlist, dva plaménky, tři měchýřky do kruhu; ostění profilováno prostě výžlaby. Na jihu přistavěna vížka schodová, hranolová, o 4 oknech; cihlové polopatro nad římsou přistavěno; na severu přiléhala sakristie jednopatrová, v přízemí s dvěma, v patře s třemi čtyřbokými okny; vchod měl předsíňku. Kněžiště sklenuto závěrem a čtyřmi travée křížovými; svorníky měly plastickou ozdobu, žebra spočívala na válcových příporách s hlavicemi listím zdobenými. Na prsou klenby malovány (XV. stol.) ve štítcích emblemy: tři štítky, tři věže, značka (?), okřídlený noh (obr. 78.). Vchod do sakristie barokní, nad ním segmentové okno barokní vedlo do knihovny, v patře umístěné.

Oblouk triumfální hrotitý, profilovaný.

Hlavní loď stejně s kněžištěm vysoká opřena byla na jihu třemi opěráky a osvětlena čtyřmi barokními okny segmentem sklenutými, na severu bez opěráků i bez oken.

---

*) Boření dálo se bez ohledu na důležitost stavby pro raní gotiku a nezachováno proto z detailu ani nejmenšího. I půdorys náš sestrojen jen dle pohledů a dle zpráv pamětníků, zejména pana Jos. Kašparidesa. Nová stavba, vyjmouc některé části půdorysu, nepoužila z původního chrámu ničeho.

Obr. 77. Polička. Kostel sv. Jakuba. Pohled se strany jižní.
(Dle kresby Jos. Kašparidesa po ohni r. 1845.)

Postranní lodi, o polovic nižší, byly opřeny čtyřmi opěráky (nárožní diagonální); pod okny římsa, na opěrácích lidské a lví masky. Na severní lodi zabrány dva opěráky do přístavku barokních arkád, třetí do schodiště zvonice. V jižní lodi čtyři, v severní tři okna, s ostěním žlábkovaným, hrotitá, bez kružeb; okno u věže v severní lodi zazděno do náběhu pro oltář, druhé zkráceno literáckou kruchtou. Mezi dva opěráky zařazena byla na jihu předsíň z XVI. stol., křížově klenutá, s hrotitým vchodem. Jí odpovídala na severu věž (zvonice), opřená dvěma diagonálními opěráky o ústupku; vchod měla hrotitý, profilovaný, nad ním byla vytesána v reliefu hlava Spasitelova s aureolou, po stranách fiály na konsolách, vybíhající v lomeničky s žabkami, z nichž vyrůstaly menší fiálky, spojené oslím obloukem s kytkou. Patro nad přízemím (sklenutým křížově), k němuž vedlo po straně přistavěné schodiště (nad okénkem vytesán letopočet 1585),

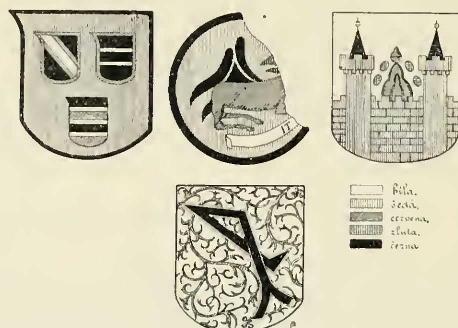
Obr. 77 *A*. Polička. Kostel sv. Jakuba Pohled se strany severní.
(Dle kresby Jos. Kašparidesa po ohni r. 1845.)

vysazeno na kamenných krákorcích; mělo tři okna gotická s profilovaným ostěním a kružbou ze tří rybích měchýřků do kruhu. V patře dřevěný poval. Střecha původní po požáru r. 1613 změněna ve vlašskou čepici s lucernou a bání, znova r. 1840 v plechovou valbu.

Na západě přiléhala k hlavní lodi hranolová, čtyřpatrová věž (páté patro novější), vysoká asi 42 *m*; zdivo třikráte ustupovalo, což vyznačeno římsami. Kryta byla bání s lucernou. V přízemí na západě vchod hrotitý, profilovaný, v 1.—3. patře střílny obdélné (v druhém na jih však hrotité okno), ve čtvrtém — zvonici to menších zvonů — hrotitá okna gotická na všechny strany, v pátém, přistavěném, obydlí. Do věže vedlo schodiště, přistavěné na jižní boční loď, k nízkému portálku ve zdivu proraženému.

Do vnitřku kostela vstupovalo se portálem na západě; přízemí věže bylo sklenuto valeně a otevřeno do lodí bočních oblouky gotickými,

do hlavní polokruhovým obloukem (barokním?); oblouk do jižní lodi zazděn a ponechán jen úzký vchod k Božímu hrobu, zde upravenému. Loď hlavní byla ploše kryta na rákos, otevřena do lodí pobočných

Obr. 78. Polička. Kostel sv. Jakuba. Znaky na klenbě v kněžišti.
(Dle kresby Jos. Kašparidesa.)

čtyřmi páry hrotitých oblouků, profilovaných (?), sklenutých na čtyřboké pilíře; některé z těchto oblouků byly zazděny. Na západě čtvrtý pár

Obr. 79. Polička. Kostel sv. Jakuba.
Kalich z r. 1784.

Obr. 80. Polička. Kostel sv. Jakuba.
Kalich z 1. pol. XVIII. stol. (kupa).

oblouků zabírala kruchta, dvojí nad sebou; spodní, kůr literátský, nesený třemi oblouky — střední širší, polokruhový (?), postranní užší, hrotité — sklenutými na dva hmotné, ořímsované čtyřboké pilíře a dva

nástěnné pilastry podobné; podkruchtí sklenuto hladce křížem. Kůr tento zasahoval, zlomen jsa v pravém úhlu, i do severní lodi boční zabíraje dva oblouky. Poprsnice hladká, s římsou. Nad ním kůr hudební byl podklenut třemi oblouky polokruhovými, nesenými dvěma sloupy a dvěma pólosloupy toskánskými, s klenutím hladce křížovým; ballustráda ozdobena štukovými ornamenty geometrickými (dle téže doby vzniku štukatur těchto a u sv. Michala na hřbitově lze souditi na téhož řemeslníka) a letopočtem 1585. Na kůr literátský vcházelo se ze zvonice na severu, na hudební z věže na západě. Postranní lodi byly sklenuty křížově o pěti polích klenebních; žebra nesena byla hlavicemi s plastickými ozdobami, dolů sbíhaly přípory válcové. Vchody do obou v postranních zdech, mezi druhým a třetím opěrákem, ze zvonice a předsíně. V jižní lodi poslední travée (u věže) zaujímal Boží hrob; na východě byl oddělen zděným barokním obloukem a ballustrádou.

Ze zařízení zbylo několik jen kusů:

Monstrance mosazná, pozlacená a stříbřená, 0·66 *m* vys., z 2. polovice XVIII. stol. Na noze tepané kartuše, kolem koruny dva rámečky rokokové a paprsky.

Stříbrný, zlacený kalich, 0·24 *m* vys. Na hladké noze nápis: EX Legato DoMInI Joseph I KregCzI EX saCrIstæ eXIsto. = (1784.) Kupa 0·09 *m* v průměru, s pláštíkem z tepaných akanthů a kartuší rocaillových (obr. 79.).

Dvě stejné kupy kalichů, stříbrné, 0·09 a 0·10 *m* v průměru, s tepaným pláštíkem: festony a hlavy andílčí, vložené medaillony s reliefy: P. Maria, sv. Anna, sv. Josef, Ježíš. 1. polovice XVIII. stol. (obr. 80.).

Reliquiář 0·33 *m* vysoký, s autentikou z r. 1777, mosazný, stříbřený a zlacený, běžné formy barokní.

Dva ornáty (červený a bílý): červený rokokový, bílý barokní, vyšívaný podkládaným zlatem.

Třídílná zpovědnice rokoková, s řezbami a plochou intarsií, slušná práce.

Zvony. Ve věži byly zavěšeny tři, v lucerně jeden, sanktusník, ve zvonici na severu dva: 1. 30 centů, slití stálo 316 kop, 19 grošů. Slil jej r. 1558 *Jan Pleban Konvář* z Uničova. Mezi písmeny legendy vsazeno 13 reliefních podobizen, na plášti relief: Kalvarie.

2. Medián. 12 centů, výška i průměr 1·06 *m*. Ležel po požáru v zemi zaryt a byl zavěšen až r. 1886. Ucha s ozdobou vrubů, plášť hladký, u koruny dva řádky gotickou minuskulí (obr. 81): (větévka) wymyno + bozy + tento + zwon + vdyelan + ke czy + a + k chwale + naprzed + panu + bohu + a + k swatemu + yakubu +

Obr. 81. Polička. Kostel sv. Jakuba. Otisk nápisu na zvoně čís. 2.

ya + + zwon + | (větévka) nykda + nadarmo + nezwonym + naprzyed + s slozbye + bozy + ya + gyrzyk + konwarz + z chrudymye + deylal sem. (1511.)

3. 8 centů, t. zv. »zvon Tichovský«; slit roku 1747 od *Jana Zejdy* z Vys. Mýta.

4. Poledník, 2 centy, z r. 1503.

5. Cymbál hodinový, 8 centů, z r. 1557.

6. Umíráček, 33·5 liber. Přelit r. 1793 v Brně *Klem. Stechertem* za 27·30 zl. z původního, slitého nákladem Fr. Wotawy z Poličky r. 1712, ve váze 35 liber.

7. Sanktusník »Poštíváček«. Původní z r. 1711 praskl a byl přelit r. 1794 a znovu r. 1827 od *Fr. Waňka* ze Sloupnice.

Zvony až na Medián (čís. 2.) rozlity byly požárem r. 1845; legendy jich viz u Eiselta l. c. 117—119 a Hájka l. c. 30—31. Nynější dva zvony velké a sanktusník slity r. 1863 od *F. Paula* v Hradci Králové.

Náhrobky z XV. a XVI. století, dle zpráv pamětníků s reliefy celých postav, zasazené zvenčí do zdi kostela, rozbity byly r. 1838 na štěrk. Jediný náhrobek děkana Hrona a jeho matky z r. 1808, pískovcový, jenž byl zazděn v předsíni severní lodi (zvonici) a při požáru roku 1845 zůstal neporušen, rozbit při stavbě nového kostela a zbytky jeho (sošky andělů) leží na zahradě spořitelny. Byl to podstavec (na něm desky s nápisy a citáty z písma), na němž po stranách krucifixu stáli dva andělé. (Viz zmínky u Eiselta a Hájka l. c.)

DĚKANSTVÍ. Vystavěno r. 1711, obydlí kaplanů (nádvorní křídlo) r. 1733 přistavěno. Budova na vnějšku zmodernisovaná, uvnitř hmotná, vesměs klenutá, prostá. Několik portraitů děkanů na plátně, od konce XVII. stol. Archiv farní a vikariátní.

KOSTEL SV. MICHALA (hřbitovní) vystavěn kolem r. 1580 — dle Eiselta a Adámka 1575—1580, dle Hájka 1572—1576 — nákladem obce poličské a pomocí odkazů a darů občanů. Stavbu provedl *Ambrož Vlach*, krov a střechu *Jiří Krejzlík*, tesař z Jimramova. Za měď na pobití věže (přivezl ji z Vídně Beneš Netrestný) dáno 115 zl., na dláždění dal děkan Šimon Litomyšlský 1111 kop grošů, vymalování kněžiště (citáty z písma) stálo 40 grošů. Kostel opravován r. 1658, r. 1885 (polychromie kněžiště), 1890 (polychromie sakristie a lodi a přístavba Božího hrobu). Kryt původně kůrkový po požáru r. 1845 nahrazen šindelem, r. 1900 plechem.

Zděná stavba gotická z nejpozdější periody slohu, orientovaná, trojlodní, bez věže. (Obr. 82. a 83. a 83 *A*.)

Kněžiště opřeno na rozích čtyřmi opěráky 1 *m* širokými, o dvou ústupcích; okna úzká, hrotitá, východní zazděno, severní zakryto sakristií; římsa okapní podbrádková. Na severu přistavěna sakristie s barokním vchodem. Loď s pěti hrotitými okny má na jihu předsíň s polokruhovým portálkem renaissančně profilovaným, na severu hranolový šnek s úzkými okénky a podobnou předsíň; mezi ni a sakristii později vstaven Boží

hrob a tím dvě okna lodi zkrácena. Okapní římsa otlučena. Západní štít hladký, trojboký, nad vchodem (s plochým profilem) v patře oválné okno. Stěny hladké, před opravou na rozích byla rustika, kolem oken v páscích sgraffitovaný ornament. Střecha sedlová značně strmá, s umělou vazbou (obr. 84.), nad lodí 12 *m*, nad kněžištěm 8·80 *m* vysoká; ze slemene zdvihá se věž plechová, 11 *m* vysoká; na vrcholu z plechu vysekaná smrt s napřaženou kuší.

Vnitřek zachoval se celkem v původní podobě. Kněžiště 7·65 *m* dlouhé, 8·30 *m* široké, zakončeno třemi boky; má pět oken 3·20 *m* vy-

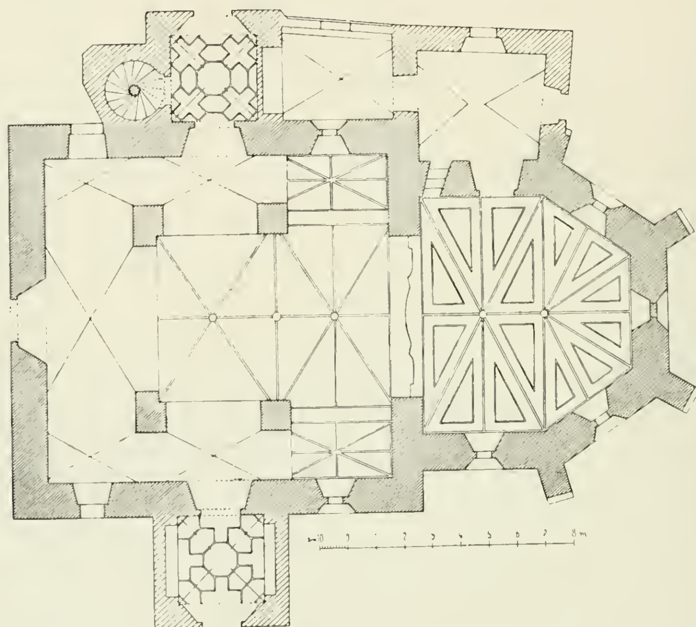
Obr. 82. Polička. Kostel sv. Michala, kostnice a zvonice. Pohled od východu.

sokých, prostě špaletovaných. Klenba 8 *m* vysoká, cihlová, jest plochá bez žeber, a tvoří nad okny ploché lunety; skládá se z kříže a závěru. Cípy její sbíhají na štukové masky: andílčí hlavy (dva druhy), zvířecí a lidské masky (obr. 86.). Na severu portálek hrotitý, ploše profilovaný, vede do sakristie, valeně klenuté, s lunetami, dvěma vchody a oknem.

Oblouk triumfální, 1·10 *m* široký, rozepjat polokruhem nad 5·75 *m*, v náběhu ořímsován: na severu na římse okřídlená maska a dva hadi, na jihu voluty a dvě masky, ze štuku (obr. 86.).

Trojlodí skoro čtvercové, 11·85 *m* dlouhé, 11·35 *m* široké, s šesti okny a třemi vchody; vchody vedoucí do předsíní profilovány jako ony zvenčí. Lodi odděleny párem kulatých sloupů (s dříky dolů se rozšiřujícími a s římsovitou hlavicí) a párem čtyřbokých pilířů s přiléhajícími polosloupy; tyto podpory nesou klenby křížové bez žeber: tři širší pole

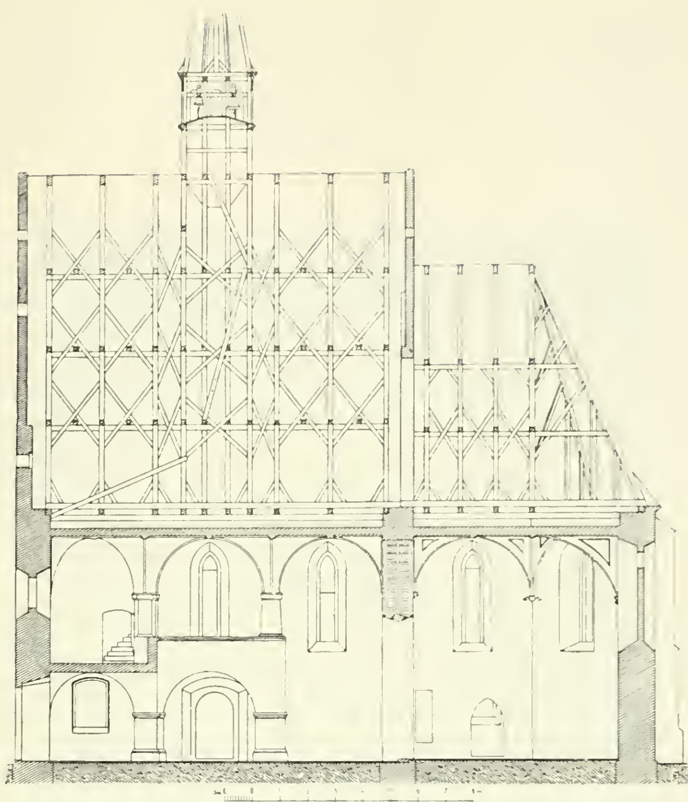
v lodi hlavní a šest užších v lodích pobočních, jež podepřeny ještě v rozích u triumfálního oblouku maskami vousáče a lva. Pilíře a sloupy dělící nesbíhají k zemi, ale spočívají na šesti hmotných pilířích čtyřbokých, oŕímsovaných, na něž sklenuta jest kruchta, zabírající poslední pole (západní) lodi hlavní a dvě třetiny lodí pobočných. Podkruchtí sklenuto hladce křížem a otevřeno oblouky: na západě širším segmentovým, v pobočních lodích polokruhovými (v čele) a hrotitými (po stranách). Poprsnice kruchty plná, s pískovcovou římsou. (Obr. 85.)

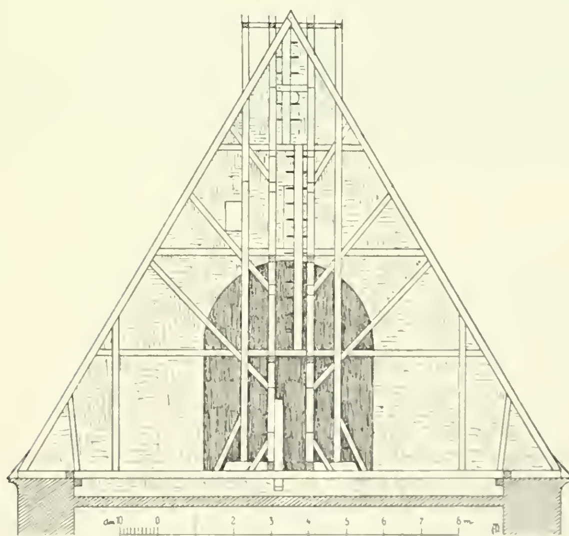
Obr. 83. Polička. Kostel sv. Michala. Půdorys.
(Omylem nevyčárkováno stejně zdivo předsíní, sakristie a schodiště, ač jest současné.)

Plochy kleneb pokryty štukovou výzdobou, následkem opravy zhrubělou; v celé té výzdobě je nepravidelnost a rozmanitost, jež však nepřesahuje v invenci i provedení řemeslnost (obr. 86.). Hrany klenby provázeny přepásaným vavřínem, po stranách vejcovcem lemovaným, vrcholy kleneb splétanými řeménky, v lodi někde perlovcem. Prsa klenby vyplněna trojúhelníky s řeménkovitým ornamentem. Hrany oblouku triumfálního a pásy kleneb postranních lodí provázeny torem, plocha pásů kassettována (kassetty mají rámce z řeménků nebo vejcovce, uprostřed rosetta), jinde provázena dvojitým pásem z řeménků. Ve svornících kněžiště stejná poprsí lovců, v hlavní lodi střídá se rosetta dvojnásobná a osmicípá hvězdice, v postranních rosetty. Ve vrcholu triumfálního oblouku znak městský v medaillonu, ovinutém torem.

Hlavní oltář zhotoven kolem r. 1770 nákladem Jana Pupečka a paní Nepaurové, r. 1789 polychromován nákl. 800 zl. a r. 1885 obnoven.

Obr. 83 *A*. Polička. Kostel sv. Michala. Řez podélný.

Obr. 84. Polička. Kostel sv. Michala. Řez příčný vazbou střechy.

Běžné rokoko; tabernakl řezaný, po stranách brány se sochami andělů a vásami, vzadu na stěně v širokém, zlaceném rámu, anděly neseném, slušný obraz: Pád pyšných andělů, malovaný od *Fr. Korumpaie* z Brna za 67 zl., opravený r. 1885 od *Jana Umlaufa* z Kyšperka. Postranní oltáře nové. Varhany rokokové.

Obr. 85. Polička. Kostel sv. Michala. Pohled do hlavní lodi.

Kazatelna z r. 1777, rokoková; na řečništi reliefy: Mojžíš, desky s desaterem, na stříšce andělé, troubící na dlouhé trubky.

Před oltářem dubové zábradlí, rokokové.

Reliquiář — zasklená pyramida s ozdobou bouillonu.

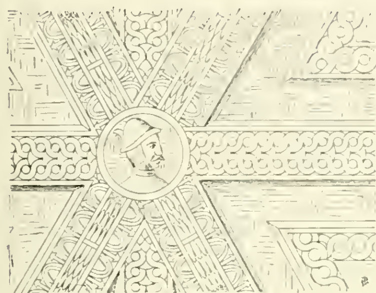
Korouhve cechů řemeslnických z konce XVIII. a poč. XIX. stol., s obrazy na plátně; dány sem z děkanského kostela.

Obrazy: sv. Antonín, malba na plátně bez ceny, z XVIII. stol., přeneseny z děk. kostela; epitaf na plátně, v dřevěném, kartušovitě vyřezávaném rámu, přemalovaný: P. Maria ukazuje krucifix umírajícímu řeholníkovi;

nad obrazem chvalořečný latinský nápis o Janu K. Felixovi, † r. 1674. Počátek XVIII. stol.

Ve vížce zvonky: 1. Přelit r. 1868 od *J. Wagnera* v Třebové. 2. Slit od *L. F. Stanke* v Olomouci r. 1848.

a

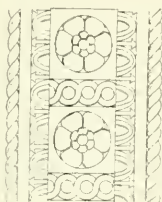
b

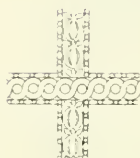
c

d

e

f

Obr. 86. Polička. Kostel sv. Michala. Štuková dekorace: *a* svorník a žebra v kněžišti, *b* výzdoba triumfálního oblouku a konsola v náběhu, *c* konsola v kněžišti, *d* pás v lodi, *e* hrana klenby v boční lodi, *f* medaillon na triumfálním oblouku.

KOSTNICE v jihozápadním rohu hřbitova, barokní centrální stavba (obr. 87.), vystavěná r. 1770—1774 polírem *N. Tylem* z Poličky nákladem 1172·14 zl.

Půdorys (obr. 88.) tvoří čtverhran skosených rohů (6·60 m^2); stěny hladké, na nárožích pilastry, kládí oblomené, kolem oken chambrany, na západě prostý vchod s trojhranným štítem, dubové dvéře s vyřezaným městským znakem; letočetný nápis nad ním: PAX IN HOC HABITACVLO DORMIENTIBVS (= 1774) odstraněn. Břidlicová střecha kopulovitá, s plechovou věžičkou.

Na východě na zdi nápis v kartuši:

POMNI O POCZESTNI
NA POPEL NASS
GENŽ WNITŘ ODPOČIWA

nad ním obraz na plechu: Vzkříšení Lazara, z r. 1828 (zcela přemalován r. 1893), pod ním obraz: Tobiáš, r. 1893 opravený. Vnitřek sklenut

Obr. 87. Polička. Kostnice u sv. Michala z r. 1774. Pohled od kostela.

plackou, v rozích dvojice dekorativních pilastrů s kládím. Ve zdivu šnekovitá schodiště na klenbu a do krypty pod podlahou, jež osvětlena oválným oknem v jižní stěně.

Na východě ve výklenku oltářík s malovanou architekturou a pozadím. V rozích stojí na vydutých podstavcích dřevěné sošky Piety, P. Marie a sv. Jana, barokní, slušně řezané. (Přeneseny sem z děk. kostela.)

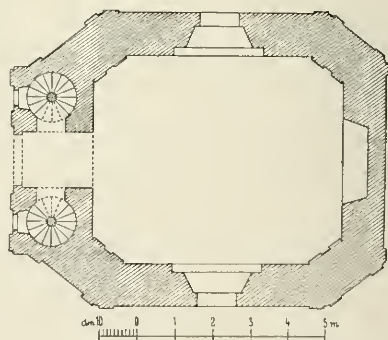
Dubové lavice, prosté. Cínová lampa z poč. XVIII. stol. (z děkanského kostela). Obraz sv. Jana na plátně, z XVIII. stol. Máry jednotlivých cechů; nejstarší z r. 1723.

Ve vížce zvonek z původního (z r. 1763) přelitý r. 1848 od *L. F. Stanke* v Olomouci.

ZVONICE, současná nebo o málo pozdější stavba než kostel, stojí k východu u zdi hřbitovní. Čtyřboká, hmotná; zdi nečleněné, omítnuté, se stopami sgraffitované rustiky, v níž byly prý zjevny stopy znaku. Spodek sklenut valeně, v patře čtyři široká, hrotitá okna. Střecha sedlová, šindelová, u spodu rozšířená. (Při opravě r. 1905 pobita plechem.)

Zvony: 1. Výška 1·18 *m*, průměr 1·20 *m*, 18 centů. Na uchách větévka ovitá kolem tyče a perlovce, u koruny řada se opakujících reliefů: lovci — amoretti, nesoucí zvěř na tyči — a místy otisky pamětní medaille s portraity Karla V. na aversu a jeho choti na reversu a nezřetelná plaquetta. Pod tím jednořádkový nápis: ⁙ TAK BVH MILOWAL SWIET ⁙ ZIE SYNA SWEHO ⁙ GEDNO ROZENEHO DAL ⁙ NA SWIET ABY KAZDY KDOZ WIERZY NEZ. Pod nápisem řada visutých akanthů. Na plášti v sedmi řádcích:

Leta pane · 1 · 5 9 · 9*) · slyt
gest zwon tento ke cti |
a K CHWALE PANV BOHV WSSEMO-
HAVCYMV DO MIESTA |
POLYCZKY KOSTELV SWATEHO
MICHALA ZODKAZV |
aNEBO PORVCZENSTWI nANIEY nIE-
KDY SLOWAVTNY |

Obr. 88. Polička. Kostnice u sv. Michala. Půdorys.

*) Nezřetelnost odlití letopočtu připouští také čtení: 1598.

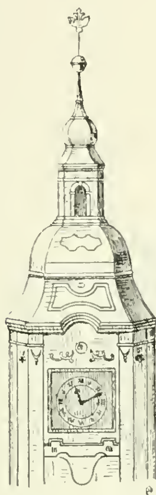
HO PANA JANA MAKRLYKA MIESSTIENINA M WYSO
KYHO MEYTA ODEMNE M ELYASSE ZWONARZE WHRA
⁑ ⁑ ⁑ DCY NAD ⁑ LABEM ⁑ ⁑ ⁑ ⁑

Na dolním okraji pod nápisem v oválném medaillonu relief ženy s šatem spjatým agrafou pod obnaženými ňadry (allegorie).

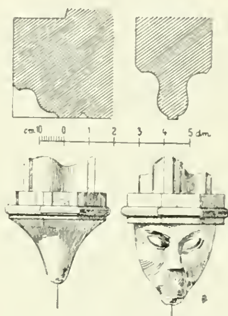
2. Výška i průměr 0·80 *m*. Na uchách vruby, plášť hladký, kolem koruny dva řádky gotickou minuskulí (obr. 89.): (větvice) tento + zwon + vdielan + ke czti · a · chwale + panu + bohu + ya + zwon + dielal + mne + girzik w + chrudimi + | anno domini milesmo · 1 · 5 · 0 · *) Na vyřezávané dubové hlavě letopočet:

16 IMZ 37.
BR

3. Výška 0·55 *m*, průměr 0·59 *m*, 2·20 centy. Ucha hladká, u koruny mezi

Obr. 90. Polička. Radnice. Střecha věže před požárem r. 1845.

Obr. 91. Polička. Radnice. Konsoly a profil žebra a portálku ve věži.

pásy rokokových krajek nápis: ☛ MNĚ ULŸL SIGMUND KERKER W BRNĚ. Na plášti v sedmi řádcích:

☛ TENTO ZWON GEST PRZELITŸ KE CZTI A CHWALE PANU BOHU | NEROZDILNEG TROGICZE BOZŸ BUAHO SLAWENEC PANNIE MARYE | SWATEMU MICHALU ARCHANGELU A WSSEM BOZIM SWATIM ZA | WELEBNEHO KNIEZE PANNA KARLA LEOPOLDA NEPAURA TOHO CZASU | DIEKANA KRALDWSKEHO MIESTA POLICZKI SLOWATNEHO PANA LADISLAWA | WOTAWŸ PRIMATORA OPATROWNIKUM MATIEGE JANELŸ WACZLAWA GILKA | LETA 1722.

Na druhé straně reliefy sv. Václava a Floriána, staršího, renaissančního rázu.

*) Nezřetelno; lze čísti: 1510 nebo 1550.

tento+zwon+vdielan+ke czti·a·chwale+panu+bohu+ya+zwon+dielal+mne+girzik w+chrudimi+anno domini milesmo·1·5·0·

Obr. 89. Polička. Zvonice u sv. Michala. Otisk nápisu na zvoně čís. 2.

Na hřbitově několik náhrobků:*)

1. Františky abatyše, † 1796. Nad deskou s vytřelým nápisem zlaceným obelisk, na něm znak a relief abatyše, po stranách plačící andělé a vása, svrchu emblemy smrti.

Obr. 92. Polička. Radnice. Pohled na průčelí.

2. Frant. Schauera, † 1808. Zděný hranol s obšírným nápisem na vsazené mramorové desce, nad ním sklání se postava děvčete v říze, plačíc; dole symboly kupectví. Výška celku 1·70 *m*.

3. Deska pískovcová (0·78 × 1·48 *m*) Aloise Ant. Hübnera, † 1819.

4. Z pískovce sochy: Ecce Homo (na hrobě Jana Mikoše, † 1823) a Pietà (na hrobě choti jeho Kateřiny, † 1834).

*) Náhrobek Anny Klečkové z r. 1656, kdysi v pravé zdi kněžiště zazděný, dán do dlažby.

5. Mramorová oválná deska děkana J. F. Štefky, † 1829.

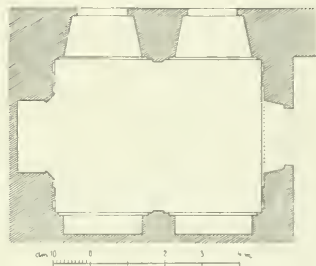
6. Antonína Šulce, † 1837. Obelisk 1·80 *m* vysoký, na něm v reliefu poprsí ženy, pod ním: dítky kráčí za mužem nesoucím amforu.

7. Terezie Baronové, † 1837. Hranol s dvěma pseudojonskými sloupky a římsou, svrchu kříž.

8. Tepaný kříž z XVIII. stol. uložen v měst. museu (viz dále).

RADNICE stojí uprostřed náměstí. Poprvé připomínána jest dřevěná radnice se zděnou věží, mědí krytou, r. 1639. R. 1677 uhodil do věže hrom. R. 1739—1740 stržena a vystavěna zděná, r. 1744 obydlena. R. 1830 nahrazen šindel na střeše kůrkami, r. 1845 po požáru neobnovena již mansarda, ani dřevěná vížka nad průčelím a báň s lucernou na věži. Oprava větší r. 1889—1890 a r. 1897.

Z původní stavby zbyla gotická věž (dle architektonických detailů z XV. století), již budova obstupuje se všech stran. Jest hranolová (zdivo 1·90 *m* silné), nižší než původně, s chudou barokní dekorací pilastrovou. Původní kryt — strmá střecha stanová — vyměněna při přestavbě radnice za barokní helmu s lucernou a cibulí (obr. 90); po požáru r. 1845 dána nynější nízká, nevkusná střecha. V přízemí na severní straně zbytky pískovcového soklu, svrchu vyžlabeného, na východě portálek s pravoúhlým nadpražím, na ostění profilovaným žlábkem a oblým prutem (obr. 91.). Uvnitř v přízemí valeně sklenutá komora s okénkem na západ; v prvním patře sklenut prostor křížově, žebra hruškového profilu sbíhají na konsoly (niveau nynější podlahy vyšší, proto nalézají se konsoly až u země), jednu jehlanovitou, druhou ozdobenou lidskou maskou (obr. 91.) (dvě nepřístupny), svorník kruhový, hladký. V ostatních patrech povalové stropy, okna zazděna. Cymbály hodin slity r. 1846 od *K. Bellmanna* v Praze, původní ciferníky, křidlicové, nalézají se nyní na střelnici a pod můstkem v »Císařské aleji«.

Obr. 93. Polička. Radnice. Kaple sv. Františka Xav. Půdorys.

Radnice jest barokní budova zděná, obdélná, dvojpatrová — druhé patro nižší —, krytá křidlicovou valbou, obrácená průčelím 34 *m* dlouhým k východu. (Obr. 92.) Ve středu průčelí trojosý risalit, nepatrně vystupující, ukončený trojhranným štítem.*) Ve štítě plastický znak městský. V přízemí portál (na dveřích kruh současný) povýšený nad schodištěm, s pískovcovým rámem, po stranách pilastry s čabrakovitou hlavicí nesou balkon s kuželkovou balustrádou, mírně vyloženou. Dekorace stěn stejná, opravami obhrublá: pilastry jdou oběma patry, v přízemí jsou ozdobeny (pod kordonovou římsou) čabrakovitou ozdobou a maskami, většinou komickými, v patře mají pseudojonské a pseudokorintské hlavice, na risalitech

*) Před požárem r. 1845 byly trojhranné štíty nade všemi stranami.

jsou sdruženy. Ve vlysu prostého kládí několik komických mask. Okna vesměs pravoúhlá mají v přízemí jednoduché chambrany a mušle plastické v nadpraží, v prvním patře lomenou římsu, nesenou hlavami andílčími, uprostřed masky (ďábel, šaškové, berani, atd.), poprsí žen a mužů (Marie Terezie [?]) a allegorie — vše ve vysokém reliefu. Okna v druhém patře jsou jen chudě lemována. V západní stěně zazděn v prvním patře otvor,

Obr. 94. Polička. Radnice. Kaple sv. Františka Xav. Freska na stropě: Apotheosa missionářské činnosti sv. Františka Xav.

bývalé okno pranýřové; nad ním dosud visí novější zvonek, hladký, bez nápisu.

Uvnitř sklenut přízemek a schodiště hladce křížem, v prvním patře t. zv. publikační sál — nyní přepažený — má na stěnách dekorační niky s mušlovitou konchou a pilastry s obhroublou dekorací štukovou. Dvéře místností s prostou intarsií a empirovými zámky.

Starobylé předměty: pečetidla a archivalie odevzdány do městského musea; jen v soudní síni visí obraz na plátně: Přemysl Otakar II., z poč. XVIII. stol., v dobovém kroji.

V severozápadním rohu umístěna kaple sv. Františka Xaverského, jdoucí oběma patry, obdélná, 5·85 *m* dlouhá, 4·25 *m* široká. (Obr. 93.) Byla vysvěcena r. 1751 a k bohoslužbě zakoupeny tehdy: kasule, kalich, missál a svícny za 251 zl. Stěny děleny na dvě patra sdruženými pilastry, dole s čabrakovitými hlavicemi a kládím, nahoře s římsovitými hlavicemi, na nichž nasazeny hlavy andílčí a stuhové ozdoby. Čtyři okna po dvou nad sebou, páté vede nad vchodem do knihovny.

Obr. 95. Polička. Kaple sv. Františka Xav. Oltář.

Na plochém, na rákos omítnutém stropě freska: Apotheosa missionářské činnosti sv. Františka Xaverského v Brasilii, Indii a Japanu. (Repraesentanti jednotlivých národů voleni ovšem dle nedokonalých ethnografických vědomostí doby nevhodně.) Světec obletován jsa anděly vznáší se ve středu na oblaku, ozářen gloriolou, od níž se šíří paprsky na zem na zástupce plemen lidských. Indián s ozdobou pštrosích per ve vlasech nabízí koš ovoce, vedle něho dva druhové padají v prach, v pozadí kupecká loď, po straně strom; na druhé straně černoch pohlavár, obklopený služebníky, z nichž jeden nese zelený slunečník. Na třetí straně Turci v malebné skupině: matka ukazuje dítěti na světce, jiný nese šperky v truhlici, jiná spíná ruce, jeden se posmívá; na čtvrté straně řádový kněz s berlou, vedle něho drží dívka model gotického kostela s věží a rolník vede býka. Komposice theatrálního švihu; malováno sytě a dobře udrženo. Bez signatury. (Obr. 94.)

Ve výklenku na severu oltář: na rozích výklenku pilastry ozdobené festony se sedícími andílky, nejvýše prázdná kartuše; nad obrazem Boží oko obklopené anděly, po stranách sochy sv. Františka Borg. a Ignáce z Lojoly, nezdařené. (Obr. 95.) Obraz (4 $\times$ 1·60 *m*) na plátně, malovaný

od *Ondřeje Andršta*, představuje sv. Františka Xaver., an křtí Indiány a černochy (královnu); nad ním poletují andělé, vzadu výhled na moře. Kolorit stářím ztemnělý, komposice slušná, kresba dosti hrubá. Na oltáři čtyři reliquiáře z r. 1769, s bouillonem, a šest cínových, barokních svícnů.

Obr. 96. Polička. Kaple sv. Františka Xav. Kalvarie.

Kropenka cínová, na dveřích vkusně tepaný štítek a klika v podobě delfina. Prosté lavice dubové.

Kalvarie (ve výklenku postranním, na malé tumbě) zdařile řezaná ze dřeva, 2·60 *m* vys. Zejména korpus krucifixu dobrý v modelaci i podání. Poč. XVIII. stol. (Obr. 96.)

Pět obrazů na plátně, současných, 1·65 × 1·10 *m*: sv. Václav, sv. Barbora, Madonna, sv. Antonín a sv. Anna.

SOUKROMÉ DOMY.

Domy na náměstí a většinou i ve vnitřním městě byly před požárem roku 1845 na façadách barokně vypraveny, s vysokými štíty a mansardami. Nyní jsou až na malou část přestavěny a zmodernisovány (viz obr. čís. 68 a čís. 69.). Přízemí mnohých ještě gotická; klenuta jsou buď hladce křížem (někde na sloupy kulaté neb čtyřboké pilíře, jinde na pasy) neb valeně.

Obr. 97. Polička. Mříž z domu čís. 18.

Pro barokní domy typický jest dům čís. 18. (»V pivovaře«), jehož plán z 2. polovice XVIII. stol., zhotovený *N. Tylem*, uložen jest v městském museu. Má mashaus s tabulovým stropem, krb, velikou kuchyni a rozlehlé místnosti, na pilíře sklenuté, nyní příčkami jinak rozdělené. Ve sladovně pivovaru byly zachovány v oknech čtyři ze železa kuté mříže, stejné, 1·98 × 1·25 *m* (tři značně porušené*), jedna v museu), z pol. XVII. stol. (Viz Památky východočeské (Chrudim 1904), tab. XXVIII., str. 56—57.) Svrchu omezeny mírným segmentem a děleny prutem svislým na obdélná pole, stejná kresbou. Obrazec vkomponován do tří kruhů, oblé články závitnicové se prostupují a vytepány v koncích v ptačí tvary (obr. 97.).

*) Dvě z nich na půdě, třetí zazděna dosud v okně.

Barokní ráz zachovaly si ještě domy čís. 10, 19, 55, 59, 153, 154, 155, 157, 160, 183 atd. na náměstí. V čís. 60 schodiště sklenuto na sloup s jonskou hlavicí, v čís. 160 gotický průjezd, sklenutý křížem, jehož ostré hrany provázeny torem ze štuku. Na horním předměstí v čís. 81 (bývalý dvůr) zbytky rustikované omítky z poč. XVII. stol.

MĚSTSKÉ MUSEUM.

(Viz: Zprávy mus. spolku »Palacký« v »Jitřence«, roč. II. sq., Českoslov. Letop. Mus. I., 40 a Handbuch der Kunstpflege in Oesterreich (Wien 1891), 246.)

Obr. 98. Polička. Museum. Socha sv. Kateřiny. (Z kostela sv. Kateřiny.)

Souborné sbírky:

Knihovna: běžné vazby od XVII. stol., sbírka pečetí, knih a listin (městské a cechovní archivalie, knihy pamětní, artikule, registra, privilegia, inventáře, mnohé s visutými pečetmi), rytin, kreseb a fotografií, vzácnějších tisků. Zejména uvádíme: Kancionál kůru literátského. Vazba z roku 1744, kožená, 0·35×0·25 *m*, s tlačenými ozdobani a nápisem: KVRV * LITERATCKEHO * * * A * D * *

1744.

Ve středu kříž, v zadu monstrance. Prosté spony. Papírový, o 652 stranách textu a 5 registru (několik listů vytrženo); přípisky a opravy rukou XVII.—XIX. století. Vročení na str. 1. — 1545, na str. 149. — 1546. Tři písaři.*) Písmo běžné, initiálky (na 1. straně M, na 149. N, na 259. K, na 403. B, na 475. C, na 519. S, na 563. O, na 587. Z), částečně novým oříznutím pokažené; jsou jednotvárné, kresbou neumělé, invencí chudé, stylisací neobratné, temných barev, většinou z rozvilin rostlinných fantastických tvarů. (Viz Pam. arch. IX., 811.)

Sbírka obrazů: Kopie Chrudimského Salvátora, zasklená, v ozdobě bouillonu; kopie Madonny Knířovské na plátně (z residence Jesovitů na Chlumku u Lůže) z polovice XVIII. stol.; Pohřeb Kristův, olejem na dřevě (0·68 × 0·61 *m*), z konce XVIII. stol.; Madonna na plátně, z konce XVIII. stol.; znak města Poličky na plátně, s podpisem: INSIGNE REGIÆ DOTALIS VRBIS POLICZKENSIS; portraity: Marie Terezie, Leopolda, neznámého hraběte a šlechtičny, Františka I., Ferdinanda Dobrotivého, neznámého děkana; obrazy svatých: Petra a Pavla, Jana Nepomuckého,

*) Na str. 634—636 píseň s akrostichem: KNEZ SYMON LYTOMYSLKY († 1585 cca.)

Petře, ty jsi skála!, Anny, Salvátora Chrud., Zvěstování a Navštívení P. Marie (pendanty), Petra, sv. rodiny — plátna různé ceny z 2. polovice XVIII. až 1. polovice XIX. století.

Socha sv. Kateřiny, dřevěná, 1·13 *m* vysoká, z konce XV. stol. (Přenesena sem z fil. kostela ve Sv. Kateřině.) V půli přepásána, šat svrchní splývá s ramen dolů, ruce uraženy. (Obr. 98.)

Sbírka předmětů z kovu:

Obr. 99. Polička. Museum. Stříbrný zvonek.

Zvonek stříbrný*), nalezený — dle udání bývalého majitele, děkana Jos. Jezdínského — na hradišti Libickém (obr. 99.). Výška 0·049 *m* (i s uchem), tvar kuželovitý, sploštělý, osy spodního, nepravidelného otvoru 0·031 a 0·0235 *m* dlouhé; váha 12·15 *g*. Litý, švy po formě zůstaly. Korunu tvoří dvě plochá ucha a svrchu kroužek, nyní přeražený. Povrch zvonku jest velice porušen, věnec roztřepený; lesk stříbra zachován jen uvnitř u koruny. Na plášti reliefy: Kalvarie a P. Maria; na věnci pruh z kosočtverců. Tradiční je tvar i relief Ukřižování, ale relief Madonny jeví mnohem mladší, barokní, formy.

Zvonek ze sakristie od sv. Jakuba, 0·11 *m* vys., 0·13 *m* v průměru. Hlava z plochých prutů pletených a s vysekávanou hlavou andílka. Plášť hladký. XVIII. stol.

Obr. 100. Polička. Museum. Konev cechu řeznického z r. 1700.

Hodiny a hodinky rokokové i empirové (jedny se sign. KÖTL—WIEN), věžní hodiny ze Stašova. Loďka a kaditelnice (z fil. kostela ve Sv. Kateřině) z XVIII. stol.

Svícny: železný kutý, dva měděné, kroužených stvolů, ze XVII. stol., 0·41 *m* vys.

Konvice cechu řeznického, na 18 litrů, 0·695 *m* vys., cínová. Stojí na třech spárech, u dna opatřena kohoutkem; mohutné ucho; na víku soška zbrojnoše, 0·125 *m* vys., má v ruce štít s rytým řeznickým emblemem. Na plášti vyryto ve věnci:

= A ✳ G =
FERDINANDVS
CASPARIDES
IOANNES
PETSCHENI
1700.

*) Analysu provedl prof. O. Svárovský v Poličce.

Na víku značky: nezřetelné. (Obr. 100.)

Mísy a talíře cínové: 1. s nápisem MIE, vzadu A P a dvěma značkami: 1738, na druhé A · K.

2. s vyrytými obrazy opice, lvice, ovoce a ptáků a nápisem:

. H . H .	. T . H .	. M W A .
. G . W .	. S . H .	1638

Vzadu značky:

Obr. 101. a 102. Polička. Museum. Městská pečetidla čís. 1. a 2.

Obr. 103. Polička. Museum. Pečetidlo cechu ševců v Bystrém.

3. mísa z XVIII. stol.

4. s vyrytými písmeny V I a značkami: · XVIII. stol.

5.—6. s třemi značkami:

Bronzový máz s nápisem: WIENNER
HALBMAAS
. 1 . 7 . 5 . 6 .

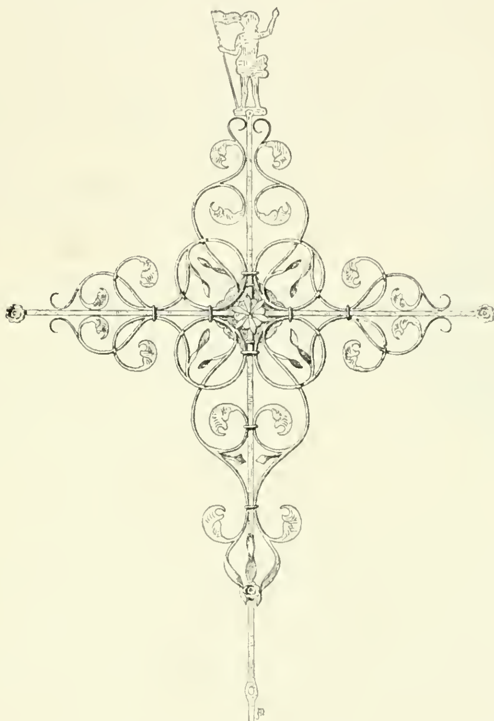
Sbírka pečetidel:*) 1. Městské, stříbrné, kruhové, 0·043 *m* v prů-

*) Nejstarší pečetidlo nezachováno. Jen otisk jeho ve vosku přivěšen k listině (ze 21./9. 1362) v stát. archivu ve Vídni: bylo trojhranné, v poli půlený štít, na pravo se stojícím lvem, na levo s polovicí orla. Opis: + SIGILLVM . CIVIVM . DE . POLITZ . (Čelakovský, Privilegia II., 579.)

měru. Znak ve štítě, opis: Sigillum + comunitatis ✕ ciuitatis *,* policz. Začátek XVI. stol. (Obr. 101.).

2. Městské, stříbrné, kruhové, 0·027 *m* v průměru; opis na folii kolem znaku: ſigi — lum — ciuiu — ciuitat — policz. Držadlo pohyblivé. 1. polovice XVI. stol. (Obr. 102.)

3.—4. Městská, stříbrná, kruhová, 0·037 *m* a 0·02 *m* v průměru, z XVIII. stol., s opisem: STADT POLITSCHKA ✳ KONIGL : LEIBGEDING.

Obr. 104. Polička. Museum. Kříž kutý ze železa, z konce XVIII. stol.

5. Železné, kruhové, 0·023 *m* v průměru; ve středu lev, pod ním POLICZKA. XVII. stol.

6. Ševcovského cechu v Bystrém, bronzové, kruhové, 0·043 *m* v průměru. Opis kolem emblemu v korunov. štítě: PECZET CEHV SSEVCOVSCEHO W MNIESTIC . BISTRIM . 2. polovice XVII. stol. (Obr. 103.)

7. Mlynářského cechu v Bystrém, mosazné, kruhové, 0·04 *m* v průměru; opis kolem emblemu: SIGILL DER MILLERZECH IN BISTRAVE. XVIII. stol.

8. Mosazné, oválové, osy 0·028 a 0·025 *m*; kolem znaku (sv. Martin dává plášť žebrákovi) opis: PECZET OBECZNI DIEDINY ROWECZNY : 1727 +.

9. Mosazné, oválové, osy 0·049 a 0·043 *m*. Nad znakem klobouk kardinálský, opis: FRANCISCUS . ANT : HNAT : AUTH : APOS : NOTARIUS . PUBLICUS . IURATUS *. XVIII. stol.

10. Známka k cejchování sudů, kosočtverečná, železná, prolamovaná, s císařským orlem. XVIII. stol.

11.—12 Tři šlechtická pečetidla, novější.

Kříž železný, kutý z oblých prutů, na konci v lístky vytepaných. Pravidelná kresba skládá se ze závitnic vycházejících z kruhu. Ve středu a na koncích ramen rosetty, svrchu vysekaný Kristus z plechu. Konec XVIII. stol. (Ze hřbitova od sv. Michala.) (Obr. 104.) Dvě vývěsní ramena, kutá, z XVIII. století. Mříž z pivovaru (str. 79.). Světlíková mříž kutá, z 2. polovice XVIII. stol. (z domu »u Nebudů«); svrchu segmentem uzavřená; ve středu rosetta, na obě strany vinou se lodyhy v list končící, konce vytepány na plocho. (Obr. 105.) Pokladnice města Poličky, železná, s tepaným orlem kolem zámku; zámek o šesti

Obr. 105. Polička. Museum. Mříž světlíková z 2. pol. XVIII. stol.

západech, rytý a prolamovaný. Počátek XVIII. století. Sbírka zámků a klíčů (gotický zámek, barokní z Telecího, zámek truhly s letopočtem 1692), mlýnků ručních, vah, klepadel dveřních, přítuh, závěsů oken a dveří, podkov, ramen, nástrojů, ostruh, uzd, přezek, opasků kovových, troudníků atd. z XVIII. a XIX. stol.

Cechovní máz kolářský, skleněný, s vyrytým emblemem, nápisem VIVAT a letopočtem 1796. Sklenice s rytým nápisem: eCCe DIVVs IOSEPH REgnI BOHEMIÆ PATRONVs | ConCorDI VnIta HVIc gVTTÆ ConCorDIa Cres=Cat (= 1719). Modrý talíř s nápisem: I . M . 1691.

Ferule cechu řeznického, 0·54 *m* dl., na kotouči kostí vykládaný emblem a nápis: L . P . 1 . 6 . 5 . Z . G . R . Dubová skříň intarsovaná, z XVIII. stol. (ze zámku Litomyšlského). Rokokové dvéře, bíle natřené, s obrazy Číňanů na výplních (z domu č. 18). Mořská panna a velryba, emblemy z kupeckého krámu, z poč. XIX. st. Dvě barokní cechovní truhly dubové, intarsované, z Telecího. Formy pernikářské z XVIII.—XIX. st.

Sbírka zbraní; nevýznamné a ani stářím nevynikající kusy.

Sbírka mincí.

Sbírka národopisná.

Sbírka prachistorická.

PAMÁTKY CECHOVNÍ. (Některé jiné dány již do musea [viz shora], jiné u sv. Michala: prapory, máry.) Uloženy u předsedů jednotlivých cechů.

a) Tkalci: (Registra od r. 1648 a 1735, na deskách list pergamenový z kancionálu z poč. XVI. stol.)

Pokladnice dubové, mistrovská z r. 1736, tovaryšská z r. 1849.

Pečetidla: 1. mosazné, kruhové, 0·032 v průměru; opis ve vavřínovém věnci: CZECH + AMI . RZE + TKA + V PO + DE . HR . Uprostřed v kartuši emblem, končící lilií. Držadlo pohyblivé, plné. Zač. XVII. stol. 2. Z r. 1849.

Konvice cínová, 0·125 *m* vys., s uchem (na něm značky ·). Povrch s rytými kruhy, rosettami atd. na víčku vyryto:

≡ A ≡ T ≡ — IGL
1697 — na dně ≡ 16 · 70
P . A .
IT .

Obr. 106. Polička. Pečetidlo cechu krejčí.

Oltář cechu: architektura bez ozdob, na ní zavěšeny obrazy na plátně (průměrně 1·20 × 1·50 *m*), slušné: sv. Josef, Barbora, Tomáš, čtyři evangelisté, sv. Rodina a Tři králové, P. Maria se sv. Františkem.

b) Pekaři. (Registra od r. 1688.)

Pokladnice novější, zámky starší, z XVIII. stol.

Pečetidla: 1. Kruhové, bronzové, 0·027 *m* v průměru. Opis: PECET C . R . PECAVVNO . PERNIKAR W A MLINARW MESTA W POLYZ^{KY}. Nad emblemem koruny, po stranách: 16 IHE 88 IE

2. Kruhové, bronzové, 0·035 *m* v průměru. Opis: PECZET : POCTIWIHO : CECHU : PEKARSKEHO : KRAL : W : M : POLICZKI : Ve středu emblem, svrchu koruna, po stranách vztýčení lvi, nad nimi letopočet: 1736. Na držadle letopočet: 1736 a nápis: MATES SIKORA 1736 STANISLAW NESPESNEG

c) Krejčí:

Pečetidlo kruhové, stříbrné, 0·031 *m* v průměru. Opis: S⁰ CƐCHV . KRAICZIRSKI⁰ . POSTRIHACZKƐ⁰ . MIƐS^{A} . POLI⁰ . Emblem dělen na čtyři pole, v nich nůžky. Držadlo pevné. Konec XVI. stol. (Obr. 106.)

d) Řezníci. (Pamětní knihy od r 1664 a 1845, registra od r. 1791 a 1795, pořádek tovaryšů z r. 1652.)

Pokladnice z r. 1791, druhá z r. 1849.

Pečetidlo kruhové, bronzové, 0·033 *m* v průměru. Opis: PECZET ⋄ CZECHV ⋄ RZEZNICZKEHO ⋄ MIESTA · POLICZKI ⋄ XVII. stol.

Dva cechovní emblemy na plátně z r. 1799.

e) Ševci.

Pokladnice z poč. XIX. stol.

Pečetidlo stříbrné, kruhové, 0·037 *m* v průměru. Rytíř drží štítek s emblemem, kolem na folii: sigil — lum — sutorum civitatis · policzska. Konec XV. neb zač. XVI. stol.

Obraz sv. Kryšpína a Kryšpiniána na plátně, z poč. XIX. století, dřevěné sochy sv. Jana a P. Marie, současné, bez ceny.

f) Společný cech kovářů, kolářů, bečvářů, zámečníků, kosařů. (Registra od r. 1757.)

Pokladnice dubová; na kování vyryto: 9 MAIE 1733 IOAN ROHACZ EK

Pečetidla: 1. Stříbrné, kruhové, 0·04 *m* v průměru. Opis: PECZIHT + CECHV + KOWARZV + KOSARZV + KOLARZV + BECZWA: + Ve středu jeden, kolem čtyři emblemy, mezi nimi nápis pokračuje:

ZAM — ECZNI — KV: MI — ESTA:
POL — ICZ — KI — 157°. Na svrchní ploše na desce: 157° a dvě rosetty. Držadlo pohyblivé, vykrojované, s řetízkem.

2. Mosazné, oválové, osy 0·048 a 0·051 *m*. Opis: PECET · TECH · SSEST · RZEMESEL : W : K : W : M : POLITZZE ∘ Ve středu emblemy. Konec XVIII. stol.

Ferule z hruškového dřeva, 0·41 *m* dlouhá, dole koštěný knoflík, na kotouči intarsovány kostí emblemy, nad tím: WACLAW HReSSCMNAV: 1632 :

Cínová konvice, 0·175 *m* vysoká. Na víku emblemy, na plášti z předu:

ZGEDNANÍ ||| STARSÍHO ||| TOWARİŠE ||
JAKVBA ||| WORNACLE | A ||| 1725 |||
A
OBNOWENÍ |||
ZA ||| STARŠIHO ||| TOWARİŠE |||
ANTONİNA ||| SEQVARDA ||
A ||| 1835 |||

g) Oltář společného cechu nového. Na predelle konsoly, na nich sloupky do čtvrtiny ornamentované, ostatek kanellované, hlavice s páskem vejcovce a plochou dekorací akanthů; svrchní římsa s vejcovcem, v metopách vlysu hlavy andílků, v novém nástavci obraz: Večeře Páně. Po stranách obrazu křídla z akanthových rozvilin. Ve středu obraz na dřevě malovaný temperou (1·29 × 1·06 *m*): Kristus ukládán do hrobu učeníky; tito v krojích východních, s barety a turbany. Malé ceny. Na predelle nápis a vročení:

Stalo ſe nakladem Slowutneho Pana Kaſſpara Sedlačkowa Geho miloſtj Czyſarzſke Pana Rychtare spolu Měſſtěnina Měſta Policzky a za Sprawowanj Cyrkwe Kryſtowy Kněze Matěge Stribrſkeho, toho čaſu Děkana tehož Měſta ut ſupra Letha Paně sſeſtnactiſteho deſatyho.

Nová, nevkusná polychromie a mnoho moderních přídavků; původní obraz obrácen a na druhé straně prkna namalován nový.

h) Kůr literátský. (Viz: Štefka l. c. 118, Jitřenka I. 235, IV. 290, Věstník českoslov. musei a spol. arch. III. 4.) Založen byl v XV. století při chrámu sv. Jakuba, roku 1585 vystavěna zvláštní kruchta pod hudební. Po válce třicetileté brzy obnoven (r. 1653), zrušen r. 1787, ale obnoven opět a trvá dosud. Před ohněm r. 1845 měl 26 kancionálů, z těch dva (český a německý) na pergameně psané; r. 1845 shořel skoro celý inventář, i kancionál ze XIV. stol. (Pam. arch. III. 244, X. 719, K. Konrád, Dějiny posvát. zpěvu staroč. I, 142, 304, Posel z Východních Čech 1874, 14, Čas. kat. duchov. 1838.)

U předsedy kůru: artikule psané, s pečetmi, na nové pamětní knize starší, empirové kování, zlacená mosaz. (Ostatek v měst. museu.)

i) Střelci.

Na střelnici mnoho malovaných dřevěných terčů, nejstarší z r. 1613 a 1795; některé s pohledy na české hrady a města z pol. XIX. století, zajímavé.

SOCHY, SLOUPY, KAPLE.

STATUE P. MARIE na náměstí, před radnicí k východu.*) Tesal ji *Jiří Pacák* z Litomyšle na náklad města, na památku moru. Smlouva učiněna r. 1727 a socha odvedena r. 1731, vysvěcena po vystavění r. 1751. Stála celkem 6289 zl. R. 1836—1839 opravena od *Václava Štěpána*, kameníka ze Žamberka a sochaře *Václava Procházky* z České Třebové za 2866·21 zl. Nátěr provedl *Jan Hendrych* z Litomyšle, zlacení *Václav Mládek* a *V. Klimeš* z Poličky, lešení stavěl *F. Faiman*. Nová oprava v letech 1891—1892 provedena *Hergesellem* a *Procházkou*.

Statue jest vysoká celkem 20 *m*, v základě trojhran otupených rohů, na šesti schodech. (Obr. 107.) Kolem balustráda hranoly stužená, k rohům podstavce vystupující; na otupených rozích šest vás, na vrcholech sochy: sv. Josefa, Jáchyma a Anny, po stranách andílkové. Podstavec bohatě ořímsován; na zatupených rozích pilastry ozdobené festony a podpírané skupinami andílků; strany podstavce prolomeny výklenky, v nichž na

---

*) Rytiny (měděné jich desky v měst. museu): 1. Z r. 1746 od *Michala Rentze* z Kuksu za 122·17 zl., dle kresby *Jiří Pacáka*. (1·11 × 0·52 *m*). Tištěna roku 1748 nákladem 6 zl. (Dlabač [l. c. II. 560] o rytině neví.)

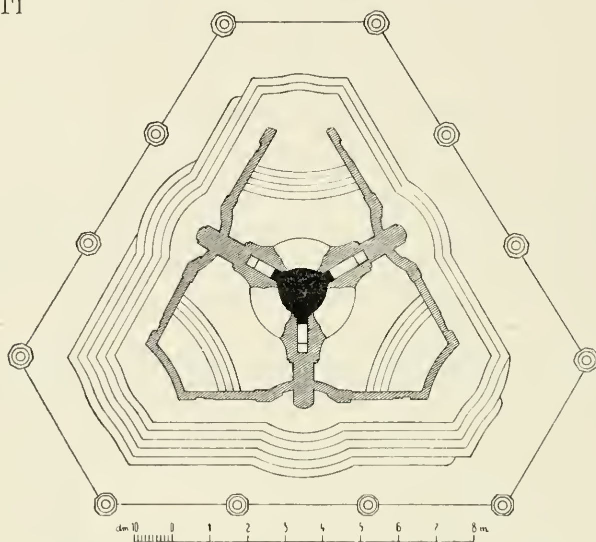
2. Dle ní zhotovená, menší (0·70 × 0·455 *m*), tištěná r. 1829.

3. Nedokonalá rytina (0·115 × 0·065 *m*) na obětině missionáře s monogramem: P · F · F . S · J ·

(Viz: Jitřenka II. 183, X. 193, Světozor 1872 . 556.)

tambourech stojí sochy: sv. Floriána, Václava a Víta; na římse podstavce postaveny v rozích sochy: sv. Karla Borom., Šebastiána a Rocha a ležících šesti andílků. Nad tímto podstavcem zdvihají se ještě dva, postupně užší, podobně komponované, jen vyložení a profilování říms a úprava pilastrů nárožních jednodušší. Na třetím podstavci v kartuších zlacené reliefy: Zvěstování, Nanebevzetí a Korunování P. Marie, s podpisy:

AVE SPONSA SPIRITVS SANC TI	AVE MATER DEI FILII	AVE FILIA DEI PATRIS.

Obr. 107. Polička. Sousoší P. Marie na náměstí. Půdorys.

Nad posledním podstavcem tříboký jehlan s jonskou, festonovanou hlavicí, opjatý po délce obláčky a andílky (40 hlaviček, 23 těl); nejvýše stojí na zeměkouli socha P. Marie, zlacená, s aureolou dvanácti hvězd kolem hlavy. (Obr. 108.) Nápisy na podstavci:

1. *Sub*
faventissimis Auspiciis
Augustissimae et felicissimae Regnantis
Imperatricis
ELISABETHÆ CHRISTINÆ
Dominae Dominae Nostrae Clementissimae
erectus.

Nad sochou sv. Václava v korunované plastické kartuši:

CoLoSsVs
GratItVDInIs
GLorIæ
MarIanæ
VotIVVs.

Obr. 108. Polička. Sousoší P. Marie z r. 1751 na náměstí.

2. *Honori et Venerationi Augustissimae*
Caelorum Terrarumque Imperatricis Deiparae
Virginis Mariae Sanctorumque hic Circumstantium
Patronorum quorum omnium interventu Civitas ista
saeVIente DIra per hoC regnVM ContagIone.
Conservata fuit ab hac lue immunis in perpetuum
gratitudinis moennosynon et impetrandum veteris

conservationis patrocinium
sVppeDaneo a MorTIs affeCtV
eXstrVCtVs.

3. Me
eX Voto
errIgI IVssIt
PoLIczka
VRbs DotaLIs.

Dvě pískovcové KAŠNY na náměstí: kolem čtyřboký bassin, ve středu sdružení čtyři delfíni vzhůru stočenými ocasy nesli sochy. Jednu kašnu tesal r. 1727 *Jiří Pacák* z Litomyšle za 350 zl., druhou r. 1750 *Jakub Willer* z Poličky za 218·38 zl. Sochy na kašny tesal *Jiří Pacák* sv. Jiří za 100 zl., sv. Michala archanděla za 62 zl. Kašny opraveny r. 1839 později vůbec odstraněny a sochy postaveny na pilíře po stranách vchodu hřbitovního u sv. Michala. Jsou již valně porušeny.

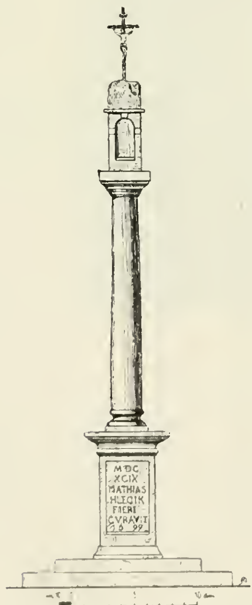
SOCHA sv. Jana Nepomuckého, při jižní stěně radnice stojící, asi 4 *m* vysoká, na štíhlém podstavci, vytesána r. 1727 od *Jiří Pacáka* z Litomyšle nákladem V. Tichého.

SOUSOŠÍ sv. Trojice v poli u nádraží, pískovcové, z počátku XIX. stol. Na podstavci reliefy sv. Kateřiny, na římse sochy sv. Václava a sv. Jana Nep., nad římsou čtyřboký kolmý jehlan s korintskou hlavicí nese sousoší sv. Trojice, obklopené andělskými hlavičkami; z předu v reliefu sv. Florián.

SOCHA sv. Antonína v poli nedaleko, bez ceny, z XVIII. stol.

POKLONA na Horním předměstí. Celek s podstavcem 4·60 *m* vysoký, z pískovce. Na stylobatu hranolovém sloup s attickou patkou a římsovým plinthem, nad ním kaplička, svrchu kříž na skalce. Na podstavci vyryto:

M · D · C
XCIX ·
MATHIAS
HLEDIK
FIERI
CVRAVIT
16 99. (Obr. 109.)

Obr. 109. Polička. »Poklona« z r. 1699.

Dvojdílná KAPLE čtyřboká na Horním předměstí, z XVIII. stol., z předu sv. Prokopa, vzadu Jana Nepomuckého. Sochy ve výklencích dřevěné, bíle natřené, bez ceny. Na stěnách pilastrová dekorace a štítek.

KAPLE P. Marie u solnice, s obrazem na plátně a sochami svatých Antonína a Šebastiána, bez ceny. XIX. stol.

KAPLE sv. Anny z XIX. stol.

KAPLE P. Marie »v Liboháji«, z poč. XIX. stol.

KAPLE u Jelínka; přestavěna r. 1892.

U Sinského rybníka ořímsovaný, zděný HRANOL s výklenky, v nichž sošky P. Marie, sv. Josefa a Jana Nepomuckého, svrchu kutý kříž. XVIII. stol.

Česká Radiměř. (Böhm. Rothmühl.)

KAPLE sv. Jana Nep. z XVIII. stol. byla přestavěna; z původní stavby jen štít na západě se sochou sv. Jana Nep. ve výklenku a část, v níž umístěna kruchta. Zařízení nové, až na dřevěnou, barokní sochu P. Marie.

Ve vížce zvonek 0·48 *m* vys., 0·53 *m* v průměru. Ucha hladká, u koruny řada stojatých révových listů, střídajících se s hrozny a řada visutých akanthů, mezi tím nápis: ☛ GEGOSSEN VON CLEMENS STECHER IN BRÜNN 1815. Na plášti reliefy: Korunování P. Marie a sv. Floriána. Hrubá práce.

Rohozná.

Pam. arch. I. 189 a 275, IX. 755, X. 386, M. Z.-C. (Neue Folge) XXIV. 74, Čechy XIII. 154, Jitřenka VI. 371 sq., Pamětní kniha na faře od r. 1874.

KOSTEL SV. ERASMA BISKUPA (farní) byl r. 1350 farní, po r. 1620 filiální k Svojanovu; farním jest opět od r. 1875. R. 1677 měl stříbrný kalich malý, mosaznou monstranci s železným melchisedechem a 4 zvony.

Zděná budova orientovaná, gotická, z lomového kamene, z poč. XIV. stol. (Obr. 110. a 111.)

Kněžiště opřeno dvěma diagonálními opěráky o ústupku s podbrádkou (obr. 112.), bez soklu; na severu přiléhá sakristie. Loď byla r. 1888 prodloužena o 6 *m*, původní štít západní*) sbourán a na zdlouženou loď přistavěna věž pseudo-gotická s přístavky po straně: schodištěm a Božím hrobem. Stěny hladké, kryt břidlicový.

Vnitřek kněžiště (obr. 113.) 7·75 *m* dl., 4·40 *m* šir., s rovným závěrem.**) Okno v závěru úzké, hrotité (1·60 *m* vys., 0·15 *m* šir.), s pískov-

*) Západní štít měl gotickou růžici s kružbou, portál hrotitý, profilovaný na ostění a novější předsíň.

**) Stěny kněžiště pokrývala freska, r. 1855 objevená a zase zabílená: (na jižní stěně) Zvěstování P. Marie — Maria v levo, anděl v pravo od okna, pod oknem pastýři a králové s podpisy: kaſpar · melchior · balthazar ·; u druhého okna postava, píšící do knihy, k níž vyskakuje lvíče, a šest apoštolů. (na vých. stěně) Šest apoštolů, sv. Duch, Nanebevstoupení Páně, Umučení Ježíše, dva andělé. (na severní stěně) Vzkříšení Páně, Kalvarie.) Freska byla malována na vrstvě nanesené na kříže svěcení a oddělena byla ornamentálními pasy. Klenba byla též polychromována. (Obr. 15. při I. sv. Pam. arch.)

covým ostěním, bez kružby; ve špaletě stopy freska: dvě postavy světců (sv. Kateřina [?] a neznámý biskup), ze XIV. stol. Dvě okna na jihu rozšířena. Vchod do sakristie na severu, původně hrotitý a s got. závěsy, rozšířen a osekán r. 1835. Klenba skládá se ze závěru, jehož koutní pole dělena ještě příčnými žebry, a z kříže; lunety jsou hluboké a ostré; žebra, profilu hruškového, vybíhají hrotem na stěně ve výši 3·08 *m*; svorníky mají plastickou ozdobu: závěrový relief hlavy Kristovy a pod ní

Obr. 110. Rohozná. Kostel sv. Erasma. Pohled od jihovýchodu.

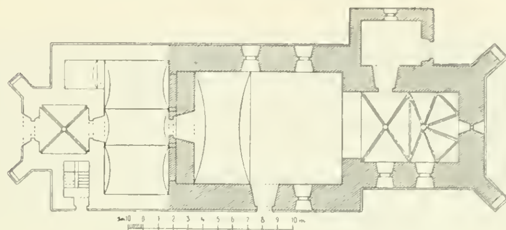
trojlistá ramena kříže, křížový relief holubice (obr. 114.). Sanktuarium ve východní stěně, 1·10 *m* vys., 0·46 *m* šir.: otvor orámován, žlábkovaný rám přechází v lomenicový štít, končící křížem; mříž z kladených křížem plochých prutů, na styku hřeby, ve středu rosetta (obr. 115.).

Oblouk triumfální hrotitý, 4·10 *m* široký, 1·26 *m* silný; hrany jeho při opravě skoseny.

Loď původně 9·80 *m* dl., 7·60 *m* šir., zdloužena r. 1888 o 6 *m*; dřevěný strop kassettový (modrá půda se zlacenými rosettami) snesen r. 1854. Ve staré části tři rozšířená okna — dvě na jihu, jedno na severu; portálek v jižní stěně, 2·18 *m* vys., 0·90 *m* šir., na hrotitém ostění profilován dvěma žlábky a hmotným prutem (obr. 112.). (Na dveřích gotický zámek.) Původní dřevěná kruchta nahrazena zděnou.

Hlavní oltář s pískovcovou mensou a kazatelna nové.

Postranní oltáře se zděnými tumbami dány sem ze Svojanova: pravý z konce XVII. stol., s obrazem sv. Václava a v polopatře s obrázkem P. Marie, levý z XVIII. stol., chudé, s novými obrazy.

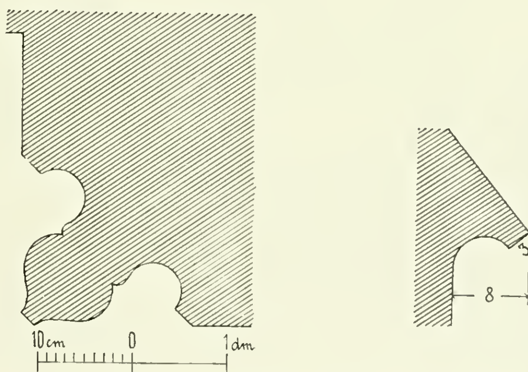
Obr. 111. Rohozná. Kostel sv. Erasma. Půdorys.

Křtitelnice: 1. gotická, v jižní zdi lodi zasazená, 0·75 *m* vys. z pískovce. Kotel sešikmen, 0·72 *m* v průměru, 0·21 *m* hluboký, kalichovitý na plášti řada lupenů (obr. 116.).

2. barokní, 1 *m* vys., s profilovanou nohou a kalichovitým kotlem.

Křížová cesta z počátku XIX. stol., bez ceny.

Dva svícny z poč. XVIII. stol., 0·41 *m* vys. Do zems. musea dána odtud dvě krajková antependia z XVIII. stol.

Obr. 112. Rohozná. Kostel sv. Erasma. Profil ostění jižního portálku a římsy na opěráku.

Zvony (původně byly ve vížce nad krovem kostelním a v dřevěné zvonici na hřbitově, nyní na přistavěné věži):

1. Výška i průměr 0·83 *m*. Ucha i plášť hladké, kolem koruny nápis gotic. minuskulí (obr. 117.): leta ❀ bozijho ❀ tysiecho ❀ osem ❀ desatcho ❀ vrciho ❀ tueho zion ❀ vdelan ❀ stemu ❀ len metu ❀ dilpltyc ❀ mha ❀ Konec XV. stol. (1483? nebo 1481?)

2. Výška 0·75 *m*, průměr 0·83 *m*. Ucha s pletencem, kolem koruny nápis renaissanční majuskulí ve dvou řádcích:

TENTO § SWON § MA BECZY § PANV § BOHV § WSEMOHVCZYMV § KE TCZY ⁓ | SACHALE § IVXXXII § Na plášti relief: Kalvarie. XVI. století (1538?).

3. »Klášterník«, daný sem dle pověsti ze zrušeného kostelíka Majdalenky (viz str. 40). Výška 0·59 *m*, v průměru 0·61 *m*. Ucha i plášť hladké;

Obr. 113. Rohozná. Kostel sv. Erasma. Pohled do kněžiště.

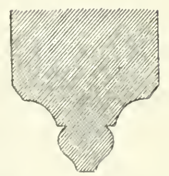
u koruny gotickou, ozdobnou majuskulí (obr. 118.): + LUCAS · MAR · CU · S IOHANNES · MATHEUS + MARTINUS · ME FECIT + (Tvar zvonu na obr. 119.) Stol. XIV. konec nebo poč. XV. stol.

4. »Maria«. Výška 0·24 *m*, průměr 0·26 *m*. Bez uch, plášť hladký. Kolem koruny gotickou minuskulí: ✠ l d o a ✠ rhs ✠ mar ia ✠ i c e ✠ XV. století.

5. Sanktusník slit r. 1890 od *J. Diepoldta* v Praze.

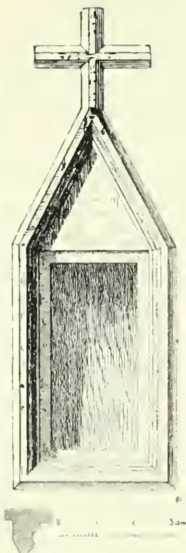
Před kostelem KRUCIFIX kamenný z r. 1797, 2·50 *m* vys., opravený.

Obr. 117. Rohozná. Kostel sv. Erasma. Otisk nápisu na zvoně čís. 1.

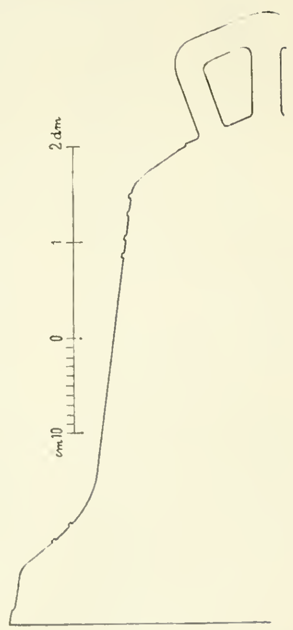
Obr. 114. Rohozná. Kostel sv. Erasma. Profil žebra a reliefy na svornicích v kněžišti.

Obr. 115. Rohozná. Kostel sv. Erasma. Sanktuarium.

Obr. 116. Rohozná. Kostel sv. Erasma. Křtitelnice čís. 1.

Obr. 119. Rohozná. Kostel sv. Erasma. Zvon čís. 3. Kolmý řez.

Obr. 118. Rohozná. Kostel sv. Erasma. Otisk nápisu na zvoně čís. 3.

Pusté Rybné.

Pam. arch. I. 174, IX. 754, Čechy XIII. 171. Pamětní kniha na faře v Borové od r. 1806.

KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE (filiální) náležel do r. 1786 k Poličce, od r. 1786 k Borové. Roku 1677 byl tu v dřevěném kostele stříbrný kalich a 2 zvony. Starý dřevěný stržen a nahrazen novým, zděným, roku 1838.

Kněžiště zakončeno polokruhem, loď čtvercová, plackou klenutá, okna segmentová. Kruchta na dvou sloupech. Sakristie vyšší tvoří apsis. Stěny hladké, kryt šindelový se sanktusem.

Oltář*) s přemalovaným obrazem, kazatelna, varhany, svícny, lavice, obraz sv. Václava a Jana Nep. a j., současné, z r. 1838.

Korouhev z r. 1774, s vyřezávanými hlavičkami andílků a křížem na žerdi.

Zvonek slit r. 1848 od *L. F. Stanke* v Olomouci.

Sádek.

Pam. arch IX. 753, Čechy XIII. 181. Pamětní kniha na děkanství v Poličce od r. 1760.

KOSTEL NEJSV. TROJICE (farní) byl filiálním do roku 1900 k Poličce, od toho roku jest farním. Byl založen ke cti sv. Mikuláše, v polovici XVII. stol. však přesvěcen ke cti nejsv. Trojice. Nynější stavba pochází dle pamětní knihy na děkanství v Poličce z r. 1640; opravy a přístavby z let 1710—1713 (zejména klenba kněžiště).**) R. 1677 měl kostel stříbrný kalich a 4 zvony. Vnitřek opraven a nově zařízen r. 1893—4.

Jednolodní, zděná, velice hmotná budova vystavěna uprostřed hřbitova na svahu; spočívá svou částí východní na vysoké podezdívce. (Obr. 120.) Stěny budovy hladké, pásy dělené, střecha příkrá sedlová, se sanktusem; před vchody do lodi dřevěné předsíně.

Kněžiště třemi boky uzavřené, 9·90 *m* dlouhé a 9·30 *m* šir., s pěti okny segmentem uzavřenými; klenba valená s lunetami nad okny, nesená pilastry s římsou a kládím. V postranních stěnách niky s mušlovitou konchou a pravoúhlý vchod do sakristie.

Loď obdélná, 17·75 *m* dlouhá, 11·70 *m* šir., má šest podobných oken a tři vchody; strop plochý, kassettovaný, ve středu čtyřkruhový rámec s novým obrazem. Na stěnách sdružené pilastry s kládím v meziokní poukazovaly by na úmysl, sklenouti i loď. Na stěnách moderní freska.

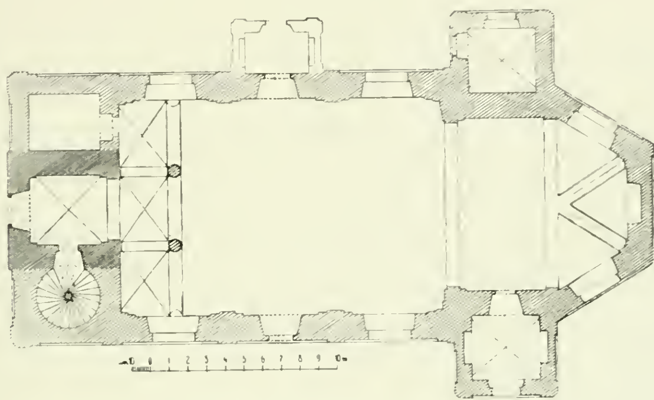
*) V starém kostele byl oltář z r. 1665, ze skel, zhotovený od *Karla Friedricha z Lisic*, mistra ve Skelné Huti.

**) V knize není doloženo, odkud toto udání jest čerpáno. Ze stavby samé však nutno souditi, že kněžiště i loď vystavěny počátkem XVIII. stol. (pro ty možno přijati rok 1710—1713) a jedině věž, jistě starší, než kostelní budova, lze připsati počátku stol. XVII. nebo době ještě starší.

Kruchta nesena třemi křížovými klenbami, sklenutými na dva kulaté sloupy a dva polosloupy s římsovitou hlavicí a hmotnou patkou; archivolty provázeny profilem ze štuku, balustráda plochá s římsou.

Na západě věž hranolová, o straně 5·75 *m*; do přízemí, hladce křížem sklenutého, tvořícího předsíň lodi, vede prostý vchod; v prvním patře kruchta s velikým oknem segmentovým, v druhém a třetím na tři strany úzké střílny. Dřevěné podsebití na dubových krákorcích, se zvony, střecha stanová přechází v kužel. Po stranách přístavky: schodiště a Boží hrob.

Oltáře moderní. Za kůrem uložena původní archa renaissanční, z 1. pol. XVII. stol., dvojkřídlá (levé křídlo chybí), malovaná na dřevě temperou, nevelké ceny. Střed (1·52 × 1·10 *m*) s obrazem: Kristus koru-

Obr. 120. Sádek. Kostel sv. Trojice. Půdorys.

novaný, s žezlem a pláštěm s ramen přes nohy splývajícím sedí v levo, v pravo Bůh otec, vousatý, šedivý, s trojdílnou tiarou, spodní roucho zelené, plášť šarlatový, bordury posázeny drahokamy, v ruce žezlo, v druhé jablko; mezi nimi vznáší se holubice, kolem a v rozích hlavy andílčí na obláčcích. Pravé křídlo, 0·49 *m* šir., rozděleno po výši na polovice: (na vnitřní straně) nahoře některý prorok nese v levici blánu, pravicí ukazuje k nebi, nad hlavou má aureolu, nohavice zelené, bílou sukni a hnědý vlající plášť, v pozadí východní město; dole Mojžíš s hlavou zahalenou, v černém plášti, v pravici knihu s hadem, levicí bije berlou do skály; (na vnější straně) nahoře sv. Marek, vousatý muž v bílém plášti, s knihou a lvem, dole sv. Jan v červeném plášti přes zelené roucho s knihou a orlicí. (Obr. 121.)

Kazatelna z r. 1649. Výška 2·75 *m*. Čtyřboké řečniště nese socha anděla na skříňovitém podstavci; spodek sedmiboký, na plochách geometrický ornament v plochém reliefu, na hranách karyatidy. Na plochách poprsnice obrazy sv. evangelistů, oddělené sloupky kanellovanými a dole ornamentovanými, na jichž podstavcích masky zvířecí, ve vlysu kládí

i mezi podstavci plochý ornament liliovitých tvarů. Schodiště o třech polích, dělených pilířky, prostěji ornamentované, s obrazy sv. Václava, Víta a Vojtěcha a s podpisy v arkádách; světci oděni jsou v současný kroj, sv. Vít má beranici a kožich. Z předu schodiště brána: po stranách pilastry, ve vlysu liliovité ornamenty a rosetta, nad římsou v nástavci

Obr. 121. Sádek. Kostel sv. Trojice. Archa z 1. polovice XVII. stol.

oválový terč se znakem a písmeny: I . F . S . K . Z . C . H . (Jan František Schnurin Kříž z Červené Hory), po stranách balustry. Na dveřích nahoře obraz sv. Petra, nad ním:

Paſtorum princeps eſto tibi jus datur uni
Claudere caelestes refecare fores.

Dolení pole děleno na polovice, v levé nápis, z části již nečitelný:

letha Panie 1649. Ta
to Kazatelnicze Uczinena geſt
za Sprawy duſtogne Welebnoſti
hodneho Kneze Jana Frantiſſka

Schnurina ROSÆ MONTANÆ Krzi
zownika z czerveny hory za . . .
czaſu Pana Diekana tohoto . . . Po
liczky za . . . .

Obr. 122. Sádek. Kostel sv. Trojice. Kazatelna z r. 1649.

V pravé pokračuje nápis, konec smazán:

ſſe Sewerynowa P. Waczlawa Rol
manta P. Matiege Sedlaczka P.
Danyele Hylara P. Mykulaſſe Ro
ſſtka P. Mykulaſſe Sluky P. Fro . . . (Obr. 122.)

Varhany s běžnou barokní řezbou. Rokoková zpovědnice bez ceny. 12 lavic z XVIII. stol.; na postrannicích řezby akanthů a růží.

Dva svícny řezané ze dřeva, 1·82 *m* vys. Nohy trojboké s hlavami andílků, stvoly baňaté s přilehlými listy akanthů a hlavičkami andílků; na noze:

Tito
ſwicni
gſau daro
wany od
Jozeffa
dražila
Leta 1735
die 4 Januarii. (Obr. 123.)

Obr. 123. Sádek. Ze dřeva řezaný svícen z r. 1735.

Sochy: sv. Františka a Šebastiána z XVIII. stol., bez ceny; čtyř sv. evangelistů, 0·77 *m* vys., z poč. XVIII. stol. (všechny z oltářů).

Obrazy na plátně: 1. z postranního oltáře, v oválovém rocaillovém rámu (osy 2·25 a 1·50 *m*), slušný v komposici i kresbě: Návštěva P. Marie u Alžběty. (Zachariáš čte v knize, Alžběta chová děcko, P. Maria nabízí mu jablko, vzadu sklání se sv. Josef, shora v oblacích andílkové.) 1. polovice XVIII. století; 2. Pietà, oválový obraz z počátku XIX. stol., bez ceny; 3. Žehnající Kristus, z poč. XVII. stol., v černé říze, vedle hlavy nápis: PAX VOBIS. (obr. 124.); 4. P. Maria Čenstochovská v rámu řezaném z rokokových stuh s vkládanými postavami a hlavičkami andílků; 5. nejsv. Trojice, z poč. XIX. stol., bez ceny; 6. tři rokoková antipendia. Pod kruchtou visí rám obrazu z bývalého hlavního oltáře, pravoúhlý, dobře řezaný z akanthů a festonů.

Zbytky řezeb a částí původních barokních oltářů z počátku XVIII. stol.: hlavice a patky korinthských sloupků, čtyři řezané reliquiáře, řezby akanthové.

Čtyři svícny z poč. XVIII. stol., dva 0·53, dva 0·56 *m* vys., cínové.

Zvony: 1. Výška 0·99 *m*, průměr 1·125 *m*, 21 centů. Ucha s řadou pecek, kolem koruny nápis: TENTO ⁑ ZWON ⁑ GEST ⁑ DIELAL ⁑ ADAM ⁑ KONWARZ ⁑ W MEZIRZYCY ⁑ KE CZTI ⁑ K CHWALE ⁑ K SWOLANI ⁑ SLOWA ⁑ BVOZIHO ⁑ | 1o5o5o7. Pod letopočtem relief P. Marie, 0·15 *m* vys. Na hlavě: IMZ 1639
PWS.

DIELAL ✻ ADAM ✻ KONWARZ ✻ W MEZIRZVCV ✻

Ukázka písma nápisu na zvoně čís. 1.

2. Výška 0·88 *m*, průměr 0·925 *m*, 15 centů. Ucha s peckami, u koruny nápis minuskulí gotickou (obr. 125.): letA + panie (větévka) tisycceho + cccc° + xvi° (větévka) tento + zwon + mA ⁑ byti ⁑ ke cti + panu obhu + a

Obr. 124. Sádek. Kostel sv. Trojice. Obraz Krista z poč. XVII. stol.

letA+panie+tisyceeo+cccc°+xvi°+tento+zwon+mA+byti+ke cti+panu obhu+a swAtemu+mikullassy+do sadku+:A rybney ✿

Obr. 125. Sádek. Kostel sv. Trojice. Otisk nápisu na zvoně čís. 2.

Anno domini m cccc lxxxxvii hec campana fusa est honorem dei per magistrum andream ⁝⁝

Obr. 126. Sádek. Kostel sv. Trojice. Otisk nápisu na zvoně čís. 3.

swAtemu + mikullassy + do sadku + ⁝ A rybney. ✿ Na plášti relief sv. Mikuláše, 0·12 *m* vys.

3. Výška i průměr 0·82 *m*, 6 centů. Ucha i plášť hladké. Nápis gotickou minuskulí kolem koruny (obr. 126): Anno domini mcccclxxxxvii hec campana fusa est honozem dei per magistrum andream ⁝⁝ (Snad dílo Ptáčka Kutnohorského nebo Žáčka z Hradce Králové.)

4. V sanktusu. Výška i průměr 0·37 *m*. Ucha hladká, kolem koruny nápis: ☞ LIBORIVS MARTINV IN BRIN 1780. Pod tím pás stuhového, rokokového ornamentu. Na plášti relief sv. Liboria a kulatá plaquetta: Korunování P. Marie.

Na hřbitově kříže kované ze železa: z roku 1825, 1827, 1836 a obraz sv. Jana na plechu, dle kontur vysekaný, z r. 1833.

Ve vsi tříboká POKLONA s římsovím, prejzy krytá, z XVIII. stol.

Staršov. (Dittersbach.)

(Stašov.)

Sommer V. 210, Pam. arch. IV. 172, IX. 756, Čechy XIII. 142, Pamětní kniha na faře od r. 1835.

KOSTEL NANEBEVZETÍ P. MARIE (farní). Byl filiálním do Limberka, farním jest od r. 1864. R. 1677 přip. se stříbrný kalich, kamenná křtitelnice a kazatelna, socha Madonny starodávná, Kalvarie v triumfálním oblouku a 3 zvony. Stará stavba shořela r. 1856, se třemi zvony; nynější rozlehlá budova vystavěna r. 1874.

Dle obrazu na oltáři svatého Floriána byla to jednoduchá, gotická, skrovná stavba, s rovným závěrem bez opěráků, sakristií na jihu a obdélnou lodí, na níž ze slemene týčila se štíhlá dřevěná zvonice s cibulí.

Ze starého zařízení zbyl oltář a kazatelna, dva obrazy na plátně a křížová cesta na dřevě malovaná, vše z 1. polovice XIX. stol., bez ceny. Nové zvony slity byly r. 1874 od *Vojtěcha Hillera* vdovy v Brně.

Zlatá Studně viz Balda.

Svojanov.

Schaller XI. 165, Sommer V. 199, Pam. arch. I. 278, II. 367, A. Sedláček: Hrady a zámky české I. 115 až 133, F. Bernau: Album der Burgen und Schlösser im Königreiche Böhmen I. 311, Čechy XIII. 145, Hrad Svojanov, rkp. Čeňka Federsella na radnici v Bystrém, Histor. rozhledy, 1899, Český Lid 1899. čís. 4., Jitřenka III 221, VI. 328, XV. 73, XIX. 5. Archiv měsls. musea v Poličce (opisy listin), Pamětní knihy od r. 1810 ve škole, od r. 1836 na faře.

RADNICE, nyní škola, vyhořela roku 1842, při čemž rozlit byl zvon, daný sem prý ze zrušeného kostela »Majdalenky« (viz str. 40.) r. 1786.

Na obecním úřadě pečetidla: 1. Bronzové, kruhové, 0·03 *m* v průměru; kolem znaku opis: sigillum commune civium . opidi swojanowi. Počátek stol. XVI. (obr. 127.)

2. Stříbrné, kruhové, 0·033 *m* v průměru, opis: SIGILLVM · COMVNE · CIVIVM · OPIDI SVOIA ·, nad znakem letopočet: ∘ 1584 ∘ (1547). Držadlo volutové, pohyblivé (obr. 128.).

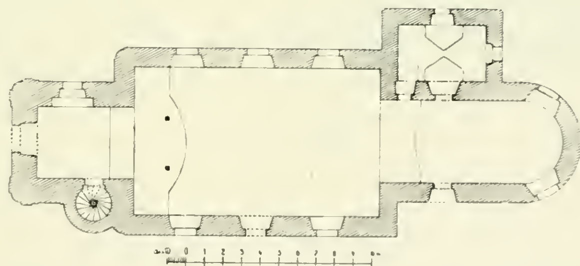

Obr. 127. a 128. Svojanov. Radnice. Městská pečetidla čís. 1. a 2.

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA (farní). Stará budova se zvoničkou vedle stojící sbořena r. 1786 a nová vystavěna z jmění zrušeného kostela sv. Maří Magdaleny u Hlásnice (viz str. 40).

Zděná stavba orientovaná, bez slohu, s širší lodí a věží na západě. Stěny hladké, chambrany kolem otvorů, na věži pilastry, kordonová římsa obíhá i kolem věže, rohy skulaceny, střecha valbová, se sanktusem. (Obr. 129.)

Kněžiště polokruhem ukončené, 4·50 *m* šir., 10·87 *m* dl., se čtyřmi okny; na pravo východ, na levo dvéře do sakristie, valeně klenuté. Klenba tvoří dvě placky, dělené pásem na římsovitých konsolách, s kruhovými zrcadly.

Obr. 129. Svojanov. Kostel sv. Petra a Pavla. Půdorys.

Oblouk triumfální polokruhový, hladký.

Loď obdélná, 13 *m* dl., 8 *m* šir., má šest oken, vchod na jihu, strop plochý, se štukovým zrcadlem; kruchta dřevěná; přízemí věže, sklenuté plackou, tvoří předsíň.

Hlavní oltář empirový, sloupové architektury korinthské, střídmý: nad kládím baldachýn z volut nese kříž; sošky andělů, dvou biskupů a P. Marie.

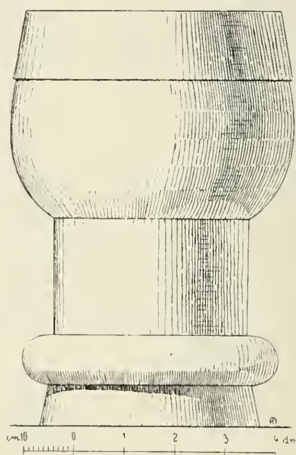
Obr. 130. Svojanov. Kostel sv. Petra a Pavla. Monstrance z r. 1698.

Postranní oltáře a varhany nové.

Kazatelna s ovocnými festony; poprsnice dělena sloupky; sošky sv. evangelistů, na stříšce holubice.

Křeslo pontifikální a patronátní lavice chudé, z počátku XIX. století.

Monstrance z r. 1698, stříbrná a zlacená, 0·52 *m* vysoká. Noha čtyřsegmentová, na ní medaillony: 1. prázdný, 2. s erbem Zárubů z Hustiřan a letopočtem

Obr. 131. Svojanov. Kostel sv. Petra a Pavla. Křtitelnice.

1698, kolem vysoko tepané rozviliny a hlavy andílčí; nodus litý, kolem koruny oválový rámeček a plocha vysekávaných rozvilin s nasazenými tepanými postavami sv. Petra a Pavla, holubice a Boha Otce, nejníže hlava andílčí (obr. 130.).

Pacifikál z XVIII. stol., podoby kříže, 0·33 *m* vys. Noha nová, nodus litý, zadní strana kříže ryta.

Cínové svícny, barokní: čtyři, 0·40 *m* vys., mají vyryt na noze korunovaný emblem kovářů, s podpisem: ≡ W . A . R . Z . R ≡ (Václav
— 1 . 6 . 6 . 4 —
Anna Rašín z Ryzmburka), dva 0·315 *m* vys., podobné.

Gotická křtitelnice 0·82 *m* vys., z pískovce: noha válcová (kus utopen v dlažbě), na ní obloun, nad ním komolý kužel nese kotel 0·50 *m*

v průměru a 0·16 *m* hluboký, kalichovitý, s širším okrajem. Víko z poč. XIX. stol., dřevěné (obr. 131.).

Dvě kropenky pískovcové, z poč. XIX. stol.

Obraz sv. Jana Nepomuckého — ze zámku v Bystrém — z 1. pol. XVIII. stol., velmi slušné plátno, 0·98 × 1·22 *m*.

Na kruchtě obrazy z postranních bývalých oltářů: sv. Jan Křtitel a sv. Václav z poč. XIX. stol., Pana Maria Čenstochovská, v prostém rámu.

Zvony: Ve věži: 1. Výška 0·82 *m*, průměr 0·93 *m*. Ucha s pletencem, kolem koruny dva řádky: (větévka) ZA PANOWANY VROZENEHO PANA PANA WACZLAWA MLADSSIHO ZARVBY Z HVSTI | RZAN A TRZEBOWIETYCZICH PLESE A SWOYANOWIE TENTO ZWON GEST SLIT KE CTY ~ a pokračuje na dolním okraji: A K CHWALE PANV BOHV WSSEMOHAVCZYMV K ZADVSSY S[0] PETRA DO MIESTECZKA SWOYANOWA ODE MNE YANA BENESSOWSKEHO ~ LETA PANIE 1597. ~ Pod horním nápisem řada visutých listů, pod dolním podobná, s vloženou lví maskou v medaillonu. Na plášti relief krucifixu s hadem, po stranách Y B, pod ním medaille Maxmiliana II., relief Kalvarie, znak města ve vavřínovém věnci, nad ním S . S, erb Zárubů s nadpisem: W M Z Z H (Václav Mladší Záruba z Hustiřan). Zdařilá práce konvářská.

2. Slit r. 1886 od *W. C. Gösslera* ve Vídni.

V lucerně věže: 3. Výška 0·37 *m*, průměr 0·38 *m*. Ucha s pletencem, plášť hladký. XVII.—XVIII. stol.

V sanktusu: 4. Slit r. 1886 od *W. C. Gösslera* ve Vídni.

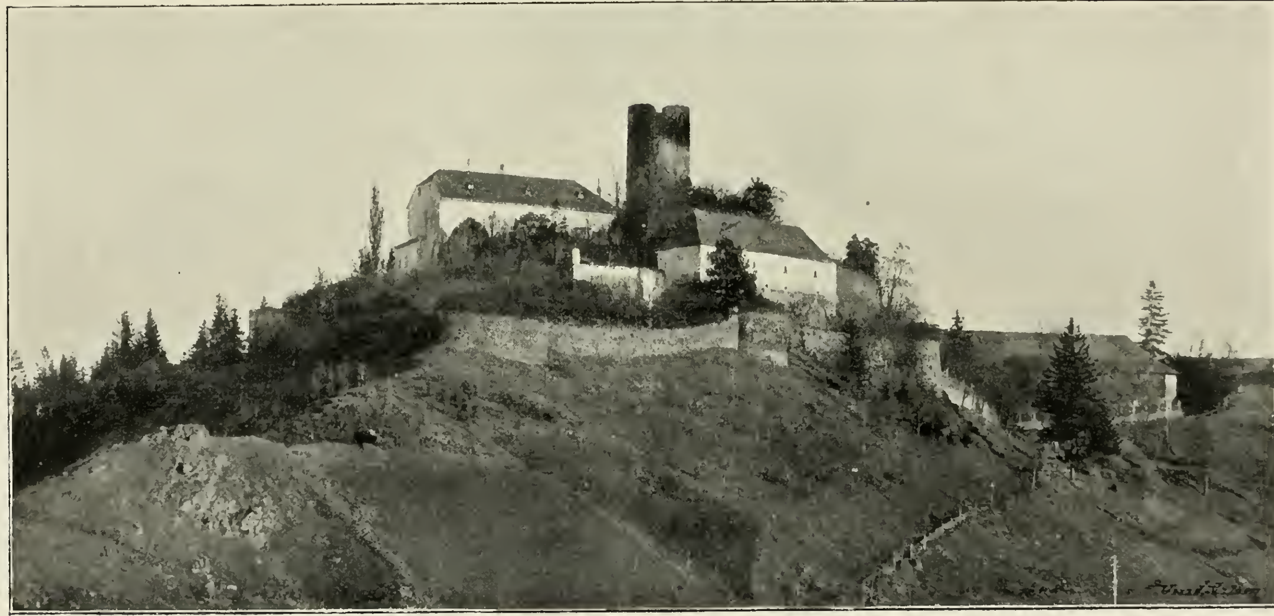
FARA, budova pocházející v přízemí z r. 1777, časem přestavěná.

HRAD (Fürstenberk).

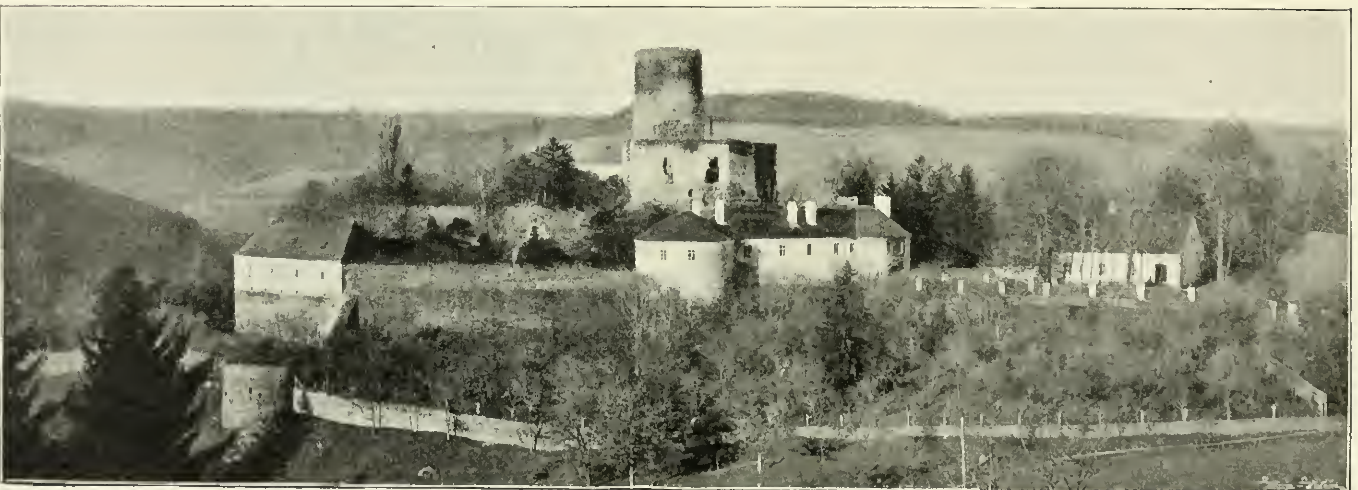
Lithogr. u *C. W. Medaua* v Litoměřicích: Pohled od západu. Letem čes. světem (1898) čís. 175. Půdorys a ill. viz u A. Sedláčka a F. Bernau-a l. c.

Založením jest hrad z XIII stol.; připomínán jest jako věno králové Kunhutě od Přemysla. Od válek husitských seděli zde Boskovští až do r. 1512. Hrad měnil pak rychle své majitele. Vyhořel r. 1569. Dlouho zde seděli Zárubové z Hustiřan (1583—1713). Po jich vymření majetníci se zase rychle střídají, ale nebydlí již na hradě, tak že tento pustne. R. 1799 opravil částečně palác Jiří Haissler, po něm i František Diebl. R. 1842 za Josefa Kristena hrad vyhořel úplně a opraven poněkud až r. 1843. V letech šedesátých mnoho zničeno (i detailů architektonických) hledáním a kopáním v zříceninách. Od r. 1879 náleží hrad Ant. Haschemu. (Obr. 132. a 133.)

Hrad má půdorys (obr. 134.) podoby kruhové; hradby — ve formě lichoběžníku hrotem k jihu — se šesti baštami, z nichž většina snesena ve zdivu, hlinou vysypána a na besídky upravena, polokruhovými, průměru 4·80—5 *m*. Parkán, příkop i násep v XVIII. stol. rozvezeny a v zahradu terrassovitou proměněny. Brána v hlavní hradbě má úpravu XVIII. stol.; k ní přiléhají budovy kanceláří a poplužní dvůr. Na sloupech plotu zahradního pískovcové urny s tuhou, z nichž šlehají

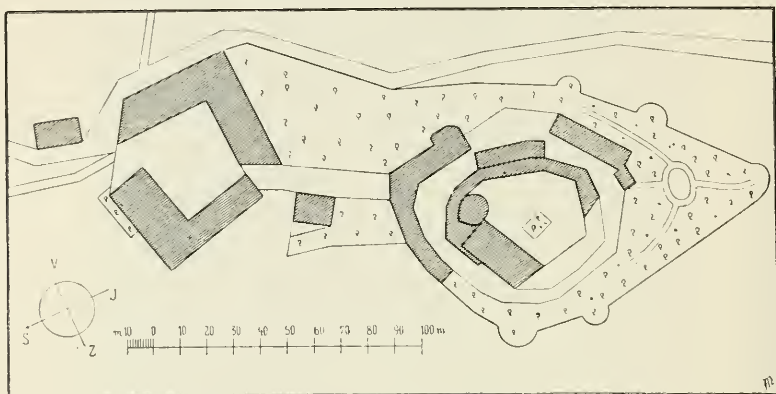

Obr. 132. Svojanov. Pohled na hrad od jihu.

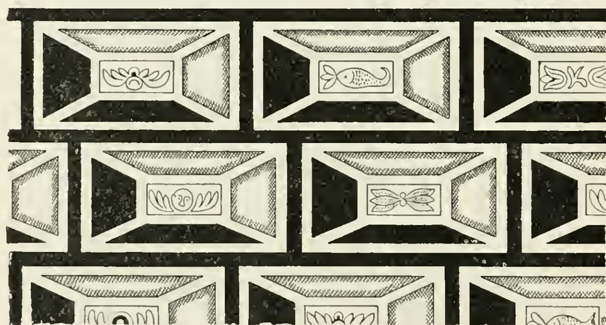
Obr. 133. Svojanov. Pohled na hrad od východu.

plameny. Vnitřní hrad ohrazen ještě zvláštní zdí, na východě nejsilnější (5 *m*); v ní brána moderně gotická, vedle níž zachovala se původní branka s úpravou XVI. stol., polokruhová, se skosenou hranou; v síle zdi sklenuta před ní předsíň hladce křížem.

Obr. 134. Svojanov. Disposice půdorysná hradu a předhradí.

Hrad skládá se ze starého a nového paláce. Starý palác má podobu nepravidelnou, mnohoúhelnou; v přízemí sklepy a vězení, částečně již sřícené a sřícená kaple sv. Kateřiny ze XIV. stol. Obytné stavení o dvou patrech jest v rozvalinách; zbývají otvory okenní s vylámaným ostěním a rustika na stěnách omítnutých (obr. 135.), rozmanitých motivů:

Obr. 135. Svojanov. Hrad. Schema rustiky na starém paláci.

ryby, palmetty, listy, kříže, masky, lebky, krokodil, srdíčka, rosetty, arabesky atd. Na nejvyšším místě stojí věž, asi 26 *m* vys., z lomového kamene, okrouhlá, na sever v ostrou hranu vybíhající.*) Zdivo uvnitř ustupuje; světlost dole 3 *m*. V prvním patře povalový strop, v druhém kamenná, sbořená klenba a gotické okno, v třetím podobné okno, ve čtvrtém střílna, nad tím v síle zdiva ochoz se střílnami.

*) Podobná věž jest ku př. na Pernštýně, Zvíkově atd. (O. Piper, Burgenkunde, [1905], str. 171.)

Nový palác jednopatrový do dvora, do parkánu třípatrový. Pod ním dvojí sklepy nad sebou, ve skále vylámané. Úprava z XVIII. stol., jen na rozích zříme dosud hladce tesané pískovcové nárožníky. Kuchyně klenuta křížově na čtyřboký pilíř. Nad severním vchodem zazděn pískovcový erb Salmů a Zárubů z r. 1748, allianční, korunovaný, s podpisem:

EWG :
ZSG : V : Z : F : V : H. Byl sem zazděn r. 1853.

V parkánu stojí na východě podélné stavení t. zv. »dům střelců«, s okny gotickými (tesané obložení s mělkým profilem) a římsami ze XVI. stol. Odtud vedl můstek od arkýře (dosud zbývají přečnívající krákorce pískovcové) do hradu k brance v hradbě, jiný na protější straně k městu.

KAPLE sv. Jana Nepomuckého z XVIII. stol., čtyřboká, s chudým štítkem. Uvnitř socha pískovcová s nápisy na podstavci: A . J . M . , na římse: NAKLAD—EM Z PECZIE, na hraně: LETA PANIE 1710 DNE 10 MAI. Na skalce pod sochou v oválné kartuši, nesené pěkně tesanými andílky, modlitba.

Na oltáříku dva barokní svícny z r. 1664 (ostatní čtyři ve farním kostele, viz str. 104), po stranách dvě dřevěná poprsí sv. Otců (z kostelní kazatelny).

SOCHA sv. Jana Nepomuckého ve dvoře před hradem. Pískovcová, asi 3 *m* vys. Na podstavci z předu vyryto:

SWATY
IENE NE
PO MV
CZKY SŘDCZE
TI ZA DAR DAWAM
POD TWAV MO
CNAV OCHRA
NV TIELO S DV
SSY POddA
WAM
1718.

KŘÍŽ pískovcový, z r. 1829, u kostela. Na podstavci reliefy: Pouť do Jerusalema, sv. Kateřina, Jan Nepom., nad římsou: Sedmibolestná P. Marie. Korpus zlacený.

BOŽÍ MUKA z lomové žuly, z XVIII. stol.: zděný hranol s kapličkou o třech výklencích.

Starý Svojanov.

Pam. arch. I. 349, IX. 755. Jitřenka XVI. 26, Čechy XIII. 150.

Ves, bývalý městys Svojanov; měl pečetidlo se znakem a opisem.

KOSTEL SV. MIKULÁŠE BISKUPA (filiální) byl farním r. 1350, po válkách husitských filiálním do Svojanova. R. 1677 měl stříbrný kalich, železnou kaditelnici a 3 zvony.

Zděná budova orientovaná, gotická, z poč. XIV. století. (Obr. 136 a 137.) Kněžiště má na jižním rohu opěrák — z r. 1864 —, loď vyšší ve zdivu, valba šindelová, z ní trčí sanktusová a druhá čtyřboká věž dřevěná s kuželovou střechou. Stěny hladké. Štíty vysoké — štít nad triumfálním obloukem zvýšen cihlovou vyzdívkou — mají kamenné kříže ve vrcholech; pod jižním rohem štítu východního a štítu nad obloukem triumfálním, podbrádkou ukončenými, tesaná poprsí vousáčů (obr. 138). Před západním portálem dřevěná předsíň.

Vnitřek kněžiště 6·20 *m* dlouhý a 4·85 *m* široký, 4·70 *m* vysoký, s rovným závěrem, křížově sklenut. Žebra (obr. 138) pískovcová, 0·22 *m*

Obr. 136. Starý Svojanov. Kostel sv. Mikuláše. Pohled od jihu.

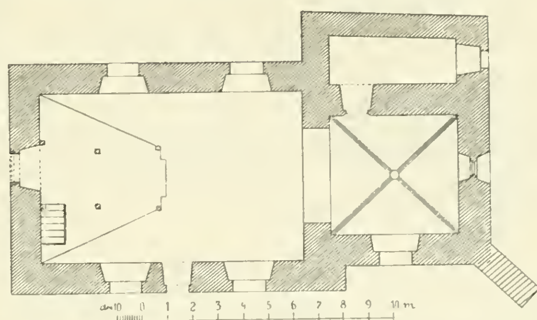
široká, po stranách vyžlabená, svorník okrouhlý s rosettou ze sedmi srdcovitých paprsků, konsoly ve výši 1·15 *m* od podlahy: v levém koutě u triumfálního oblouku osekána; maska bezvousá s velkýma ušima; stařec s dvojitou bradou a vlasy přes uši sčesanými; tvář mladíka s biretem a dlouhými vlasy (obr. 138).

Okno na východ hrotité, bez kružby, 2 *m* vys., 0·56 *m* šir., ostění otlučeno; na jih barokní, rozšířené. Na severu pískovcový, pravoúhlý vchod do sakristie, sklenuté valeně goticky, se zvětšeným oknem na východ. (Na dveřích gotický zámek, kruh a závěsy, prosté.)

Oblouk triumfální zbarokisovaný, 3·62 *m* široký, 1·03 *m* silný.

Loď dlouhá 10·60 *m*, široká 6·95 *m*, se zvětšenými čtyřmi okny barokními, vchodem barokním na jihu (na dveřích gotické závěsy a zámek) a původním portálkem (obr. 140) na západě, 2·20 *m* vysokým, 1·10 *m* šir.

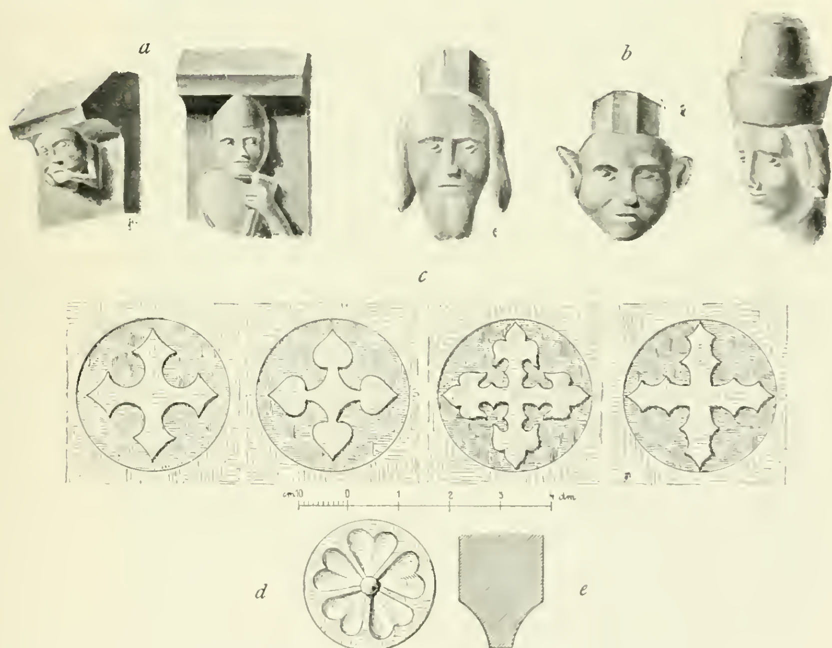
Ostění hrotité, profilované žlábky a hruškovitým prutem na pětistranném soklu a oblounem mezi dvěma žlábky. Na dveřích závěsy gotické, s vy-

Obr. 137. Starý Svojanov. Kostel sv. Mikuláše. Půdorys.

sekanými žlábky, na jednom písmena: d · b — mrf. (Obr. 141.) Kruchta dřevěná, omezená třemi stranami, na čtyřech sloupech.

Na stěnách — v kněžišti dva, v lodi šest — kříže svěcení, tesané v slabém reliefu z pískovce, tvarů liliovitých, srdcovitých, složených

Obr. 138. Starý Svojanov. Kostel sv. Mikuláše. *a* Plastiky pod římsou štítů. *b* Konsoly žeber v kněžišti. *c* Kříže svěcení. *d* Svorník. *e* Profil žebra.

z lipových květů atd. (Obr. 138.) Za oltářem na východní stěně zasazen otlučený pískovcový relief (0·32 × 0·36 *m*): z úst ležícího muže vystupuje postava ženy, nebo Ukřižovaného (Adam a Eva?) — snad panel nad výklenkem sanktusním. (Obr. 139.)

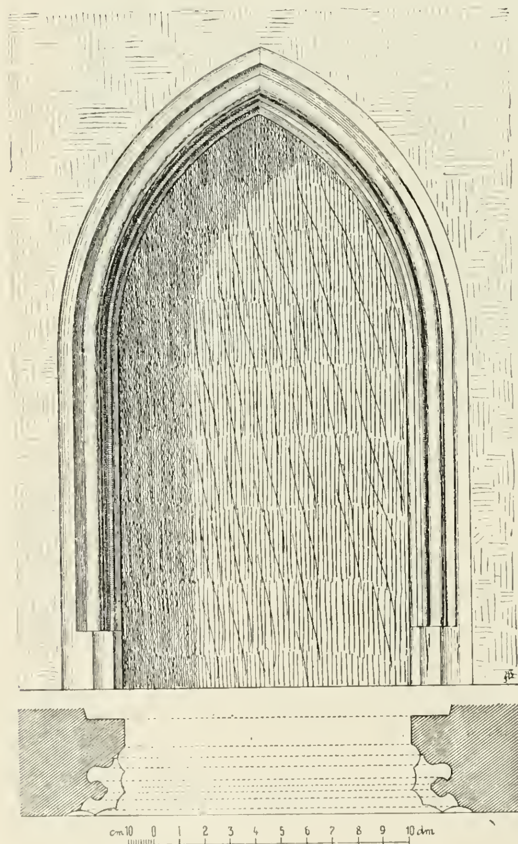

Obr. 139. Starý Svojanov. Kostel sv. Mikuláše. Plastika zazděná za oltářem.

Hlavní oltář sloupový, z 2. pol. XVII. stol.: barokní, zděná tumba*) rakvovitá, predella s prostým tabernaklem — na něm sošky P. Marie a andělů — sloupky po stranách obrazu, do třetiny ornamentované, korintské, nesou kládí s hlavami andílků ve vlysu a vejcovcem, nástavec podobný, s trojhranným štítkem, v němž řezaný hierogram IHS ve svatozáři. Kolem řezané rozviliny akanthové, obraz nový. Na postranních (nových) branách sošky Panny Marie a sv. Jana. (Obr. 142.)

Postranní oltáře podobné, ale prostší, pravý s dřevěnou, levý se zděnou tumbou; na pravém obraz Madonny ze XVII. stol., přemalovaný a pokažený, na levém sv. Jana Křtitele a Ježíše: jako děti hrají si s beránkem, uvazujíce mu stuhu kolem krku; stojí v kruhovém korridoru, vzadu výhled do stříhaného parku, na hrad a zalesněné vrchy; rovněž místy přemalováno.

Kazatelna současná s oltáři, prostá, lištnovaná, řečniště osmiboké na šestibokém spodku; na stříšce guirlandy.

Obr. 140. Starý Svojanov. Kostel sv. Mikuláše. Portál na západě a profil jeho ostění.

Varhany nové. Na zpovědnici starší, barokní soška sv. Jana Nepomuckého.

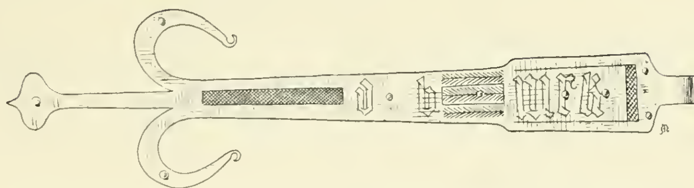
Gotická křtitelnice 0·76 *m* vysoká, noha — komolý kužel — přepásána oblounem a přechází nad ním ve válec, kotel 0·55 *m* v průměru, sešikmen, nahoře dvě ucha. (Obr. 143.)

Dvě kropenky pískovcové, renaissanční, ze XVII. st.

Svícny cínové, barokní, z poč. XVIII. stol.: dva 0·66 *m*, dva 0·62 *m*, dva 0·59 *m* vysoké, na spárech, plochy noh vysoko vyduté s litými hlavami andílčími, ovocným ornamentem a medaillonem, na nodu nasazeny lité listy akanthové a hlavy andílčí. Podobné dva 0·31 *m*, dva 0·265 *m* vysoké.

*) M. Trapp v Pam. arch. l. c. píše, že v předu byl letop. MCCCX, vzadu MDC. Snad špatně četl.

Cínová miska z XVIII. stol., se značkou:
Pod kruchtou bývalý obraz z hlavního oltáře, přemalovaný, z XVIII. stol., bez ceny umělecké.

Obr. 141. Starý Svojanov. Kostel sv. Mikuláše. Gotický závěs hlavních dveří.

Dvě korouhve s obrazy na plátně (přemalovanými na jich škodu); na vyřezávaných jich křížích reliefy sv. Václava a Vojtěcha, z 1. polovice XVIII. stol.; třetí mladší, z 2. pol. XVIII. stol.

Obr. 142. Starý Svojanov. Kostel sv. Mikuláše. Pohled do kněžiště.

Kasule: 1. Původní jen pruh zeleného hedvábí, 0·22 *m* široký, našitý na nové látce; krajky původní ze stříbrných nitek. Na straně pektorální zlatem s černou konturou napsáno:

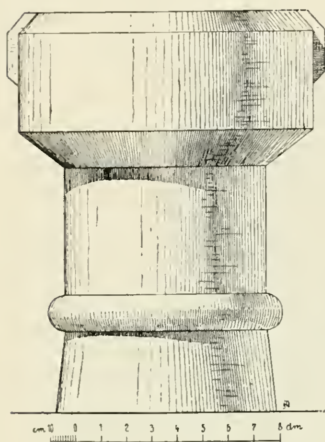
HERTWIK FRI	IOHANNA ZAR=
dRICH ZARUBA	übоWA Z:
Z HustiRZAN	ROKITNIKA:
1 · 6	8 · z

2. Rokoková; hedvábím vyšité růže a pomněnky.

V lodi kámen na hrobce (otevřena r. 1808 a rakev měděná prodána a dvě cínové dány na slití lamp a svícnů), hladký.

Zvony: 1. Výška 0·69 *m*, průměr 0·79 *m*. Na uchách řada srdíček, kolem koruny řádek gotickou minuskulí (1527):

leta bożiho + tisiceho + pietistecho dwacateho + sedmeho +

Obr. 143. Starý Svojanov. Kostel sv. Mikuláše. Křtitelnice.

Na plášti relief Madonny, 0·1 *m* vysoký nad tím: ihs.

2. Výška 0·61 *m*, průměr 0·66 *m*. Ucha hladká, kolem koruny mezi pásy stuhového ornamentu: C . K . IN BRINN 1739. Na plášti relief sv. Josefa a plaquetta: Panna Maria Čenstochovská. U dolního okraje: ☛ TENTO ZWON PRZELYTEG GEST KE CZTI A CHWALE BOZI A SWATIHO IOSEFFA W BRNIE.

KOSTNICE osmiboká, zděná, s šindelovým stanem. XVIII. století.

Nad vchodem na hřbitov ve výklenku pískovcová barokní socha sv. Mikuláše 0·70 *m* vys.

Telecí.

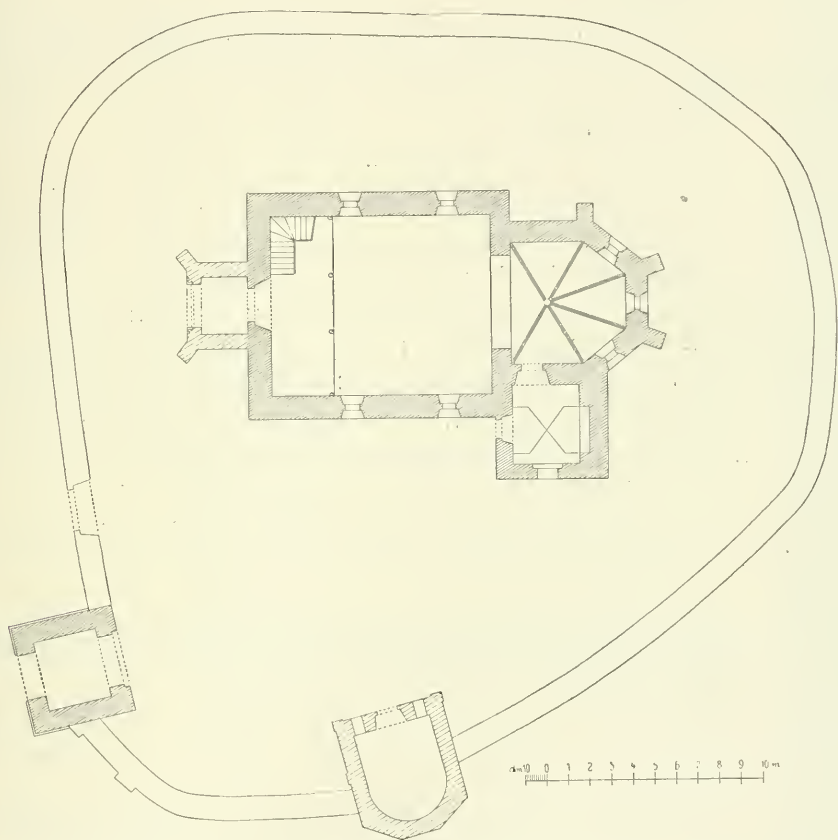
Pam. arch. IX. 754, Method 1879. 90, Čechy XIII. 172, Pamětní kniha na faře od r. 1837. (Matriky od r. 1787.) Jan Martínek: Refor. sboru Páně v Telecím založení a trvání (1781—1881), (Smíchov 1881).

KOSTEL SV. MAŘÍ MAGDALENY (farní). Byl filiální do Poličky, od r. 1787 jest farním. R. 1677 byl tu kalich a 3 zvony. Opraven r. 1881, při čemž nalezen na severním opěráku letopočet 1583 a na trámě krovu nápis: tento krow opraowowal waclaw zwarzch leta panie 1536.

Hřbitov, na němž kostel stojí, obehnán zdí s opěráky, krytou šindelem; ve zdi stojí novější kostnice, barokní brána a zvonice ze XVI. stol.; tato jest čtyřboká, na zděném spodku, se střílnami a hrotitými oblouky vchodů a má dřevěné bednění na krákorcích, se sedlovou střechou. (Obr. 144.)

Budova kostelní gotická, zděná, orientovaná, ze XIV.—XV. stol. Na rozích kněžiště čtyři opěráky — tři volné, čtvrtý zakryt sakristií — 0·80 *m* šir., s dvěma ústupky a kosinou. Římsa okapní nová, stěny hladké, strmá střecha šindelová, vysoké štíty zděné, sanktus plechový. U západního vchodu přistavěna moderně gotická předsíň.

Kněžiště 6·40 *m* dl., 5·70 *m* šir., ukončeno jest třemi stranami pětiúhelníka (strana 2·40 *m* dl.) Čtyři okna — jedno zkráceno sakristií —

Obr. 144. Telecí. Kostel sv. Maří Magd. Půdorys kostela a hřbitovní zdi se zvonicí a kostnicí.

hrotitá, vys. 2·50 *m*, šir. 0·57 *m*; klenba, závěr, má žebra pískovcová, hruškovitá, 0·20 *m* šir., jež sbíhají na jehlancovité konsoly o polygonovitých deskách, žlábkem dělených, a svorník okrouhlý, hladký (obr. 145.).

Sakristie na jihu sklenuta hladce křížem, s lunetami.

Oblouk triumfální hladký, hrotitý, 4·40 *m* šir., 0·90 *m* silný.

Loď 10·20 *m* dl., 8·30 *m* šir., se čtyřmi rozšířenými okny, krytá ploše na rákos. Kruchta dřevěná na dvou sloupech.

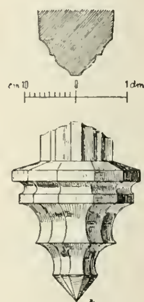
Hlavní oltář, z r. 1817, odstraněn. Měl vchody po stranách se soškami andělů, sv. Víta a Václava. Na faře z něho z akanthů řezaný oválný rám s obrazem na plátně: Sv. Maří Magdalena, bez ceny.

Z postranních oltářů, současných, zbyly již jen obrazy bez ceny.

Kazatelna — kamenná ambona barokní s dřevěnou římsou, řečniště okrouhlé spočívá na dvou pilířích.

Monstrance rokoková, z mosazi, postříbřená, s postavou Madonny, holubicí a dvěma anděly.

Barokní cínové svícny. Barokní zámek dveřní odtud v měst. museu v Poličce (viz výše.)

Obr. 145. Telecí. Kostel sv. Maří Magd. Profil žebra a konsola v kněžišti.

Zvony. Na zvonici: 1. Výška 0·90 *m*, průměr 0·955 *m*. Na uchách pletence, po stranách perlovce, plášť hladký; kolem koruny dva řádky gotickou minuskulí (obr. 146.): Anno x domini x M° x ccccc° x viii° x hec x campana x fusa x est x ad x laudem x dei x omnipotentis x et x beatissime x marie | x semper x virginis x ac x omnium x sanctorum x per x Andreã x nominatũ x zaczek x de x hradecz x k voladie x telecski. x Na srdci značka ɣ.

Obr. 146. Telecí. Kostel sv. Maří Magd. Otisk nápisu na zvonč čís. 1.

2. Výška i průměr 0·68 *m*. Ucha i plášť hladké. 1. polovice XVI. století. Kolem koruny dva řádky minuskulí:

Tento ✻ zwon ✻ dielan ✻ dotelecvho ✻ od mistra ✻ girzika ✻ zwonarze ✻ w litomyssli ✻

Dělítkem jest medaillon, v němž klečí osoba pod křížem; opis nečitelný.

2. Výška 0·46 *m*, průměr 0·425 *m*. Ucha s pletencem, plášť hladký. U koruny řádek gotickou minuskulí (1478):

anno domini ✻ m°cccc°lxx°viii° ✻ panu bohu kcti i chwale bozei ✻

V sanktusu: 4. Výška 0·28 *m*, průměr 0·33 *m*. U koruny řada akanthů, pod tím nápis: IAN ZEJDA, na druhé straně: WYSOKIM MEGTIE 1748. Pod tím relief sv. Maří Magdaleny.

EVANGELICKÁ MODLITEBNA z r. 1782—1783; loď zvýšena a věž k ní na západě přistavěna r. 1890. Zařízení prosté. Tři zvony slity r. 1890 ve Víd. Novém Městě.

Trhonice.

Pamětní kniha na faře v Korouhvi od r. 1836.

KAPLE P. MARIE čtyřboká, sklenutá hladce křížem. Stěny hladké, v průčelí dvě niky, uprostřed v rámu štukovém malba na omítce: Kalvarie, bez ceny, a nápis obnovený: ANNO DOMINI
17 56.

Uvnitř na třech stranách výklenky a nad nimi okna; vchod má na dveřích pěkně rytý zámek.

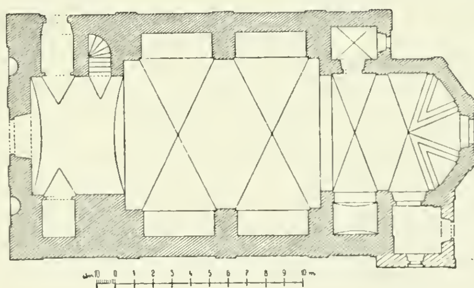
Obraz Nanebevzetí P. Marie z poč. XIX. stol., bez ceny.

Zvonek ze staršího přelit r. 1851 od *Frant. Hillera* ze Starého Brna.

Trpín.

Sommer V. 209, Pam. arch. I. 351, IX. 754, Čechy XIII. 152. Viz i literaturu u hesla: Bystré.

KOSTEL SV. VÁCLAVA (filiální). Byl r. 1350 farním (filia Tyrpina), nyní filiální do Bystrého. R. 1677 byl tu kalich stříbrný, mosazná monstrance a 2 zvony. Stará budova sbořena r. 1683 a nynější vystavěna

Obr. 147. Trpín. Kostel sv. Václava. Půdorys.

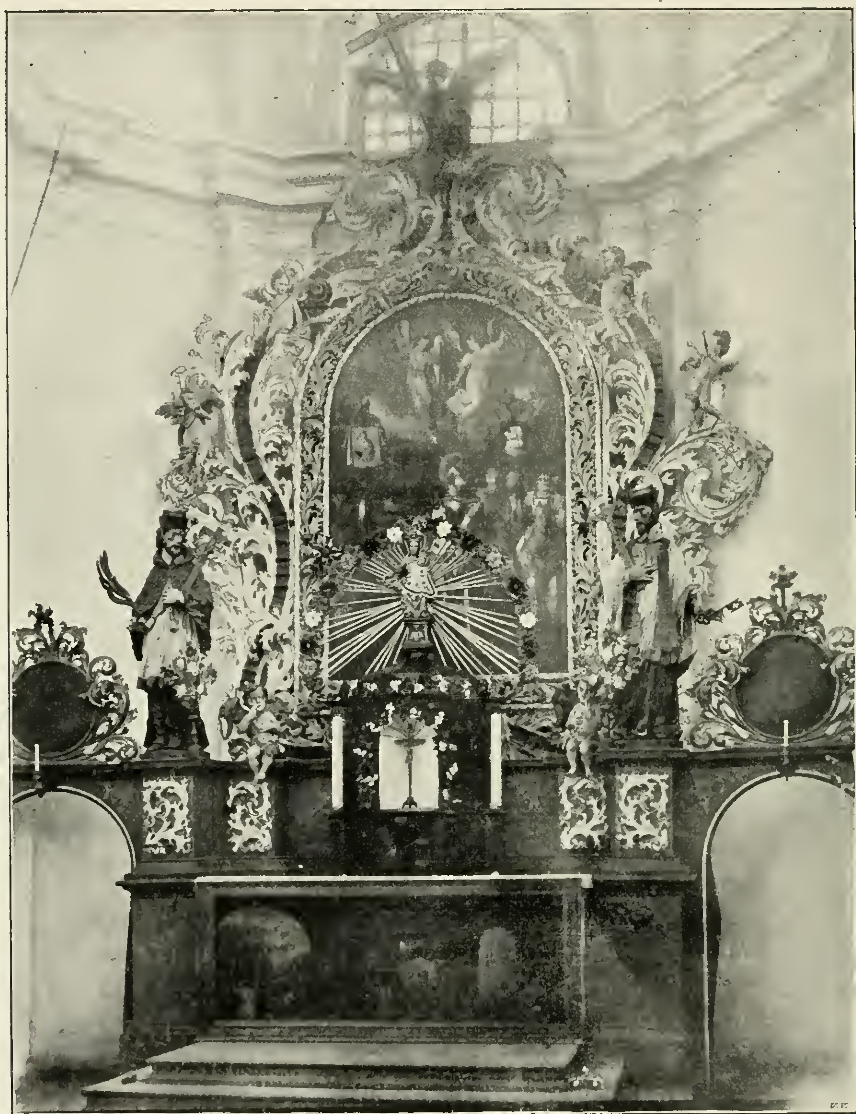
nákladem Kateřiny Anny z Martinic. Stavba se zařízením vnitřním protáhla se až do let dvacátých XVIII. stol.

Orientovaná, jednolodní stavba barokní, bez věže, krytá křidlicovou valbou s dřevěným sanktusem. (Obr. 147.) Západní průčelí s trojhranným štítem má v přízemí portál s pískovcovým rámem; v nadpraží pod římsou vyryto:

DIVo WenCesLao MartyrI pa-
tronoqVe sVo posVIt.

Na dveřích pěkný rytý zámek a kruh. Po stranách portálu niky, nad nimi v patře podobné se sochami sv. Víta a Ludmily v životní velikosti, slušně tesanými. Štít římsou dělený má ve středu niku se sochou sv. Václava. Stěny hladké, dělené plochými pilastry, kolem otvorů chambrany; vysoký sokl a široká římsa kordonová.

Vnitřek jednoduchý, ale úměrný a světlý (srov. obr. 149). Kněžiště, třemi boky omezené, 7·90 *m* dlouhé, 6·30 *m* široké, oblouk triumfální polokruhový, hladký, s imitovaným klenákem ve vrcholu, loď 15·40 *m*

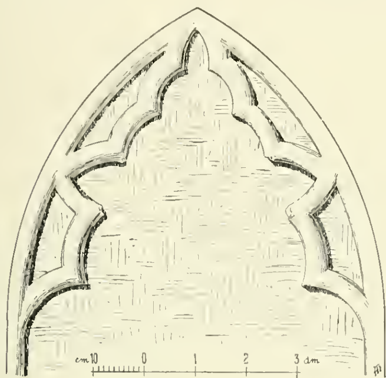

Obr. 148. Trpín. Kostel sv. Václava. Hlavní oltář.

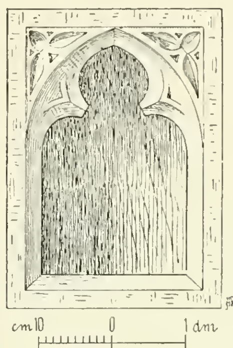
dlouhá, 7·95 *m* široká. Po stranách přistupují ke kněžišti: sakristie a kaple a nad nimi oratoře, k lodi pak dva páry mělkých kaplí 3·90 *m* šir., 1·34 *m* hlubokých, nad nimiž empory vchody vespolek spojené, s dřevěnými balustrádami. Okna barokně segmentem sklenutá, v kněžišti tři (dvě lichá), v lodi tři páry. Celý prostor sklenut hladce křížově — v kně-

Zvony. Na věži: 1. 0·79 *m*, průměr 0·81 *m*. Ucha s pletencem, plášť hladký, kolem koruny řádek gotickou minuskulí (obr. 155.): Anno domini ccccx hec capana fusa est ad laudem dei omipotetis et beate marie ame. (Lil tentýž mistr, který slil do Borové zvon čís. 3, viz str 12.)

2. Výška 0·63 *m*, průměr 0·68 *m*. Ucha hladká, kolem koruny mezi řadami stuhového ornamentu nápis: ☞ CAMPANA HÆC REFUSA EST IN HONOREM DEI ET S: WENCESLAI DIE 7. OCTOBRIS 1739. Na plášti plaquetta: P. Maria

Obr. 153. Vítějoves. Kostel sv. Kateřiny. Zazděné okno v kněžišti, se zbytky kružby.

Obr. 154. Vítějoves. Kostel sv. Kateřiny. Sanktuarium.

Čenstochovská a relief sv. Václava s podpisem: S · WENCESLAVS, na dolním okraji: C · K · IN BRINN.

V sanktusu: 3. Výška 0·33 *m*, průměr 0·355 *m*. Na uchách list akanthový, kolem koruny: (větévka) OMNIS SPIRITVS LAVDET DOMINVM (hlava andílčí) HALLELVIA (hlava andílčí); plášť hladký, jen s letopočtem: 1647.

U obecního úřadu železné PEČETIDLO elliptické; ve středu znak, v něm KW, nad ním koruna; opis: PECZET OBCE WITIOWESKE. XVIII. století.

Obr. 155. Vítějoves. Kostel sv. Kateřiny. Nápis na zvoně čís. 1.

SEZNAM MÍST.

SEZNAM UMĚLCŮ A ŘEMESLNÍKŮ.

